

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1991

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1991

9

letnik XCI izhaja od leta 1895

vsebina

	PZS prekinja vse stike s PZJ	369
Nuša Romih	Benjamin med svetovnimi športi	370
	»Hrvatski planinar« namesto »Naših planin«	372
Peter Mlekuž	Rock Master '91 v Kranju	374
Dušan Vodeb	Nesreča v Skalaški smeri	376
Igor Maher	Ogoženi triglavi očak	379
Marjan Raztresen	Plezanje k zvezdam	381
Vojko Arko	30 in 40 let pozneje	386
	Odprava nad streho sveta	388
Jana Štern	Snežnik-Snežnik-Goteniški Snežnik	390
Damijan Meško	Ljudje izpod najvišjih gora	392
Robert Rudman	Neznane znane Karavanke	394
Marinka Petančič-		
Jecelj	Katarina v vojnih dneh	394
Marjan Bradeško	Na gori se večeri	398
Helena Giacomelli	»Ti packi nemarni!«	398
Jožica Kabaj	Šestnajstletnica na Triglavu	399
Marko Šuštar	Visoka pot na Veliki Klek	400
Raško Dolhar	Romanje v Julijce	401
France Bernot	Letošnje pomladansko vreme na Kredarici	404
	Odmevi	405
	Iz planinske literature	406
	Društvene novice	409

Slika na naslovni strani: **Lepota vertikale, lepota gibanja** Foto: Aleš Fevžer

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije. 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za tretje trimesečje leta 1991 znaša 130 dinarjev, posamezna številka stane 50 dinarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

OB VOJAŠKEM NAPADU NA SLOVENIJO

PZS PREKINJA VSE STIKE S PZJ

Le nekaj ur po tem, ko je Republika Slovenija razglasila svojo samostojnost in to proslavila na trgu pred poslopjem slovenske skupščine v Ljubljani, je jugoslovanska vojska s silo hotela razveljaviti to odločitev slovenskega ljudstva, ko je s tanki, letali in drugimi vojaškimi sredstvi nameravala zasesti vse slovenske mejne prehode in druge ključne točke mlade slovenske države. Slovenska vojska se je temu nasilju uspešno postavila po robu.

Na takšno nasilno dejanje nekdanje socialistične zveze Jugoslavije so takoj reagirali slovenski planinci in verjetno prvi med njimi inž. **Tomaž Banovec**, predsednik Planinske zveze Jugoslavije. Vsem članom predsedstva PZJ ter vsem republiškim in pokrajinskim planinskim zvezam, ki so članice PZJ, je poslal po napadu jugoslovanske vojske na Slovenijo pismo z naslednjo vsebino:

»Spoštovani!

Te dni doživlja moja domovina strahote, o katerih ste, upam, vsaj nekoliko obveščeni. Še vedno ne morem verjeti, da je kaj takega mogoče med, pod in nad našimi in tudi vašimi gorami, nad vsem tem, kar nas je vsa dolga leta povezovalo.

Sporočam vam, da zaradi tega nepreklicno odstopam kot predsedujoči in član Planinske zveze Jugoslavije.

O tem sem istočasno obvestil tudi UIAA – Mednarodno organizacijo alpskih držav. Vse zadeve bom predal **g. Denisu Božoviću**, tajniku Planinske zveze Jugoslavije.

Tomaž Banovec«

Le nekaj dni pozneje je predsedstvo Planinske zveze Slovenije v zvezi s tem ocenilo nastali položaj in 2. julija sprejelo naslednje sklepe:

»Planinska zveza Slovenije prekinja vse stike s Planinsko zvezo Jugoslavije. Slovenska planinska organizacija ne more biti član organizacije agresorske države. Podpiramo odstop in takojšen umik Tomaža Banovca s funkcije predsednika Planinske zveze Jugoslavije, obenem pa odpoklicujemo vse predstavnike v telesih Planinske zveze Jugoslavije.

Planinska zveza Slovenije je že lani storila potrebne korake za samostojno in neodvisno vključevanje v mednarodno alpsko združenje UIAA. Svet UIAA je letošnjega aprila vzel na znanje vlogo za sprejem v članstvo in jo uvrstil na sejo generalne skupščine UIAA, ki bo konec septembra v Budimpešti.

Podpiramo stališča in sklepe Športne zveze Slovenije glede nastopanja slovenskih športnikov v jugoslovanskih zastopstvih. S tem v zvezi Predsedstvo nalaga Komisiji za alpinizem, da takoj ukrene vse potrebno za vodenje slovenske reprezentance v športnem plezanju.

Predsedstvo je o agresiji jugoslovanske okupatorske vojske seznanilo tudi slovenska planin-

ska društva v Italiji, Avstriji, Švici, Nemčiji in Argentini s prošnjo za širjenje resnice o agresiji jugoslovanske armade na slovensko državo v njihovem okolju. Prav tako je Planinska zveza Slovenije seznanila tudi planinske organizacije treh dežel in Alpe-Jadran.

Planinskim društvom priporočamo, da v nastali situaciji zmanjšajo osebje in oskrbovanost planinskih postojank na minimum. Če bo potrebno, naj planinske postojanke uredijo zatočišča, zato naj bodo planinska društva v stiku z občinskimi štabi za civilno zaščito.

Do preklica naj se odpovedo vse vzgojnoizobraževalne akcije Planinske zveze Slovenije. Isto priporočamo planinskim društvom.«

Takole je bilo na letošnji kresni večer na vrhu Triglava, kamor so mojštraniški gorski reševalci v visokem snegu nesli slovensko zastavo; koliko je bilo snega, kaže zastavica na vrhu Aljaževega stolpa

Foto: Joco Žnidaršič

TEKMOVALNO PLEZANJE: ŠTEVILNI NAVDUŠENCI IN REDKI NASPROTNIKI

BENJAMIN MED SVETOVNIMI ŠPORTI

NUŠA ROMIH

Logična posledica športnega plezanja je njegova tekmovalna različica. Tekmovalno plezanje, kakršnega poznamo danes, je eden izmed najmlajših športov, a je že osvojilo množice. Akrobacije, ki jih izvajajo plezalci v steni, privabijo tudi nekaj tisoč gledalcev, vrstijo se televizijski prenosi, najspretnější tekmovalci pa postajajo medijske zvezde.

Že tretje leto se najboljši borijo za točke svetovnega pokala, ravnokar potekajo priprave za prvo svetovno prvenstvo, na olimpijskih igrah v Barceloni pa bodo tekmovalno plezanje predstavili kot demonstracijsko panogo.

Tudi pri nas so mladi zgrabili priložnost z obema rokama in nikjer na svetu menda ni bilo tako množičnega odziva kot v Sloveniji. Prvih naših tekem so se namreč udeležili praktično vsi aktivni plezalci in tudi alpinisti.

SKALOLAZENJE

Prvi so na misel o merjenju moči med plezalci prišli v Sovjetski zvezi. Že leta 1948 so na Kavkazu priredili prvo tekmovalno plezanje v posamičnem plezanju 30 do 40 metrov visokih sten, o uvrstitvi posameznika pa je odločal čas. Te tekme so kasneje preselili na Krim, kjer potekajo še danes. Udeleževali so se jih vodilni alpinisti vse dežele in leta 1952 je bilo izvedeno prvo državno prvenstvo. Takrat so uvedli še plezanje v navezi, ki odtlej spada v standardni program. V Sovjetski zvezi je bilo skalolazenje leta 1981 poleg alpinizma druga disciplina, v kateri so si prizadevali doseči visoko usposobljenost. Na različnih tekmovalnih je vsako leto sodelovalo tudi po 9000 plezalcev iz 86 klubov. Vsako drugo leto je na vrsti zvezno prvenstvo na Krimu, poleg tega pa prirejajo še sindikalna prvenstva, republiška, področna, študentska in številna manjša tekmovalja. Na posebnih tekmah sodeluje tudi mladina od 12. leta starosti naprej, prav tako pa obstajajo skupine za trening v nekaterih otroških in mladinskih športnih šolah. – Mednarodna tekmovalja v skalolazenju prirejajo od leta 1986 vsako drugo leto. Najprej so bila v strminah ob jezeru Riza na Kavkazu, pozneje pa so jih prav tako preselili na Krim. In prav na teh tekmah so se prvič preizkusili tudi tekmovalci drugih evropskih držav: **Thierry Renault**, **Wolfgang Gullich**, pa naši z **Željkom Perk**om na čelu. Leta 1984 sta se tekme v skalolazenju v ČSSR udeležila tudi **Lidija Painkiher** in **Bojan Leskošek** – naš sedanji zvezni selektor.

BOULDERING

Popolnoma drug tip tekmovalja so uvedli v ZDA. Tekme v »boulderingu« prirejajo že kakih petnajstih let. Nič čudnega, saj njihova etika o čistem plezanju takrat še ne bi sprejela nika-

Isabelle Petissier je zdaj vedno med najboljšimi na tekmah za svetovni pokal

kršne drugačne oblike tekmovalj. Za »bouldering« pa plezalec potrebuje le plezalke, vrečko z magnézijo in trde kosti. To je namreč plezanje nekaj metrov visokih balvanov, in sicer brez varovanja. Za tekmovalno pripravo množico problemov različnih težavnostnih stopenj. Vsak od njih je vreden določeno število točk, plezalci pa imajo na voljo dve uri, da preplezajo čim več smeri. Izbira je prepuščena njim samim, poskušajo lahko tudi večkrat, a točke jim priznajo le takrat, ko zmorejo problem od tal do vrha brez padca.

O »boulderingu« kroži znana anekdota, ki je še danes marsikdo ne razume. Pred približno desetimi leti je Američan **John Gill** po specialnih, alpinistom takrat niti približno znanih treningih splezal nekaj izjemno težkih zaved tam, kamor drugi niti vstopiti niso mogli. Prepričan o vrednosti svojih del je upal dregniti v sršenje gnezdo in je vesoljni alpinistični javnosti sporočil, da je na vrh tega balvana, pa čeprav je visok le osem metrov, težje splezati, kot priti na Mount Everest...

Razviti del Evrope plezanja dolgo časa ni hotel sprejeti kot tekmovalno panogo. Skromni poskusi v Švici, Nemčiji in Franciji so rodili sadove šele pred šestimi leti, ko se je neutrudni **Emanuele Cassara**, planinski publicist in organizator iz Torina, odločil prirediti prvo mednarodno

srečanje športnih plezalcev s tekmovalcem na Bardonechio. Odziv na prireditve Sport Roccia 85 je bil neverjeten. Na odlično organizirani tekmi so se zbrala najvidnejša imena športnega plezanja, vabilu pa so se odzvali tudi naši plezalci **Vili Guček**, **Cveto Jagodic** in **Metod Škarja**.

Že pred tem je bilo tudi pri nas prvo tekmovalstvo, sicer še pod nazivom skalolazenje, saj je šlo za tekmo v posamičnem hitrostnem plezanju, ta tekma pa je tudi v Sloveniji odprla marsikatero polemiko. V Paklenici, kjer sta KA PZ Hrvaške in PSD Velebit priredila to tekmovalstvo, je bil najhitrejši Vili Guček in tudi v Bardonechii so nas naši zastopali prav uspešno. V hitrostni preizkušnji so bili Škarja 20., Jagodic 30. in Guček 43.; zmagal je **Marco Preti**, v pomembnejši panogi, težavnostnem plezanju, pa so se morali tekmovalci preizkusiti v treh smereh različnih težavnostnih stopenj. Komisija je ocenjevala slog in število vpetih klinov, za vsak padec pa so se točke pridobile z vpenjanjem klinov, odštevale. Danes se kot rezultat meri le najvišja dosežena točka in ne ocenjujejo sloga, plezalci pa imajo na voljo le en poskus.

PRVI URADNI ZMAGOVALCI

Prepričljivi zmagovalci Sport Roccie 85 je postal takrat dvajsetletni Nемец **Stefan Glowacz**. Tri leta po tem uspehu je za revijo Mountain povedal: »Zelo dobro se spominjam, kaj sem rekel po svoji prvi zmagi v Bardonechii: 'To je bilo moje prvo in zadnje tekmovalstvo. Plezam sam zase, ne za občinstvo in ne za predstavo'. To je bila moja prva reakcija po tem dogodku, ki sem jo potem preklical. Takšne vtise je imelo tudi nekaj drugih tekmovalcev. Od tedaj je bilo že nekaj tekmovalcev in kljub svoji izjavi sem nastopil na nekaterih. Spremenil sem mnenje. Sedaj sem pripravljen neposredno primerjati svojo raven z drugimi plezalci. S prepričanjem

podpiram novo obliko plezanja, vendar poudarjam, da le do neke mere.«

V Bardonechii pa je najbolj razočaral prav takrat najboljši plezalec na svetu Wolfgang Gullich. Dan (ali bolje rečeno noč) pred tekmo je s prijatelji pregloboko pogledal v kozarec (piva) in med preizkušnjo odpovedal že pri prvem klinu...

Gullich ne tekmuje več. Pojavil se je le še na tekmi v Münchnu, pa zopet ni uspel. Zadnje čase se je uveljavil kot postavitelj smeri za tekme svetovnega pokala v Nürnbergu in z ekstremnimi vzponi v stolpih Patagonije in Karakorumu. Svoj odnos do tekem je komentiral takole: »Mislim, da so tekmovalci dobra za ta šport, a v primerjavi s športnim plezanjem je to čisto nekaj drugega. Plezalec gre lahko v dve smeri. Ena od njiju je služenje denarja, kar je možno na tekmovalstvih, toda jaz plezam zase. Ko plezam, imam oči in misli le za smer, na tekmovalstvu pa gleda druge, kako se uvrstijo, in upaš, da niso tako dobri, kot si sam. Jaz hočem plezati, ko čutim, da bi to rad počel, ne takrat, ko pokličejo moje ime. Na tekmi nimaš ničesar v glavi, le omejen trak skale pred seboj.«

Prvo uradno mednarodno tekmovalstvo v športnem plezanju je močno odmevalo v alpinističnih in plezalnih krogih. Predstavniki industrije, ki se ukvarja z izdelavo opreme, so si meli roke, saj se je pokazala idealna možnost reklamiranja izdelkov.

Večina generacije novih plezalcev je pokazala naklonjenost tekmovalstvu in tudi tisti, ki so že bili uveljavljeni profesionalci, so postali pozorni na možnosti, ki bi jim jih ponujala serija vsakoletnih prireditev.

SLOVENCIMO ŽE ZRAVEN

Po vzoru Italijanov so naslednje leto (6. in 7. aprila 1986) tudi v Splitu pripravili prvo tekmovalstvo.

namesto komentarja

KOČE POZIMI

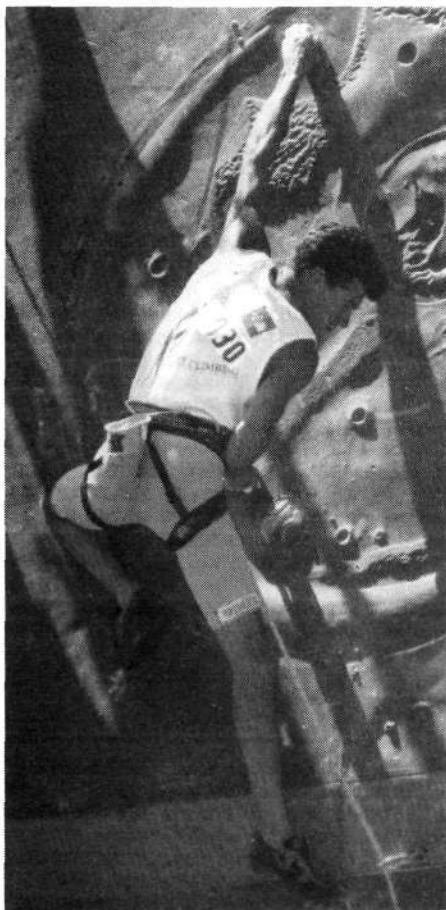
Hudo se seveda moti, kdor misli, da vse ljudi žene v gorske višave vzvišeno čustvo in da so vsi dobri, ko so visoko in bliže nebu. Nekateri so, kakršni pač so, tako v dolinah kot v hribovih.

Zgodilo se je letošnjo zimo, da so v Tržaško kočo na Doliču grdo vdrl in marsikaj polomili, da so lahko prišli noter. Vendar tega niso storili v hudi nuji in veliki sili, saj ima koča lepo urejeno zimsko sobo. Gorski vlomilci niso iskali zatočišča, ampak kaj drugega, kar so tudi našli.

Na Kriških podih so problematični planinci pustili odprto zimsko sobo, tako da je v prvi prostor nanese veliko snega, mokrota pa je uničila več vzmetnic, zglavnikov in odej. Pa

jih ne bi čisto nič stalo, če bi tesno zaprli in zapahnila vrata, preden so odšli. Tako zdaj v društvu premišlujejo, ali ne bi za zasilno prenočevanje opremili samo drugo sobo. Skoraj vsako zimo se dogajajo take reči. Oskrbniki in gospodarji skorajda ne zamerijo tistim gornikom, ki so bili v veliki stiski prisiljeni vlomiti v planinsko kočo, da bi si rešili kožo. Vendar je tudi takšno reševanje vprašljivo: kdor se pozimi odpravi v gore, mora računati z zimskimi razmerami in s tem, da so v najboljšem primeru odprte le zimske sobe. Razbito opremo pa mora slejkoprej kdo plačati – in najverjetneje so to poletni obiskovalci koč.

Upati je mogoče, da bodo ob planinskih kočah pozimi kljub takim dogodkom še vedno odprte zimske sobe, da pa bodo vanje hodili le za zimske gorske razmere opremljeni in usposobljeni planinci. Za vse druge so še skoraj do konca oktobra odprte cele in oskrbovane planinske kočice.

Sprehod po površini Lune, postavljeni pokonci: fantaziji lastnikov je prepuščeno, kakšno umetno steno postavijo

nje v športnem plezanju. Člani AO Mosor so storili prav vse za popularizacijo plezanja v domačem kraju. Ogledi filmov in video posnetkov, promocija vodnika po stenah Marjana, predvsem pa tekma so imeli velik odmev. V tekmovalnih smereh se je pomerilo 30 plezalcev. Deset se jih je uvrstilo v finale, tu pa je marsikoga zavrnil osemmetrski previs s skalo, podobno osapski. Le **Tadej Slabe** in **Metod Škarja** sta smer splezala čisto do konca in tudi v superfinalu dosegla enako število točk. O uvrstitvi je odločil čas plezanja in Slabe se je uvrstil pred Škarjo ter **Branetom Vezovnikom** in **Miho Praprotnikom** na tretjem mestu. Prav Slabe je bil prvi pri nas, ki je vzel plezalne tekme povsem resno in je še vedno naš najuspešnejši tekmovalec.

Vedno bolj očitno je postajalo dejstvo, da je prirejanje tekmovanj v naravnih stenah omejeno na iskanje vedno novih območij, klesanje novih oprimkov in odbijanje odvečnih. Rešitev problema so umetne stene, sestavljene iz plošč in pritrjene na posebno ogrodje, ki zdrži vse možne obremenitve. Na umetni steni je velika možnost kombinacij, ki jih postavimo s pritrjevanjem

različnih oprimkov in stopov v poljubnih razdaljah. Selitev plezalcev na umetne stene je bilo le še vprašanje časa – in seveda denarja.

Po vrsti lepih tekem v naravni skali – Sport Roccia '86, Troubat '86, Rock Masters '87 – je prišlo tudi do prvega neuradnega dvoranskega prvenstva v Grenoblu. Plezalci so prvič tekmovali na umetni steni in po pravilih UIAA.

Nekaj tednov pred to tekmo so namreč predstavniki štirinajstih držav, med njimi tudi Splitčan **Ivica Piljić**, na sestanku v Chalaisu v treh dneh pripravili pet delovnih dokumentov, ki so postali podlaga za bodoči razvoj tekmovalnega plezanja. Sestanku je prisostvoval tudi generalni sekretar UIAA **Filippini**, ki je v zaključnem govoru poudaril: »To je verjetno prelomnica v zgodovini športa. Tu ste v dveh dneh in pol rodili oziroma vsaj formalno oblikovali NOV ŠPORT z vsemi pravilniki in pravili...«

Na umetni steni v Grenoblu sta konec novembra 1987 zmagala **Jacky Godoffe** in **Lynn Hill**. Velik uspeh sta dosegla tudi naša predstavnika. **Vili Guček** z desetim in **Tadej Slabe** z dvanajstim mestom sta vzbudila pozornost. In vabilo Gučku na Rock Masters '88 je to tudi potrdilo.

»Hrvatski planinar« namesto »Naših planin«

Šestnajsta letna skupščina Planinske zveze Hrvaške je 13. aprila odločila, da svoje glasilo spet imenuje z njegovim starim tradicionalnim imenom »Hrvatski planinar«, ki so ga leta 1949 brez upravičenih razlogov nadomestili z naslovom »Naše planine«. Na isti skupščini je tudi Zveza spremenila ime in se zdaj imenuje Hrvaška planinska zveza.

Ob tej priložnosti velja spomniti na nekaj zgodovinskih podatkov:

- leta 1874 je bilo v Zagrebu ustanovljeno Hrvatsko planinsko društvo (HPD), prva planinska organizacija na jugovzhodu Evrope;
- leta 1898 je HPD spremenilo pravila in začelo ustanavljati podružnice zunaj Zagreba; tako je neformalno postalo zveza hrvaških planinskih društev;
- leta 1898 je začelo izhajati mesečno glasilo HPD »Hrvatski planinar«;
- leta 1939 je bila 14. septembra na pobudo HPD ustanovljena Zveza hrvaških planinskih društev, ki imajo sedež v Banovini Hrvatski ter Bosni in Hercegovini;
- leta 1944 je izšla zadnja številka Hrvatskega planinarja (trojna številka 6–8);
- leta 1945 so bile po odloku nove oblasti razpuščene vse planinske organizacije v državi, vključno s HPD;
- leta 1948 je bilo po sklepu drugega kongresa FISAJ planincem dovoljeno, da so se ponovno samostojno organizirali;
- leta 1948 je bila 20. junija ustanovljena Planinska zveza Hrvaške (PSH);

POKALNA TEKMOVANJA

Kot eden od nepozabnih plezalnih dogodkov nam bo za vedno ostala v spominu prva tekma v Sloveniji – Osp '88. Ne le dejstvo, da je tekmovalo kar 42 fantov in 18 deklet, tudi to, da so pri organizaciji sodelovali vsi najvidnejši alpinisti, vaščani Ospa, pokrovitelji, radio in televizija, je tudi največje konzervativce prepričalo o popularnosti plezanja pri nas. Prvič smo tekmovali po pravilih UIAA, državna prvaka pa sta postala **Vili Guček** in **Simona Škarja**.

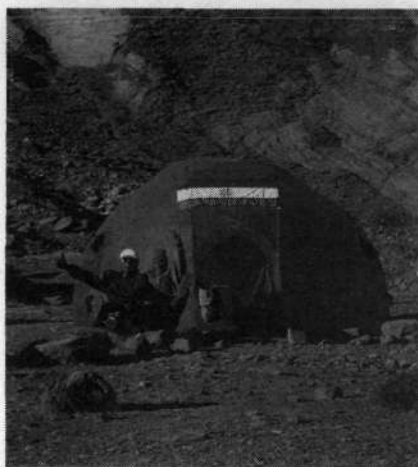
Leta 1988 je bilo povsod po svetu čutiti razmah tekmovalnega plezanja. To dokazuje izbruh prireditve skoraj na vseh kontinentih in organizacija eksperimentalnega svetovnega pokala. V Sloveniji smo ustanovili podkomisijo za športno plezanje, Jugoslavija pa se je vključila v mednarodno ligo tekmovalcev. Ivica Piljić je izpeljal prvi seminar za sodnike in prav on je edini kontaktiral s tujino in UIAA, kar še vedno zelo uspešno opravlja. Zato smo imeli leta 1989 vse možnosti za organizacijo jugoslovanskega pokala.

Začelo se je z dvoranskim državnim prvenstvom v Zagrebu (Art Rock '89), kjer je umetna

stena vzbudila veliko pozornost. Tekme pokala so si sledile v Lokvah, Bohinju (državno prvenstvo na naravni steni), Idriji, Bolu na Braču in Ajdovščini. Očitno prvi in zadnji jugoslovanski pokal je doživel marsikatero kritiko na račun sodnikov, kvalitete smeri in razmer, v katerih so morali tekmovalci nastopati.

Največ točk za pokal Jugoslavije sta zbrala **Damjana Klemenčič** in **Marko Lukič**, ki je bil poleg **Marije Štremfelj** tudi državni prvak v dvoranskem plezanju. Na državnem prvenstvu na naravni steni pa sta slavila zmago **Damjana Klemenčič** in **Vili Guček**.

Svetovni pokal 1989 je osvojila Francozinja **Nanette Raybaud**, pri fantih pa je vžela nova zvezda tekmovalnega plezanja – Anglež **Simon Nadin**. Lani se je vrstni red na vrhu le zamenjal. Še vedno čakamo na odločitev o zmagovalki, ker sta **Lynn Hill** in **Isabelle Patissier** zbrali enako število točk, zmag in drugih mest, **Nanette Raybaud** pa se je morala zadovoljiti šele s tretjim mestom. Prepričljivi zmagovalca lanskega svetovnega pokala je postal **Francois Legend** s skoraj dvakrat večjo bero točk od drugouvrščenega **Jackya Godoffa**.

HRVATSKI
5-6
1991 **PLANINAR**

Po 47 letih spet »Hrvatski planinar«: prva številka po skoraj pol stoletja

- leta 1949 je namesto nekdanjega Hrvatskega planinarja začela izhajati revija Naše planine kot glasilo PSH;
- leta 1990 je 15. redna skupšina PSH 12. maja sklenila, naj se planinska organizacija, ki je morala biti do takrat vključena v Socialistično zvezo, depolitizira in osamosvoji;
- leta 1990 je v Republiki Hrvaški delovalo 138 planinskih društev z 31 296 člani, »Na-

še planine« pa so imele približno 2500 naročnikov;

- leta 1991 so »Naše planine«, začeni od številke 5–6, spet dobile nekdanje ime »Hrvatski planinar«.

Planinska revija, o kateri je govor, je že 93. leto trajna vez med pripadniki kulturnega gibanja, ki se imenuje planinstvo.

- »Hrvatski planinar« je kot mesečnik izhajal 40 let (1910–1913 pod naslovom Planinarski vjesnik; ni izhajal od leta 1915 do 1921). V tem obdobju je izšlo 384 številok na 8400 straneh.

- »Naše planine« so v začetku izhajale kot mesečnik, nato nekaj časa trimesečno, od leta 1959 do zdaj pa kot dvomesečnik. V celoti je do konca leta 1990 izšlo 42 letnikov v 282 zvezkih (številkah) na 13 308 straneh.

- V celoti je torej izšlo 666 številok na 21 708 straneh. Po obsegu je to cela knjižnica, po vsebini pa enciklopedija hrvaškega planinstva. Približno tisoč avtorjev je v 93 letih izhajanja napisalo za revijo skoraj 10 000 prispevkov – od potopisov in literarnih prispevkov do strokovnih in zgodovinskih člankov.

Revija ni le svojevrsten arhiv za zgodovino hrvaškega planinstva, ampak tudi glavni steber hrvaške planinske književnosti, literarne panoge, ki je razvita pri vseh alpskih narodih – tudi pri Hrvatih. Že skoraj celo stoletje je zrcalo planinske organizacije, dokument o njenih vzponih in padcih.

Upamo, da »Hrvatski planinar« ne bo samo nadaljeval najboljše plemenite tradicije, ampak da bo – prost vsiljenih neplaninskih tutorjev – zablestel z novim poletom in z novimi idejami.

(Hrvatski planinar)

POZORNOST MLADINI

Lani v Jugoslaviji nismo izpeljali pokala. Zaradi finančnih težav in lažje organizacije so se prireditelji odločili za tekme v zasebni režiji s prirejenimi pravili. Najboljša na lanskih tekmah – **Miranda Ortar** – je z osvojitvijo sedmega mesta na tekmi za svetovni pokal na Dunaju dosegla največji uspeh naših tekmovalcev doslej. Doma se je iz anonimnosti prebila Tržičanka **Nataša Stritih**, uspešne pa so bile tudi **Metka Lukančič**, **Simona Škarja** (15. na Dunaju), **Marija Štremfelj** in **Damjana Klemenčič**. Na tekmah za svetovni pokal je bil naš najboljši tekmovalec **Tadej Slabe** 25. v Madonni in 19. v Nürnbergu, doma pa poleg njega tudi **Marko Lukič**.

In kako kaže našemu tekmovalnemu plezanju v prihodnosti? Plezalci so pri nas prepuščeni sami sebi, trenirajo kakor vedo in znajo, brez strokovnega in zdravstvenega nadzora. To ni ravno pameten pristop do športa, v katerem se že obračajo velike vsote denarja. Jugoslovanska komisija za športno plezanje – JUSPEK – pa je UIAA še vedno dolžna lepo vsoto denarja za plačilo štartnin naših tekmovalcev na svetovnem pokalu leta 1989.

Verjetno bo šele vzgoja mladih, ki so se že spoznali s tekmovalnim plezanjem na tekmah pokala Slovenije za mlade plezalce, rodila športnike, ki se bodo sposobni prebiti v ožji svetovni vrh. Talente vsekakor imamo, vprašanje je le, če bomo znali to tudi izkoristiti.

Zmagovalec lanskega svetovnega pokala Francois Le-grand

PLEZALNI PRAZNIK V NAŠI PLEZALNI PRESTOLNICI

ROCK MASTER '91 V KRANJU

PETER MLEKUŽ

Športno plezanje je mlada športna panoga, vendar vsebuje atraktivno gibanje telesa na meji možnega, kar je prav gotovo vzrok za hiter vzpon in množičnost tega zanimivega športa. Gibanje po sončnih obmorskih pečinah po dobro zavarovanih smereh, ki ne dopuščajo nesreč, je ena od temeljnih filozofij športnega plezательства: plezalec je nekakšen iskalec zgornje meje svojih psihofizičnih sposobnosti, ki se kaže v oceni težavnosti preplezanih smeri.

Pogosto pride do zamenjave pojmov »športno plezanje« in »prosto plezanje«. Športno plezanje (podobno kot prosto) za napredovanje v steni ne dovoljuje uporabe tehničnih pripomočkov, vendar v nasprotju s prostim poteka le v krajših stenah plezališč ob minimalnem faktorju tveganja. Kot pri vsakem vrhunskem športu so tudi pri plezanju tekmovanja, ki potekajo v zaprtih dvorana, ob svetlobi reflektorjev, s tisoči gledalcev, televizijskimi kamerami in tudi z obveznimi sponzorji, ki ves ta blišč omogočajo.

S prireditvami v Kranju smo končno tudi pri nas dočakali tekmovanje, ki se ponaša z visokimi svetovnimi kriteriji.

KRANJ – SLOVENSKA PLEZALNA PRESTOLNICA

Prijazno mestece Kranj se že leta lahko pohvali z izvrstnimi vrhunskimi alpinisti, prek njih pa se slava alpinističnega Kranja odlično prenaša tudi na nove rodove plezalcev. V zadnjem obdobju je postal Kranj predvsem po zaslugi **Toma Česna** tudi mednarodno alpinistično in plezalsko znan.

Tekmovalno so v Kranju začeli plezati pred dvema letoma. Prva tekma na športnem stadionu Stanka Mlakarja se je že lahko pohvalila z odlično organizacijo in atraktivnostjo športa samega. Udeležba na tekmovanju sicer ni bila mednarodna, vendar ni bilo zaradi tega tekmovanje za gledalce nič manj zanimivo, saj so za odlično predstavo poskrbeli najboljši domači športni plezalci.

Drugo »master« tekmovanje ni doseglo privlačnosti prvega. Sprememba lokacije ob letni bazen in organizacijska zasnova sta nekako odvrčali pozornost občinstva od samega tekmovanja.

Francoska predstavnik **Corinne Labrone** in **Jean Baptiste Tribout** sta tretjo prireditev kljub dežju postavila na zavidljivo visoko raven.

Vse prve tri bolj ali manj uspešne prireditve pa

je visoko preseglo tokratno že četrto tekmovanje Rock master.

Marsikdo se sprašuje, kaj neki pomeni ime prireditve »Rock master« in zakaj naši prireditelji ne poiščejo primernejšega, bolj domačega poimenovanja prireditve. Odgovor je preprost: ime tekmovanja »Rock master« je mednarodno uveljavljeno in ga zato uporabljajo za poimenovanje vseh takšnih prireditev tudi v neangleških deželah. Samo ime nam hkrati tudi daje vedeti, da je udeležba tekmovalcev (v nasprotju s tako imenovanimi open tekmovanji) mogoča samo s povabilom organizatorja, kar posredno pomeni udeležbo najboljših v stroki.

V kranjskem primeru je organizatorju Tomu Česnu – skupaj z AO Kranj in vse prepotrebni sponzorji – uspelo privabiti kar nekaj imen prav z vrha svetovnega poklicnega plezanja. Plezalci, kot so **Lynn Hill**, **Jean Baptiste Tribout** in **Robert Cortijo**, so resnično člani kluba najboljših na zemeljski obli. Američanka Lynn Hill, doma iz sončne Kalifornije, je trenutno najboljša plezalka na svetu in zato tudi vodilna na lestvici zveze poklicnih plezalcev ASCI. J. B. Tribout, predstavnik Francije, ni prišel v Kranj samo kot eden od najboljših na svetu, ampak tudi kot predsedujoči zveze ASCI. S svojimi plezalnimi sposobnostmi pa sta v Kranju očarala tudi Triboutova soproga **Corinne Labrune** in **Robert Cortijo**, oba prav tako Francoza. Poleg gostov so nas prijetno presenetili tudi nekateri domači športniki, ki so dokazali, da se kljub amaterskim možnostim vztrajno bližajo svetovnemu vrhu.

PLEZANJE POD REFLEKTORJI

Organizatorji so se ponovno odločili za večerno prireditev z začetkom ob pol osmih. Prizorišče

pod umetno steno se je začelo polniti z gledalci in radovedneži že dobro uro pred preizkušnjo najboljših. Stalna stena ob letnem bazenu je imela podobno konfiguracijo kot že leto poprej. Previsna 14 metrov »dolga« stena je bila za tekmovanje odlično pripravljena. Modro prebarvana in polna reklamnih napisov je sestavljena iz samih lesenih gradbenih elementov, v ozadju pa se opira na konstrukcijo iz jeklenih cevi. Konstrukcija je dajala trden videz, zato ni kazalo, da bi se lahko ponovili dogodki, ko je na Poljskem pred tekmovanjem veter prevrnil steno, ta pa je pod svojo težo pokopala plezalca. Stena je poleg nove barve dobila (predvsem zaradi strahu organizatorjev pred ponovitvijo lanskih dogodkov) tudi streho, ki bi omogočila nadaljevanje prireditve tudi ob slabem vremenu.

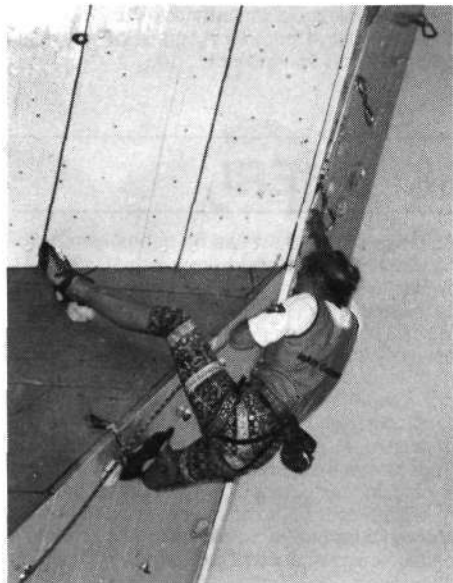
Postavitev tekmovalnih smeri je bila – tako kot lani – naložena Tomu Česnu. Odlično je ocenil sposobnosti plezalcev in plezalk ter postavil smeri, v katerih sta do vrha priplezala le oba zmagovalca, kar je preprečilo na tekmovanjih pogoste težave z izenačenimi rezultati.

Tudi letošnjemu tekmovanju je grozilo slabo vreme s padavinami, vendar se ni ponovila lanska zgodba in so zato gledalci lahko spremljali tekmovanje brez dežnikov.

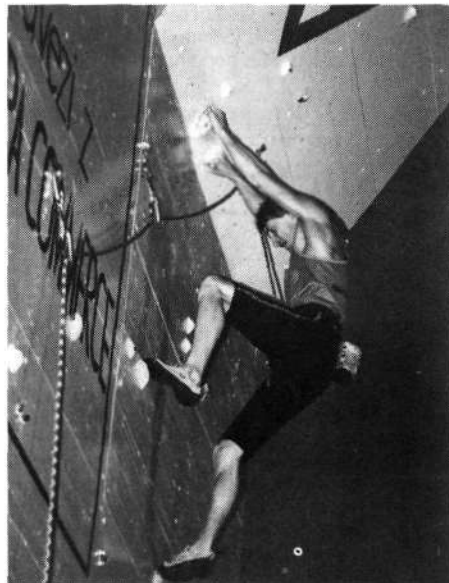
Ko se je ob letnem bazenu zbralo skoraj štiri tisoč ljubiteljev tega atraktivnega športa, se je začelo zares.

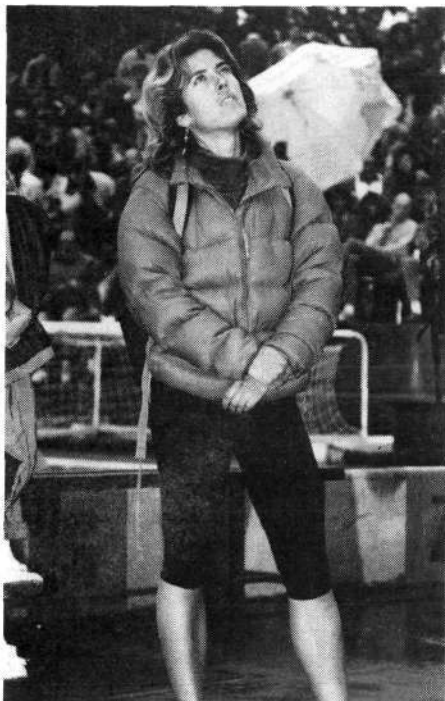
Po petnajstminutni zamudi zaradi težav z ozvočenjem so na steni poleg bazena začele plezati najprej plezalkke. Plezanje je bilo »na pogled«, kar pomeni, da plezalci niso poznali smeri od prej, omogočen pa je bil le skupni nekajminutni ogled smeri pred začetkom. Na štartni listi je bilo zapisanih šest plezalk, od tega štiri predstavnice Slovenije. Med našimi plezalkami sta

Drugo uvrščena Carinne Labrune na težavnem delu stene

Naš najboljši Vili Guček med plezanjem v previs

Američanka Lynn Hill je tudi v Kranju upravičila svoj sloves
Vse foto: Peter Mlekuz

najboljšo pripravljenost pokazali **Miranda Ortar** (Soški AO) in domačinka iz Kranja **Marija Štremfelj**. Plezanje sta obe končali v enem izmed ključnih delov vseskozi previsne stene. Francozinja Labruna je z odličnim plezanjem dosegla oprimek nadaljnja dva metra višje od Mirande Ortar in bila s tem deležna glasnega odobravanja gledalcev. Za predstavo popolnosti plezanja pa je na koncu ženskega dela poskrbela mala Američanka Lynn Hill. Njeno plezanje je dajalo vtis popolnoma nezahtevne-

REZULTATI TEKMOVANJA

Ženske (smer z oceno IX): 1. Lynn Hill, ZDA (vrh smeri), 2. Corinne Labruna, Francija (12,12 m), 3. Miranda Ortar, Soški AO (10,17 m), 4. Marija Štremfelj, AO Kranj (9,05 m), 5. Damjana Hudolin, PK Škofja Loka (4,65 m).

Moški (smer z oceno X-): 1. Jean Baptiste Tribout, Francija (vrh smeri), 2. Robert Cortijo, Francija (10,82 m), 3. Vili Guček, AO Trbovlje (10,11 m), 4. Tadej Slabe, AO Ljubljana Matica (10,11 m), 5. Arči Vernerin, Italija (10,11 m).

ga podviga, saj je do vrha priplezala v popolnoma čistem gibanju, brez vsakršnih zapletov in spodrslijav. Američanka je s svojo prepričljivo zmago postala tudi največja ljubljanka kranjskega občinstva.

V moški konkurenci je sodelovalo enajst tekmovalcev, med njimi pet gostov iz tujine. Prvi se je podal proti vrhu naš odlični plezalec **Vili Guček**, ki je s svojim dosežkom dokazal, da je po poškodbi popolnoma okreval in je ponovno sposoben za uvrstitve prav na vrhu. Enako višino kot Guček so dosegli še trije tekmovalci, vendar so bili zaradi daljšega časa plezanja uvrščeni za njim. Nekaterim našim plezalcem je uspelo premagati tudi nekatere dobre francoske plezalce, najboljša izmed njih pa nista bila dosegljiva. Robert Cortijo sicer ni izbral najelegantnejšega načina plezanja, a je kljub temu z zahtevnim dinamičnim plezanjem dosegel drugo najboljšo višino. Z bučnim ploskanjem so gledalci pozdravili odlično plezanje Francoza Tribouta. S svojim za oči privlačnim in kvalitetnim plezanjem je dosegel rob stene in ohranil lanski naslov zmagovalca.

Odlična kranjska prireditev je dosegla svoj namen in naredila velik korak k popularizaciji športnega plezanja in športne kulture nasploh. Mladini, ki jo je prireditev ogrela za plezanje, želimo srečno športno pot.

ZGODILO SE JE PRED 55 LETI V SEVERNI STENI TRIGLAVA

NESREČA V SKALAŠKI SMERI

DUŠAN VODEB

»Prav v teh dneh pred daljnimi 55 leti se je v Triglavu pripetila nesreča, ki doslej še ni bila opisana ne v Planinskem vestniku, ne kje drugje,« je v ljubeznivem spremnem pismu Planinskemu vestniku napisal Mariborčan **Dušan Vodeb**, ko se je posebej za našo revijo odločil napisati podrobnosti o tej nesreči. »Od hribov se poslavljam, ker je nastopil ta čas, ta nesreča pa je še vedno v meni in bi ta morebitna objava v PV bila še bolj pravi zaključek moje gorniške poti.« – Prispevek seveda z največjim veseljem objavljamo, saj je lep kamenček v zgodovinskem mozaiku slovenskega gornišva.

(Op. ur.)

Že dolgo prižigam svečke na pobreškem pokopališču, vse od tistega julija v letu 1936.

Skalaška smer v Triglavski steni je takrat veljala za najmarkantnejšo smer v naših stenah. Bila je v naši najmočnejši gori in steni, za prvo osvojitve se je potovalo več kot deset naved – in vse brez uspeha. Potem je prišlo do pravega tekmovanja med slovenskimi in nemškimi plezalc in pri tem so odločale ure za prvenstvo, ki ga je osvojila slovenska naveza. Po težavnosti sta prva pristopnika ocenila smer s peto in šesto stopnjo. V tistem spodnjem, najtežjem delu se je zgodila nesreča, ko je **Mira Marko Debelakova** z zadnjimi močmi zadržala padec soplezalca **Eda Deržaja**, da ni prišlo do najhujšega.

Mladi mariborski plezalci iz gozdovniških vrst smo z vso mladostno vnemo živeli v slovenskem plezalnem svetu. Vse v naših stenah nam je bilo znano in v vsem smo bili na tekočem. Za leto 1936 pa smo izbrali kot eno od prvih, ki jo bomo preplezali, Skalaško smer v Triglavski steni.

SPOŠTOVANJE DO SMERI

Tisto leto smo gozdovniki taborili v Martuljku in v Vrata smo se odpeljali kar s kolesi, da nam bo lažje ob povratku: **Savo Domicelj, Egon Lettner** in midva z **Miranom Cizljem**. Po prihodu v Aljažev dom smo odšli najprej za kočo, k daljnogledu, da bi kar se da od blizu spoznali spodnja problematična mesta in sam dostop do vstopa v smer. Vendar ni bilo videti nič posebnega in vrnili smo se v kočo, kjer je oskrbnik **Torkar** že igral na svojo harmoniko.

Oskrbnik Aljaževega doma **Torkar** je takrat prav gotovo veljal za najbolj skrbnega med oskrbniki, kar smo jih imeli v naših planinskih postojankah. Spominjam se naslednjega dne, ko nas je že ob 2. uri zjutraj s petrolejko prišel buditi na skupno ležišče; v koči nam je postregel z vročim čajem in nas na koncu pospremil pri vhodnih vratih: »Pa le srečno hodite!« Odšel je spet v posteljo, mi štirje pa v temno noč.

Prezgodaj smo vstali, bili smo zaspani in opotekali smo se po neravnem terenu. Ko smo prišli

Možic na vstopni gredini, kamor je 250 metrov globoko padel Egon Lettner

do prvih trat, prek katerih drži pristop v začetek smeri, smo se morali ustaviti. Vse je bilo v temi in komaj smo polegli, že smo spali. Ko smo se spet prebudili, je sonce že obsijalo vrhove; bilo je dovolj svetlo, da smo razločili, kod bo treba do vstopa v smer. Na gredini pri vstopu smo se preobuli v plezalnike in se navezali na dve vrvi.

Skalaška v Triglavski steni! Prišli smo s spoštovanjem in občudovanjem vsega, kar se je doslej v smeri zgodilo, v začetnem strahu in celo v zlih slutnjah, ki so se oglašale že nekaj dni pred tem. V sami smeri je bilo v začetku tako, kot smo pričakovali in kot sta opisala prva pristopnika: težavna smer z več mesti na robu prevsnosti in ves čas v napetosti, ki je značilna za plezanje v težavni steni. Mi štirje smo ves ta spodnji del dobro obvladali in smo bili dobro razporeženi.

Potem pa smo priplezali na polico in pred njo do navpične stene, visoke kakih 40 do 50 metrov. Takoj smo vedeli, da so tukaj tista ključna mesta, ki so odbijala plezalce in ki bodo odločilna tudi za naše napredovanje. Bila je res navpična stena s previsom v njej; po sredini so tekli po njej ozki žlebiči, ki smo jih takrat imenovali risi.

ČETRT NA OSEM ZJUTRAJ

Nekje sredi tega dela stene smo opazili zabite tri plezalne kline. To je bilo odločilno in usodno. Egon, ki je bil pri odločitvah med nami najhitrejši, je takoj rekel: »Jaz bom šel tod preko!« – in se je že pripravil na plezanje. Midva z **Miranom** sva izbrala drugačno nadaljevanje, nekaj metrov bolj v levo, v navpičen žleb, ki je vodil navzgor vse do končne police pod previsom. Izbrala sva boljše. Ko je **Miran** že priplezal na zaključno polico, se je **Egonu** deset metrov pod njim zataknilo. Predlagal je, naj pride za njim še **Savo**, potem pa naj bi oba dobila vrh od zgoraj in bi nato varneje preplezala tisto previsno mesto.

Pri tem je ostalo. Midva s **Savom** sva sočasno začela plezati kakih 5 do 6 metrov vsaksebi, tako da sem lahko ves čas videl, kako **Savo** napreduje. Moj del stene je bil težaven in izpostavljen in ko sem ga preplezal, sem se ustavil, da si oddahnem. Pogledal sem na uro, ki je kazala četrta na osem – in prav tedaj sem zaslišal oster **Savov** krik: »Drži!«

Besede ni niti do konca izgovoril, ko sem že videl, kako je **Savo** zdrsnil s stene v globino. Obenem sem že videl, kako je **Egon** ob napeti vrvi krilil z rokami, kot da bi hotel v zraku najti odrešilni prijem. Oči je imel široko odprte; toda to niso bile **Egonove** oči in v njih ni bilo več življenja.

Vse se je odvijalo tiho, brez besed. Potem so sledili padci in udarci, v meni pa se je trgalo: Stoj, stoj, stoj! A padci so si sledili v nedogled. Strahotni trenutki, ko si vse videl in slišal, preprečiti pa nisi mogel.

Ko so padci prenehali, je bilo še slišati padajoče kamenje; prav na začetne trave je iz nahrbtnika priletel čevlji in se ustavil na snežišču.

In tak je bil konec, konec plezanja in življenja za **Savo** in **Egona**.

Zaklical je Miran, ki ni ničesar videl prek previsa, le slišal je padce in udarce.

»Padla sta, mrtva sta!«

To je vse, kar sem lahko spravljal iz sebe. In čez nekaj časa še: »Grem.«

Na polici sva se usedla brez besed in vsak s svojimi mislimi. Tekle pa so solze, ki jih nisva mogla ustaviti.

IZ STENE PO POMOČ

Prvo, kar sva spet spregovorila, je bilo: »Kaj pa sedaj?«

Pomislila sva najprej, da bi se spustila do mrtvih prijateljev. Vendar tega nisva zmogla. Zavedala sva se, da morava čimprej sporočiti, kaj se je pravkar zgodilo v severni steni Triglava.

Začela sva klicati na pomoč. Steni se je spodaj približevala neka postava, slišala naju je, nekaj zabrundala in to je bilo vse. Bil je graničar, ki je stopal v vojaško karavlo pod steno in iz katere so nadzirali prehod iz Trente prek Luknje v Vrata.

Midva pa sva še kar klicala na pomoč. Toda kako daleč je Aljažev dom, v mogočni steni pa nikogar in tudi nikogar na poti čez Prag!

Postajala sva nervozna in potrebna je bila odločitev. Vedela sva, da nekeje višje gori prečkajo stene Zlatorogove police, po katerih bi bilo mogoče najhitreje priti iz stene. A po vsem, kar se je ta dan zgodilo, nisva hotela nobenih neznank več. Pred letom sva že bila na Gorenjskem stolpu in prek Ladje in zato sva se odločila, da čimprej preplezava steno in potem pohitiva navzdol v Aljažev dom.

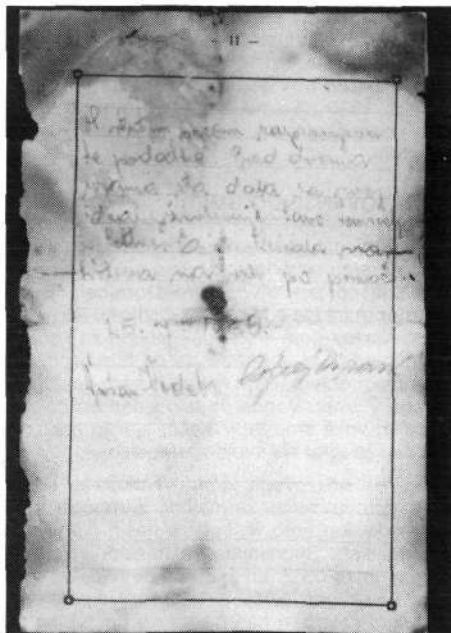
Na Gorenjskem stolpu sva se ustavila le toliko, da sem v možicu pustil listek s kratkim besedilom.

Tisti dan je bilo plezanje z Miranom drugačno kot sicer. Brez pogovorov, nobenega veselja pri plezanju, nič smejanja, nič petja in vriskov. Le neznana in nerazumljiva negotovost. Kako bova nesrečo sporočila v Aljaževem domu, pa potem v Martuljku in gozdovniškem taboru, in najbolj boleče, ko bo nesrečo treba sporočiti Savovim in Egonovim staršem. Ob vsem tem pa še slika nesreče, tisti strahoviti padci in udarci. Še sedaj slišim Miranov glas, ko mi je občasno zaklical: »Zberi se, Dušan!« To je veljalo malodušju obeh, ki naju je ves čas hromilo, pri tem pa je bilo treba tisti dan dvakrat premisliti, kaj boš zagrabil in kam stopil.

Minilo je srečno. Na Kugyjevi polici sva se razvezala in preobula, nato pa jo po najbližji smeri ubrala na pot čez Prag in v dolino k Bistrici.

V gozdičku pod Aljaževim domom je prva pritekla k nama Torkarjeva hčerka in takoj vprašala, kje sta še druga dva. Ni bilo treba odgovarjati, povedale so solze pri vseh treh.

V koči je bilo polno planincev, a ni bilo plezalcev, ki bi poznali steno in ki bi jim lahko obrazložila nesrečo. Nekdo pa je le povedal, da so jeseniški plezalci odšli k bivaku pod Šplevto in da je pripravljen oditi do njih ter jih obvestiti o nesreči. Povedala sva mu še, da bo reševalcem vse jasno že na začetku Skalaške smeri.

Izvirno besedilo iz možica na Gorenjskem stolpu: »S strlim srcem zapisujem te podatke. Pred dvema urama sta dala za svoj ideal življenje Savo Domicelj in Lettner Egon. Kilca sva, hitiva na vrh po pomoč. 25. 7. 1936. Dušan Vodeb, Cizelj Miran.«

REŠEVALCI IZ STENE

Sedla sva na kolesi in odhitela v Mojstrano. Najprej na postajo Gorske reševalne službe, ki jo je takrat vodil reševalec Lah. Povedala sva mu vse, kar je bilo potrebno, pa tudi to, da so o nesreči obveščeni reševalci na bivaku II. Obljubil je, da bo s konjem in vozom ter vsem drugim potrebnim odšel s prvim svitom in Vrata.

Tako je tudi bilo in je bilo reševanje zaključeno že v dopoldanskih urah, vključno s prenosom ponesrečencev iz stene do voza.

V posebni knjigi obiskovalcev Aljaževega doma sem pozneje našel imena reševalcev, kakor so se podpisali od številke 786 do 793: **Joža Čop, Matevž Frelih, Pavel Lukman, Boris Šega, Anton Dovjak, Janko Brojan, Jože Novak, Drago Korenini.** Reševalcev je bilo gotovo še več, zlasti tistih, ki so pomagali pri nošnji do Aljaževega doma. Takrat sem tudi prvič spoznal, kako neprecenljivo pomembna je za naš gorski svet zanesljiva Gorska reševalna služba.

Vendar tisto nesrečno soboto za naju še ni bilo vse opravljeno. Morala sva še h gozdovnikom v Martuljek. V taboru so bili pri koncu večerne zabave pri tabornem ognju, zato sva odšla kar naravnost v šotor. Slišal sem, kako je taborovodja povedal, da so se srečno vrnili naši plezalci. Potem je prišel k nama v šotor. Nisva povedala po resnici, hotela sva, da taboreči še ne bi zvedeli, kaj se je zgodilo. Vsaj to noč še ne. Toda taborovodja je kmalu prišel spet k nama v šotor.

»Povejta po resnici, kaj se s Savom in Egonom!«

Takrat ni bilo več mogoče tajiti. Prišel je še starešina gozdovnikov **dr. Vilko Marin** in vsi štirje smo se najprej zjokali, potem pa napravili načrt, kako bomo obvestili starše v Mariboru. To dolžnost je prevzel taborovodja in glavar mariborskih gozdovnikov **Franjo Klojčnik**. Prišel nama je še večerjo, ki jo je hranil za vse štiri, ko se bomo vrnili. Bila sva lačna, saj je bil tisti čaj, ki nam ga je ob dveh zjutraj pripravil oskrbnik Torkar, najina edina hrana ves dan. Ostali pa sta na polici v šotoru Egonova in Savova večerja.

ZADNJE SLOVO

Naslednji dan je bila nedelja in po telefonu je bilo dogovorjeno, da se bosta Egonov oče in brat Hans pripeljala z avtom v Mojstrano in naj ju midva z Miranom tam čakava po 11. uri. Savovih najbližjih sorodnikov ni bilo mogoče obvestiti, ker je bila mama v bolnišnici, oče pa je že umrl.

Po 11. uri sta se res pripeljala oče in brat. Z Miranom sva prisledla v avto in odpeljali smo

se naprej do Peričnika. Sledila je skupna in mučna peš pot do Aljaževega doma. Treba bi bilo izreči kakšno tolažilno besedo, vendar nama je bilo z Miranom tako hudo, da sva molčala. Oče je le takoj ob prihodu vprašal, ali je res, da njegovega Egonu ni več. Do zadnjega je telo neznatno upanje. Vso pot do Aljaževega doma smo molčali in šele v gozdliču, kjer je stal voz s truplom, ves pokrit z gorskim cvetjem, je oče prvi pristopil k vozu in segel z roko po svojem Egonu. Slišal sem, kako je rekel: »Das war meine Hoffnung.«

Izoblikoval se je žalni sprevod in ko smo dospeli v Mojstrano, nas je dočakala vsa vas. Žalni sprevod je krenil navzgor na Dovje, do pokopališke vežice, kjer sta Egon in Savo zadnjič prenočila med svojimi gorami.

Pogreb je bil po nekaj dneh na poboškem pokopališču v Mariboru. Nikdar prej in nikdar pozneje nisem videl zbranih na poslednji poti toliko Mariborčanov, kot jih je bilo tisto popoldne na poboškem pokopališču.

Egon in Savo počivata vsak v svoji grobnici, pri obeh pa je enak napis: Triglav, 25. VII. 1936.

NAČRTI ZA TURISTIČNO IZRABO TRIGLAVA

OGROŽENI TRIGLAVI OČAK

IGOR MAHER

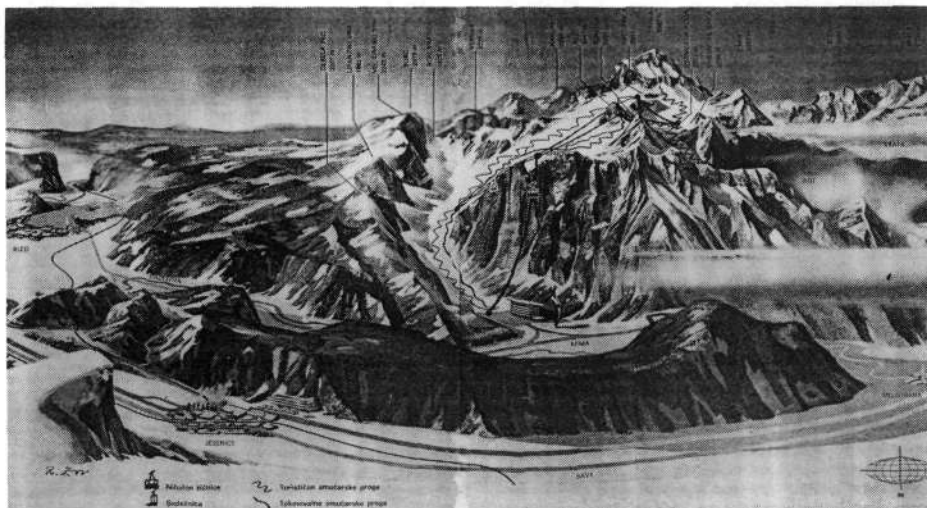
Iz Triglava smo Slovenci v dolgi zgodovini ustvarili pravi mit, vzpon na to goro je skoraj obred in kot pravi **Matjaž Kmecl**, »lepa in potrpežljiva, po človeku opevana in po njem hkrati umazana je ta gora, najbolj gora človekove ljubezni in najbolj gora njegove poniglavosti in njegovega napuha« (PV 68:5, 1968).

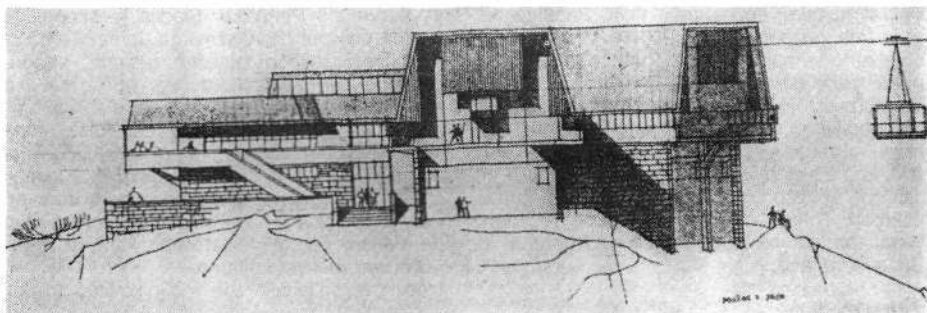
Ob pomenu, ki ga ima Triglav za naš narod, je razumljivo, da njegove strmine niso vabljive samo za množice planincev in alpinistov, tem-

več so po njih kmalu začeli segati tudi poslovni interesi. Predvsem imamo v mislih turistično industrijo.

Že leta 1897 v našem glasilu (PV 3:192, 1897) beremo o sanjah o električnem vlaku iz Luknje na Triglav in Grand-hotelu na vrhu. Konkretnješe načrte pa je na začetku tega stoletja objavil **dr. Steiner** (Das Triglavbahnprojekt, Allgemeine Bauzeitung 2:1-34, 1909). Povod takšnim razmišljanjem je bila otvoritev bohinjske železniške proge, ki je približala do tedaj odmaknjene kraje bohinjskega kota. Načrt je ponujal dve varianti. Po prvi bi bila prek Uskovnice ter po pobočjih Tosca do Velega polja speljana avto-

Sistem Triglavskih žičnic

Projekt za postajno poslopje in restavracijo na Kredarici

mobilska cesta, od tam na vrh Triglava pa žična vzpenjača. Po drugi varianti bi ozkotirna železniška proga peljala od Bohinjske Bistrice v dolino Voje, od koder bi nadaljevali vožnjo z zobato železnico. Ta bi se strmo vzpela do vmesne postaje na Velem polju in nato dalje do končne postaje na višini 2850 metrov tik pod vrhom Triglava. Celotna vožnja od Bohinjske Bistrice do Triglava bi s prestopanjem trajala dve uri in pol.

Ideja o cesti oziroma železnici tedaj ni padla na plodna tla. Enaka usoda je doletela tudi kasnejše načrte o gradnji meteorološkega observatorija na vrhu Triglava.

CENTER NE VELEM POLJU

Konec petdesetih let je v dobi splošne modernizacije in tehnizacije vzniknila zamisel o izgradnji visokogorskega športno-turističnega centra, s čimer bi »neizkoriščen« gorski svet približali delavskim množicam. Številne načrte o centrih v Julijskih Alpah, Karavankah in Grintovcih je lepo predstavil **M. Masterl** v 14. in 15. letniku Turističnega vestnika.

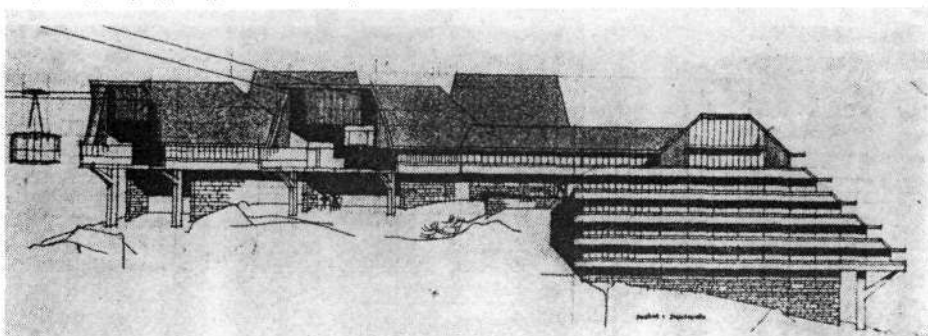
Osrednje mesto v načrtih je seveda zavzemal svet okoli Triglava. Glavni center naj bi zrasel na Velem polju. Priprave je v začetku vodil Odbor za zimsko športni center »Velo polje« pri Turistični zvezi Slovenije, nato pa je bil leta 1961 ustanovljen Zavod za izgradnjo Velega polja s sedežem na Bledu, ki so ga leta 1963 preimenovali v Zavod za izgradnjo športno-turističnih centrov v Triglavskem gorstvu. Med soustanovitelji zasledimo tudi Planinsko zvezo

Slovenije, ki je podpirala projekt Triglavске žičnice (PV 62: 368–369, 1962). Planinska organizacija je tedaj stala pred protislovnima nalogama: skrbjo za čim boljšo dostopnostjo gora in istočasno skrbjo za ohranitev vseh vrednot, ki jih nudi gorski svet s svojo samoto, divjino in prvobitnostjo.

V začetku je program obsegal načrte o izkoriščanju Velega polja, kasneje pa se je pridružil še program za sistem Triglavskih žičnic (iz Krme), ki je dobil prednost, zato so leta 1962 začeli pripravljati tehnično in ekonomsko dokumentacijo, istočasno pa so v zimskem času sistematično opazovali vsa potencialna smučišča.

Na Velem polju naj bi nastal velik turistični center s hotelskimi in gostinskimi objekti in istočasno zvezni visokogorski center za trening vrhunskih tekmovalcev. Po prostranih pobočjih in dolinah v okolici bi bile speljane smučarske proge, zgradili bi skakalnice, v poletnem času pa bi bila to množično obiskana visokogorska izletniška točka. Cesta bi bila speljana od Pokljuke vse do Velega polja. Možnih je bilo več variant: cesta čez Jezerca, predor pod Ablanco ali čez Pšinc in po zahodnih pobočjih Ablance ter dalje okoli Tosca. Vse bi predstavljale velik poseg v prostor, kar nam dokazuje že nekdanja nadelava pastirske poti za dogon živine v pobočje Tosca, ki še desetletja po nastanku deluje moteče. Gradnja in vzdrževanje ceste, predvsem zaščita pred plazovi, bi predstavljali velik problem, zato so razmišljali tudi o žičniški povezavi iz doline Voj, kar pa bi pomenilo ozko grlo pri dovozu in odvozu turistov (kot na Voglu).

Projekt za postajno poslopje s hotelom na Apnenici

CESTE IN ŽIČNICE

Več podpore, tudi s strani planinske organizacije, je dobil projekt Triglavске žičnice, ki naj bi »aktiviziral brez škode za prirodo varstvene, estetske, čustvene in druge interese doslej planinsko in turistično skoraj docela povsem neaktiven in zaradi slabe oziroma dolgotrajne dostopnosti zanemaren predel Zgornje Krme in okolice Staničeve koče« (PV 62:368, 1962). »S tem bi pridobili kvalitetna visokogorska smučišča, istočasno pa bi gorski svet odprli širšim ljudskim množicam in jim tako ob vsesplošnem pomanjkanju časa prihranili dolgotrajni in naporni dostop do višin. Smučišča s skupno površino nad 5 kvadratnih kilometrov bi z večjim delom ležala v nadmorski višini nad 2200 metrov in bi omogočala smuko od novembra do maja.«

Nova cesta bi skozi Radovno in iz Mojstrane vodila turiste, planince in smučarje do spodnje postaje nihalne žičnice v Krmarici (994 m). Ta napajalna žičnica bi dovažala in odvažala turiste v osrednje območje, točneje do postaje na Apnenici (2020 m), kjer bi bila restavracija in hotel. Od Apnenice bi v obliki kraka potekali dve nihalni žičnici: prva do Kredarice (2510 m), druga pa prek Rži do Staničevega doma (2320 m). V končni fazi bi obe skrajni postaji povezali z nihalno žičnico v sklenjen krožni sistem. Poleg tega bi postavili še sistem sedežnic: iz Zgornje Krme (Polje, 1520 m) do Apnenice, iz Apnenice na pomol Rži (2335 m) ter iz kotla nad Pragom do Rži. Na ledeniku bi bila montirana vlečnica. Na najvišji točki ob zgornji postaji na Kredarici bi bila restavracija s teraso, priključena pa bi bila hidrometeorološka postaja. Program je podrobneje predstavljen v Turističnem vestniku 14:259–271, 1966.

Seveda se načrtovalci tedaj niso ustavili samo pri omenjenih projektih. Sanjali so o kompleksnem sistemu, ki bi se od Triglavskih žičnic in

centra na Velem polju nadaljeval prek Hribaric v smeri proti Komni in Krnu.

SREČA, DA NI BILO DENARJA

Ideja je bilo veliko, sreča pa je, da zaradi porajajoče se naravovarstvene zavesti in finančne neizvedljivosti te ideje niso bile uresničene. Uresničitev je na prvi pogled sicer obetala velike dobičke od turizma, dolgoročno pa bi pomenila trajno uničenje gorskih in nemalokrat tudi dolinskih ekosistemov. Izgradnja cest, žičnic, smučarskih prog, obratovanje visokogorskih gostinskih objektov, močno koncentriranje ljudi in nevarnih snovi, vse to bi imelo velike posledice za gorsko okolje, o čemer pa sem pisal že v lanskih številkah (PV 90:197–201 in 529–533, 1990).

Glede na neugodno oblikovanost naših gora, neugodne klimatske razmere in glede na vedanje o vseh škodljivih posledicah gradnje in obratovanja smučišč in visokogorskih centrov je nedopustno investirati v gradnjo novih smučišč v naših gorah. Bolje bi bilo v okviru obstoječih smučarskih centrov poiskati primernejše rešitve (sanacija, tehnične izboljšave, umetni sneg...). To vsekakor ni krič proti napredku, je le upor proti pohlepu po dobičku, proti tehnokratskim apetitom, proti nevednosti in pomanjkanju občutka za kulturne in naravne vrednote. Našim prednikom zaradi tedanje nevednosti še lahko opravičimo megalomanske načrte v gorskem svetu, nam pa zaradi obširnega vedenja o možni ekološki škodi takšnih posegov vnuki ne bi mogli oprostiti.

Namen opisovanja in predstavljanja starih idej in načrtov ni propagiranje le-teh, temveč naj služi kot opomin, kot dokaz nekdanjih stranpoti in zablod, predvsem zato, ker stare ideje ponekod ponovno silijo na plano (Mladina 27. 11. 1990).

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: ANTE MAHKOTA

PLEZANJE K ZVEZDAM

MARJAN RAZTRESEN

V privatni založbi Mont je tik pred slovensko-jugoslovansko vojno kot prva knjiga izšla druga, dopolnjena in popravljena izdaja »Sfinge« Anteja Mahkote, vrhunskega slovenskega in evropskega alpinista šestdesetih let in zdaj lastnika te založbe. V tej debeli knjigi, ki je pred dobrih desetim leti doživela prvo izdajo pri Cankarjevi založbi in je bila kmalu razprodana, avtor opisuje del slavne slovenske alpinistične zgodovine, ki jo je soustvarjal s soplezalci, od katerih je večina odšla v večnost. Ob izidu te knjige smo se pogovarjali z avtorjem o knjigi in času, ki ga popisuje.

– Po generaciji alpinistov, ki so goro personificirali, ste prišli vi, zabili v steno kline in splezali najtežje smeri.

»Zame bi bilo mogoče reči, da sem bil prvi, ki je dobesedno iz plezalnega vrta na Turncu v šmarnogorski Grmadi šel kar v stene. Pred tem sem sicer ogromno hodil po hribih s fanti iz gimnazije, ki smo se podili vsepovsod (med njimi je bil tudi Jože Mušič, ki je lani objadral svet), tudi s kolesi; enkrat po maturi smo se s kolesi iz Ljubljane odpravili na Ohrid, prek Čakorja in drugih prelazov; kolo sem nesel na rami celo na Lovčen. Ko sem prišel na fakulteto, sem spoznal Aleša Kunaverja in Toneta Jegliča, ki sta že prej plezala, pa sem začel z njima hoditi na Turnc: najprej zaradi fotografiranja, ker sem se takrat veliko ukvarjal s tem in so se mi zdeli motivi od tod zanimivi – in tako sem prišel v to skupino in na Turncu začel za tiste čase zelo resno trenirati, se pravi plezati dvakrat do trikrat tedensko – tam in na Šancah na ljubljanskem Gradu. Marko Dular, ki je začel

Ante Mahkota leta 1991

leto pred menoj plezati, je takrat ostal brez plezalskega partnerja – in tako sem šel direktno iz Turnca v Rumeno zajedo v Koglu, ki je takrat veljala za izredno težko plezarijo.«

PRVI ALPINISTI – ŠPORTNIKI

– *To je bilo za tiste čase skoraj bogokletno, kajne?*

»Pred tem so se alpinisti postopno razvijali v hribih. Že pred vojno so sicer tudi trenirali na Turncu, vendar so zelo postopoma zoreli v gorah in v stenah. Jaz pa sem dobesedno padel iz Turnca v težke stene, kar se je takratni srednji generaciji zdelo popolnoma nezaslišano; še celo eni generaciji pred mojo, **Levsteku** in **Kilarju**, na primer, se je zdelo, da je tak razvoj nenormalen in da tako ne more biti. Ko sva z Alešem že kar tisto ali naslednje leto pozimi splezala Dolgo nemško smer v Triglavski severni steni, so ta podvig javno komentirali tako, da alpinisti, ki tako hitro pridejo, tudi enako hitro odidejo.«

– *So s tem mislili, da odidejo v onostranstvo ali iz alpinizma?*

»Mogoče tudi v onostranstvo, predvsem pa iz hribov in iz alpinizma. Zdelo se jim je, da je to prehudo in da je to za naenkrat prevelik zalogaj. Deloma so morda celo imeli nekoliko prav; ko sem prišel iz svoje prve prave stene, iz Rumene zajede, nizke stene, visoke komaj kakšnih 200 ali 300 metrov, sem bil kakšna dva dni čisto lepo tiho. Potem pa je šlo iz stene v steno in iz smeri v smer – in potem sva šla z Dularjem plezat v Avstrijo; to stvar sem začel jemati zelo zares in sem velik kos svojega življenja posvetil temu.«

– *Bili ste torej predstavnik drugačne generacije alpinistov: čez steno ste hoteli skorajda za*

vsako ceno; v skalo ste nabili klinov in tako zlezli čez, poleg tega pa ste bili še dobro trenirani.

»To pa ni čisto res! Morda drži, da so bili alpinisti iz prejšnjih generacij manj trenirani od nas, treniranje pa je zelo pomagalo kompletnemu razvoju celotnega slovenskega alpinizma. Tudi mi smo hoteli plezati karseda brez klinov; zelo nečastno se je tudi nam zdelo, da bi ga zabili tam, kjer ga kdo drug pred nami ni zabil, če je šlo za ponovitev. Normalno smo sicer varovali in tehniko dobro obvladali, vrtanje pa je bilo nasploh nekaj takega, za kar je veljalo, da se v hribih v glavnem ne sme delati.«

– *Pa ste vendarle delali!*

»V vsem svojem življenju sem zavrtal dva klina, in sicer v Sfingi. Pa še tistih dveh morda ne bi, če ju ne bi imel s seboj.«

– *To se pravi, da ste predvsem s treniranjem dosegli več kot generacija pred vami.*

»Da, s tem in z drugačno filozofijo: celo postavljali smo se s tem, da smo športniki (jaz sem, na primer, to vseskozi razglašal), in se pripravili o tem; sam sem trdil, da je plezanje šport, čeprav sem pozneje spoznal, da je poleg tega še marsikaj drugega zraven, in to je bil velik preskok. Aleš Kunaver je zrasel iz tradicije, ker je bil iz take družine, Marko Dular pa je bil že tak kot jaz; tudi kar precej poznejših alpinistov je ostalo tradicionalistov. Pozneje pa smo videli, kam je šel razvoj.«

ŽELJA PO GORSKEM VODNIŠTVU

– *Začeli ste pravzaprav pozno.*

»Niti ne, z 19 leti, kar je bilo za takratne čase čisto normalno (čeprav zdaj morda začenjajo športno plezati prej). Veliko prej začeti resno plezati po mojem mnenju niti ni zelo pametno; zdi se mi, da mora biti človek za takšno početje že kar zrel.«

– *Ko pa ste začeli, ste to zelo resno počenjali, tako resno, da je bila dolgo časa vaša želja, postati gorski vodnik.*

»V nekem obdobju sva se skupaj z Milanom, sedanjim doktorjem fizike **Milanom Scharo** iz ljubljanskega Inštituta Jožef Stefan, takrat fenomenalnim plezalcem, odločila takole: če hočeva biti svetovni klasi, tega ni mogoče delati poleg vsega drugega. Takrat sem jaz pustil študij, čeprav sem se pozneje k njemu še vrnil, Šarič, kot smo ga klicali, ki je bil kemijski tehnik, je pustil službo, in sva začela tako, kot delajo najboljši zdaj: zjutraj sva tekla, potem sva plezala in spet drugače trenirala. Mislim, da dotlej nihče v alpinizmu pri nas ni tako resno in intenzivno treniral. Potem sva šla v Chamonix in v Sfingo, pa nama ni nič uspelo, ker je bilo izredno slabo vreme – in takrat je Šarič rekel, da je vendarle prehudo, ko se tako zelo trudiva, ko nimava dobesedno nobenega denarja in ko si dava izdelovati skoraj vso opremo sama (kovači so nam kovali in šivilje so nam šivale), saj ni bilo doma mogoče skoraj nič kupiti, v tujino pa je bilo izredno težko priti. Vpisal se je na Univerzo, bliskovito diplomiral in naredil fakulteto kariero, jaz pa sem po razočaranjih, ko sva se tako trudila in tisto leto pravzaprav

nič izjemnega dosegla, natolkel toliko izpitov, da sem se na strojni fakulteti lahko vpisal v četrty letnik in mi ni bilo treba iti k vojakom. Šel sem delat v Nemčijo in ko sem se vrnil, sem začel plezati čisto zares, šel v Himalajo in še kam drugam.»

– *Nekaj časa pa ste se hoteli z gorskimi vodništvom ukvarjati čisto poklicno.*

»Da, v nekem obdobju. Vendar nisem nikoli mislil biti tak gorski vodnik, ki bi iz dneva v dan vodil turiste na Mont Blanc. Hotel sem biti te vrste vodnik, da bi vodil le redke zelo bogate kliente na posebne ture, predvsem pa bi pisal knjige in imel predavanja. Dolga leta sem v resnici imel nekega znanega tovarnarja, ki sem ga veliko vodil po hribih, da sem imel devize za plezanje po tujini.

HOTELI SO BITI NAJBOLJŠI

– *Zgledovali ste se po gorskih vodnikih iz Centralnih Alp, iz Chamonixa ali Zermatta, na primer, saj pri nas takšnega gorskega vodništva, kot ste si ga zamislili, takrat ni bilo.*

»Tukaj je imela name zelo velik vpliv **Nadja Fajdiga**, ki je bila zaljubljena v hribe (pa je kljub temu naredila lepo kariero in je bila asistentka na Univerzi), ki je to forsirala in ki je vseskozi hotela biti najboljša alpinistka na svetu (in je lep čas tudi bila). Bila je ves čas prepričana, da z majhnimi pogledi ni mogoče doseči nič velikega, da se moraš zgledovati po najboljših, če hočeš biti najboljši, ker drugače pač ne gre; biti najboljši v Ljubljani, je rekla, pravzaprav ni nič posebnega, zelo krasno pa je biti v Chamonixu, na primer, tretji. Nekoč sva se o tem pogovarjala z **Mirom Cerarjem**, ki sem ga občudoval prav zaradi tega, ker je bil že pri nas izredno dober, pa je kljub temu hotel biti še boljši in se je začel primerjati z najboljšimi na svetu in tekmovali z njimi. Problem naše generacije je namreč bil, da si bil pri nas nenadoma najboljši, kar je bilo za takratne razmere že tako v redu, da bi bil človek lahko s tem že kar zadovoljen. Ko, na primer Cerar, doma ni imel konkurence, pa je hotel še dalje in še višje, se je začel ozirati po širnem svetu in se primerjati z najboljšimi.«

– *Takrat, ko ste hoteli biti najboljši med najboljšimi, ste spoznali vrsto zelo znanih ljudi, med njimi **Lionela Terraya**, **Maurica Herzoga**, de Gaullovega ministra za šport in mladino, **Wolf-ganga Stefana**, ki je kot prvi splezal vse tri »probleme Alp«, severne stene Eigerja, Matter-horna in Grandes Jorasses. Kako so vas gledali kot človeka iz takratnega vzhodnega, komunističnega bloka?*

»Popolnoma enakovredno. Zelo dobro govorim nemško, Nadja je govorila vse jezike, ki se govorijo v Alpah, pa so naju jemali čisto kot sebi enaka. Vendar se do naju niti niso obnašali čisto nič prizanesljivo. Terray in še nekateri, predvsem Francozi, ki so takrat prišli z Anapurne in so bili tudi deset let starejši od mene, so bili razred zase, skoraj vsi drugi pa so bili enaki potepuhi po hribih kot jaz. Dobivali so sicer nekakšno hrano in od države, ki pa je bila minimalna, tako da denarja nihče ni imel kdovekoliko in smo vsi živeli skrajno skromno. Toda

Plezalec v težavnem previsu: Ante Mahkota

ko sva z Nadjo prišla v Dolomite in tam splezala takrat najtežjo steno, Cimo Su Alto, kar je bila poleg vsega še prva ženska ponovitev, so nama bila odprta vsa vrata, tista pač, na katera želiš kot alpinist potrkati. Nekaj framazonstva je v plezalstvu: poveš nekaj čarobnih besed, da sogovorniki vidijo, da si pravi, in te vzamejo za svojega. V Afriki, na primer, ali na Japonskem, kamor sem prišel brez alpinistične opreme, pa sem se odločil splezati na Kilimandžaro in na Fudži pozimi, kar je težko, sem poiskal neke zveze, neke ljudi, ki mi sprva kajpada niso čisto zaupali, ker me niso čisto nič poznali, jim povedal nekaj stvari in takoj dobil, kar sem hotel. Če se pogovarjaš z nekom, ki je nekoč že bil v Eigerju, in mu v desetih minutah poveš, kako si šel čez določen previs in kako je treba na določenem mestu prijeti, je s tem povedano rokovnjaško geslo.«

NEIZPOLNJENI GORSKI ŽELJI

– *Katere so bile vaše najtežje smeri in vrhovi, pogorja?*

»Bil sem iz zelo srečne generacije: v Julijcih so bile še prazne stene in so bili pred nami kupi odprtih problemov. V Triglavu sta bili glavni dve stvari pozimi še nepreplezani – Čopov steber in Dolga nemška; Sfinga je bila popolnoma prazna, Rakova špica je bila prazna, Špikova glava je bila prazna. Razmeroma veliko takih problemov je bilo: ko prideš v neko dolino, kot bi prišel na Luno, se postaviš spodaj in če se na stvar spoznaš, pogledaš in vprašaš, ali je tole že splezano; to so stvari, ki takoj padejo v oči. Vsakdo, ki pride pod goro, vpraša, ali je tako markantna zajeda, greben, raz ali stena že splezana. Ko sem jaz prišel v alpinizem, marsikaj še ni bilo splezano, zdaj pa pač je. Moja generacija je tudi preskočila nekatere

smeri, ki so bile katekizem prejšnje generacije, na primer Aschenbrennerja, zajedo Šit in še kaj; to je bil zame trening, ne pa razvojna stopnja. Zdaj pa so plezalci še eno stopnjo naprej, ko **Silvo Karo**, na primer, spleza v enem dnevu zajedno Šit gor in dol pa še Aschenbrennerja gor in dol. Mi smo to že preskočili; to ni bila več najhujša preizkušnja pri napredovanju v težavnostih. – Ob tem velja seveda omeniti velike prve ženske ponovitve, se pravi severne stene Matterhorna, zahodne stene Druja, najtežje stene v Dolomitih.»

– *Dosegli ste torej v alpinizmu skoraj vse, kar ste se namenili.*

»Dve stvari se mi v alpinističnem življenju nista izpolnili, dve želji: s prvo žensko na svetu sem hotel splezati severno steno Eigerja in hotel sem priplezati na kakšen osemtisočak. Oboje se mi je izmuznilo po nenavadnih okoliščinah: v Eiger nisva šla, ker sva imela z Nadjo težave v Matterhornu in potem v Eiger ni bilo mogoče iti, za osemtisočak pa so me prikrasili vojaki; imenovan sem bil že namreč za vodjo odprave na Kangbačen, pa sem moral iti k vojakom, kjer je bilo tudi že vse dogovorjeno, da me bodo spustili, pa me niso. No, Kangbačen ni čisto osemtisočak, vendar je bil takrat najvišji še neosvojeni vrh ne svetu. Kot so mi pripovedovali, tehnično ni nič posebnega, če je vreme vsaj približno v redu. Druga naša odprava na to goro je popolnoma uspešna. Po vojaščini pa sem se začel intenzivno ukvarjati s kariero in službo.«

– *Ali vas je bilo v hribih in v nevarnih stenah kdaj strah? Ali strah v nevarnostih mora biti?*

»Strah me je bilo vsaj dvakrat, sicer pa ne. Mislim (in o tem sem se pogovarjal tudi z drugimi ljudmi, ki imajo o tem kakšne izkušnje), da te mora biti grozno strah doma, ko se na podvig pripravljáš, ne pa pod steno ali v njej. Vsaj z menoj je bilo vedno tako, da sem imel pod steno, če je bila zelo težka, vedno veliko tremo, toda tisti hip, ko sem zagrabil prvi opriemek, sem na vse pozabil. Mislim, da stoodstotno lažejo tisti, ki so v romanih ali spisih opisovali, kako so med plezanjem mislili na ljubico, ženo ali mamo. Na čisto nič drugega ne misliš v steni kot na plezanje, in zato je to tudi tako zapeljivo. Padcev smo se v mojih časih veliko bolj bali, kot se jih zdaj, saj so bile naše vrvi v začetku še take, da jim ni bilo mogoče popolnoma zaupati; vendar padcev nisem imel prav veliko. – Strah me je bilo nekoč, ko je blazno letelo kamenje v steni, strašno strah me je bilo, ko sva bila s Kunaverjem četrto noč pozimi v Triglavski severni steni in nisva vedela, kako se bo vse skupaj izšlo (pa še zelo mlada sva bila takrat), in še enkrat me je bilo strah, ko nas je dobil vihar v Grands Chamoza in smo štiri dni sedeli v steni in nismo mogli ven. Vendar me je bilo vsakokrat strah zelo kratek čas.«

STO ŽENSK NA TRIGLAV

– *Delček tiste želje, da bi postali tak gorski vodnik, da bi tudi pisali knjige, pa se vam je vendarle uresničil.*

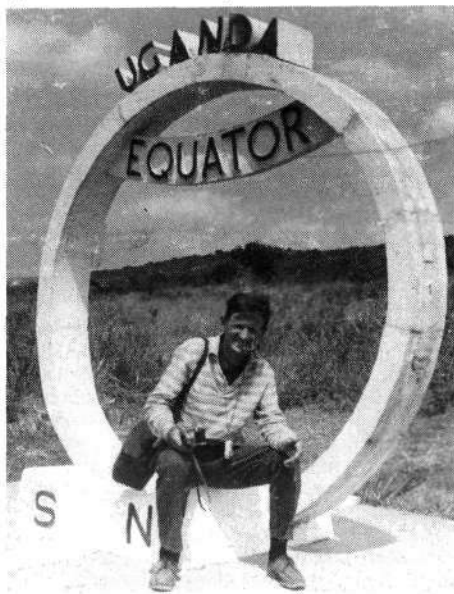
»Da, vendar mnogo kasneje. Takrat, ko smo se vrnili iz Himalaje, smo skupaj napisali knjigo

Noči in viharji, potem pa sem se ukvarjal z avtomobili, s časopisi, direktorstvi in uredništvom pri časnikih. V nekem obdobju pa sem spoznal, da bi bilo vendarle treba nekaj povedati o gorništvu naše generacije. Mislim, da sem se v Sfinji kar potrudil; hotel sem iti malo čez novinarstvo, čeprav seveda ne vem, ali je to že pisateljstvo. Knjiga, ki sem jo zdaj izdal, ni samo reportažni zapis, ampak nekaj tega, da ljudi privlači. Na glasbo se sicer ne spoznam kdovekako, toda ko grem na koncert in če mi med igranjem gredo po hrbtu mravljinici, mislim, da je dobra glasba. Najbrž je tako tudi pri knjigi.«

– *Vi ste tudi oče znane akcije in pohoda Sto žensk na Triglav.*

»To je bil pravzaprav hec. Tisto leto, ko sem splezal Sfinjo, leta 1966, nisem imel neko obdobje nobene teme, ki bi jo obdelal za časopis, pri TT pa smo vsak mesec startali z ničle in bili plačani po objavljenih vrsticah (čeprav smo dobro zaslužili, ker smo vsi po vrsti veliko delali, morali pa smo imeti vsak teden objavljeni dve reportaži ali prispevku). Tako sem se spomnil nekega župnika, ki je organiziral turo sto žensk na Monte Roso. Takrat sploh nismo mislili, da bo iz tega kdovekakšen uspeh. Objavili smo razpis, pa se je prijavilo okrog tisoč žensk. Izbrali smo sto prijavitelj, jih peljali na Triglav in iz tega je potem postala čisto dobra akcija. Podobno je bilo tudi veliko pozneje z akcijo Podarim-dobim, ko sem mislil, da bomo prodali 200 000 kartic, pa smo jih dva milijona. Kljub takšni sreči pa ne verjamem v srečo; človek mora imeti intuicijo, da kaj takega začne, potem pa je treba vsako stvar zelo resno pripraviti, in to se naučiš v alpinizmu: postavljaš si visoke cilje in zelo skrbno pripraviš vse, da jih boš dosegel. Če jih dosežeš ali ne, je

Kot dopisnik iz Afrike je Mahkota na »črni celini« marsikaj splezal in bil tudi na ekvatorju

odvisno od vremena, sreče in še marsičesa drugega; toda pripraviti moraš vse pogoje, da bi lahko šel na najvišje – potem pa ti uspe ali pa ne. Če misliš, da bo uspeh kar prišel, pogojev pa si prej ne ustvariš, iz vsega tega ne more biti nič.«

PLEZALSKA UNIVERZA

– Po kar dolgem obdobju klasičnega alpinizma pri nas ste vi stopili stopnico višje v tem razvoju, zdaj pa so mlajši alpinisti stopili še stopnico višje. Kako lahko razložite te preskoke? Ali je do tega prišlo, ker so se ljudje odločili, da se bodo skoraj poklicno ukvarjali s tem, ali zaradi česa drugega?

»Zdaj so se alpinisti pri nas zelo profesionalizirali. Sam sem se preživljal z alpinizmom približno dve leti, ko sem predaval, pisal članke in malo vodil. Ti fantje delajo zdaj to že kar nekaj let. Poleg tega imajo posebne kvalifikacije, štejejo se jim delovna leta, kar je potrebno za poznejše življenje. Vsak naš alpinist je stal na ramah generacij. Slovenski alpinizem je bil po ženski strani približno 30 let sploh v popolnem svetovnem vrhu z **Miro Marko Debelak, Pavlo Jesih, Nadjo Fajdigo, Barbko Ščetin** in še nekaterimi. Moški smo bili tudi že kar visoko, sedanja generacija pa je skočila popolnoma ven; **Tomu Česnu** je uspel totalni preboj; lani nihče od resnih ljudi ni dvomil, da je najboljši alpinist na svetu. Pojavila so se sicer opravljajna in nevoščljivosti, vendar mu ni nič od tega škodovalo. Mislim, da je tudi v alpinizmu vse zgrajeno na generacijah; mislim, da mora obstajati tradicija za neko dejavnost, da potem lahko neko postane vrhunski v svetovnem vrhu.«

– Kaj vas je alpinizem poleg plezanja še naučil, če vas je kaj?

»Po moji sodbi je alpinizem fantastična šola za življenje. Navadiš se ceniti stvari, ki jih mnogo ljudi spozna šele kasneje: marsikaj morajo doživeti, da šele spoznajo, da na svetu niso samo mercedes, vila in podobne stvari, da so na svetu še pomembnejše reči, kot je na primer prijateljstvo, da se lahko na nekoga zanesesh, da velja moška beseda, kot se reče. Za svojo duševnost pridobiš v alpinizmu že v zgodnji mladosti marsikaj, in sicer v zelo ekstremnih razmerah. Izredno pomembno je tudi, da se v alpinizmu navadiš izjemne natančnosti; če v alpinizmu pozabiš doma drobno iglico za čiščenje kuhalnika, imaš potem lahko nepopisne težave. Zato alpinisti (verjetno še zdaj, kot smo tudi mi) pred težavno turo na razgrnjeno vrečo za bivakiranje naložijo vse, kar mislijo, da bodo potrebovali v steni, pri tem pa morajo natančno vedeti, da mora biti vse perfektno pripravljeno, ker se bo sicer kaj narobe zgodilo. To je za življenje velika šola. Kolikor jaz poznam moje plezalske generacije, so v življenju vsi uspeli: Aleš Kunaver je bil zelo uspešen pri svojem delu, Levstek je namestnik direktorja inštituta Jožef Stefan, Tone Jeglič je naredil fakultetno kariero. Nekateri po svetu so tudi uspeli na drugih področjih, medtem ko so se nekateri odločili za profesionalne alpinistične kariere, na

primer **Diemberger** ali **Hiebeler**. Vsi so nekaj postali in torej nikakor ne velja nekdanja teza, da se ljudje ukvarjajo z alpinizmom zato, ker s tem kompenzirajo svoje manjvrednostne komplekse, v gorah pa zelo hitro postaneš slaven.«

POGUM PRED MEJO BREZUMA

– Naštevate samo pluse; kaj pa tisti, ki so v gorah ostali, pomrli?

»Od mojih prijateljev se je ubil samo Marko Dular, ki je umrl v gorskem viharju. Sicer pa so ljudje, o katerih pišem v Sfingi, umrli pozneje, ne v gorah. Od mojih prijateljev se ni v gorah razen njega ubil nihče, vsaj v obdobju, ko sem se sam intenzivno ukvarjal s tem. Zdelo se nam je, da se nam prav veliko hudega v gorah ne more zgoditi: ker smo bili odlično pripravljeni in previdni, saj mora biti v pogumu velik del previdnosti, morda celo 90 odstotkov, sicer se pogum sprevrže v brezum. Filozofija **Klementa Juga** v alpinizmu pa se seveda konča s smrtjo: kjer je volja, tam je pot – to je ničejanstvo; zato so se Nemci pred vojno s to filozofijo tako blazno pobijali v hribih.«

– Toda vi ste v Sfingi prav tako hoteli priti na vrh za vsako ceno.

»Že, že, toda ko smo videli, da ne gre, smo se vedno vrnili. V Sfingo smo hodili gor in dol skorajda po tekočem traku. Ne, za vsako ceno pa nikoli nismo šli nikamor! Ko se je zdelo, da je konec šale, smo se vedno obrnili. V alpinizmu velja stara modrost, da si en meter pod vrhom stene še vedno bližje dnu kot vrhu, in to je seveda vedno treba vedeti.«

Indonezijski planinci

Indonezija, po številu prebivalstva peta država na svetu (za Kitajsko, Indijo, Sovjetsko zvezo in Združeni državi Amerike), ima od leta 1988 svojo planinsko organizacijo, ki se imenuje »Federasi Panjat Tebing Indonesia« (Zveza indonezijskih plezalskih dejavnosti) in ima sedež v Džakarti. Ta organizacija še ni članica mednarodne planinske zveze UIAA, vendar je mogoče pričakovati, da se bo včlanila vanjo najpozneje prihodnje leto. Zdaj se indonezijska planinska zveza trudi, da bi organizirala svojo gorsko reševalno službo in ji bo, kot piše v četrtletnem biltenu UIAA iz letošnjega junija, »v veliko pomoč, če bi katera od naših članic lahko tja poslala izkušeno reševalno skupino kot inštruktorje«.

Odšla je Loulou Boulaz

V Ženevi je letošnjega 13. junija umrla **Louise (Loulou) Boulaz**. Z njo je odšla velika osebnost alpinizma. Rodila se je 6. februarja 1908 v Avenchesu. Kot izredna smučarka in alpinistka je bila od leta 1936 do 1938 članica smučarske državne reprezentance, leta 1936 in 1937 francoska prvakinja v smuku in leta 1937 na svetovnem prvenstvu v Chamonixu tretja v slalomu. Najprej v spremstvu z **Lucie Durand** in nato med drugim z **Raymondom Lambertom** in **Pierrom Bonnatom** je Loulou opravila vrsto prvenstvenih smeri in tur, ki so bile med najtežavnejšimi v tridesetih in štiridesetih letih. Poleg tega je sodelovala na več odpravah v Himalajo, na Kavkaz in v Saharo, tako med drugim leta 1959 v ženski odpravi na Čo Olu (8201 m), kjer so umrli dve ženski in trije šerpe pod snežnim plazom v višinskem taboru. Loulou Boulaz je sodila v elito velikih alpinistk 20. stoletja in zato pravzaprav niti ni nenavadno, da so jo imenovali za častno članico ženevskega SAC (Švicarsko planinsko društvo), in sicer še preden so ženske lahko postale člani tega društva.

30 IN 40 LET POZNEJE

VOJKO ARKO

Planinski vestnik je v skoraj vseh letošnjih številkah posvečal dolžno pozornost Slovenskemu planinskemu društvu v Bariločah v Argentini, ki je slavilo 40-letnico delovanja. Predvsem s posredovanjem zavzetega kronista slovenskega planinskega delovanja v Kordiljerah dr. Vojka Arka smo lahko v našem glasilu objavili pomembne dele slovenske planinske zgodovine iz Južne Amerike. V tej številki objavljamo prispevek Vojka Arka izpred desetih let, ob 30-letnici SPD Bariloče, velik del zaradi zadnjega dela: drug drugemu smo po dolgih letih potrkali na vrata, da si bomo lahko odkrito pripovedovali resnične zgodbe iz lepih in manj lepih časov. (Op. ur.)

Precej utrujen sem se zleknil pod križem. Nekaj megel se je še podilo nad velikim jezerom, a tja proti Tronadorju se je oзраčje povsem izčistilo in ledene kope vrhov so sijale v belini. Med verigami gorskih vrhov je čepelo v zatrepu zasekane doline, v zaledju skoraj neprehodnih gozdov, temno jezerce, imenovano Laguna Tristeza (Žalost) in nad njim so se grmadile stene zobatega vrha, ki mu do zdaj še nihče ni dal sprejemljivega in ustaljenega imena. Zoprni občutek žeje me je motil ob plezi po zadnjih skalah in mi kalil veselje nad mojim osemnajstim vzponom na to tako slovensko bariloško goro. In ko mi je prijatelj ponudil nekaj oranžnega soka in sem žejo pogasil, so mi misli begale že povsem drugje, pa sem skoraj pozabil na lep razgled, ki nam ga je zaželeni vrh nepričakovano podaril.

SVETI OBRED SREDI SKAL

Šest nas je bilo takrat, ko smo 6. 2. 1951 dosegli prav to vršnje skalovje, pa sta že pokojna **Tonček Pangerc** in **Frenk Jerman** pogruntala, da bi ustanovili Slovensko planinsko društvo v Argentini in postavili na vrh Kapele (Cerro Capilla) železen križ. Obe zamisli sta dišali po nečem prismuknjemem, drznem in neverjetnem. Družbica fantov, ki se je natepla z vseh vetrov v patagonsko mesto pod Kordiljerami, je bila videti vse kaj drugega kot resen temelj, na katerem naj bi slonelo društveno delo. In Cerro Capilla je od vseh bližnjih bariloških gora najbolj divja in najtežje dostopna.

A kot se v življenju rado primeri, sta prav ti dve navidez nesmiselni ideji naglo šli v klas, dozoreli in se bujno razmahnila, dosti bolj kot so takrat največji optimisti pričakovali. Na Kapeli nismo postavili samo enega, temveč kar dva križa: prvega v naglem zagonu, brez pravega premisleka, vihravo in brezglavo, kot smo takrat vse počeli. In deset let kasneje smo zgradili bolj umirjeno in premišljeno sedanji, lepo izdelani in pravilno načrtovani križ, ki skoraj ne potrebuje

oskrbovanja in bo lahko desetletja kluboval neurjem.

Segel sem po vpisni knjigi in prebral, kaj smo napisali na prvi strani pred tridesetimi leti. Še lansko leto sem na tistem upal, da bomo letos trije skupaj praznovali jubilej pod križem. Pa sem od tistih prvih zagnancev ostal sam. Frenk nas je nenadoma za zmeraj zapustil. Davorina so tudi zagrabile neke ujme, da ni več tvegala dolge in naporene poti. Slednjič se je moral odpovedati vrhu tudi Albin, ki se sicer prvega pohoda ni udeležil, a je že dvakrat maševal na gori in tudi blagoslovil oba križa. Zmogel je res vse najhujše in najtežje: zaguljen graben, zmrzovanje ob nezadostni opreči med nočnim taborjenjem, steno nad dolino tolmunov. A ker nas je čas priganjal, smo morali opraviti mašno daritev v zgornji krnici Capille, dobro uro pod vrhom.

Takoj po maši se je Albin s »šumskim bratom« **Jožkom Simčičem** pa nekaterimi manj izkušenimi izletniki odpravil navzdol, da nas ne bi noč prehitela ravno v tisti zafrkljivi tesni nesrečnega grabna. Tolažilo me je, da vsaj v trenutku ločitve ta odpoved ni bila pretežka: vrhove so prekrivali oblaki in nihče ni mogel upati na jasnino, ki nas je pozneje zalila.

Mislil pa, da je družba sedemnajstih planincev, med katerimi je prevladovala mladina, odnesla trajen spomin na sveti obred sredi skal, opravljen na kamniti mizi ob snežišču, ko so slovenske pesmi spremljale špansko-slovenske molitve in je bila maša v skromni preprostosti, a morda bolj melodični in zveneči, kot pa so slavnostne ceremonije v velikih katedralah. V togi zadržanosti so stražili okrog nas sivi skalnati špihi in napev je hitel tja daleč v obzorje čez jesenske rokave proti naseljeni ravnini, kjer so v modernem mestecu pod Ottonovim vrhom svojci in prijatelji mislili na nas in nas v srcih in mislih spremljali na našem jubilejnem izletu.

RAZSEJANI BRSTIČI SLOVENSTVA

Zelo preprosto je potekala štirinajst dni kasneje tudi kratka prigodnica v spomin na tisti sestanek 22. 2. 1951, ko je dvanajst fantov v leseni bajti sklenilo, da ustanovijo Slovensko planinsko društvo v Argentini. Hišica še zdaj stoji in je ni zadela usoda številnih bariloških lesenih zgradb, ki se naglo umikajo modernim zidanim in cementnim stavbam. Vsaj pročelje hišice je isto kot nekoč.

Tja so se torej podali 21. 2. 1981 opoldne še preživeli in preostali ustanovni člani: **Blaž Razinger**, strugar, prevoznik in izposojevalec smuči, ki je dolga leta uradoval kot tajnik in včasih tudi kot blagajnik društva; **Milan Godec**, rezbar in hotelir; **Davorin Jereb**, smučarski učitelj in plezalec; **Dinko Bertonec**, najbolj znani slovenski andinist in po Jermanovi smrti predsednik SPD; pisec tega članka, ki posluje

Slovenski križ na vrhu Kapele (Cerro Capilla), ob njem skupina slovenskih planincev ob 30-letnici SPD Bariloče

kot trgovec in piše za planinske in dnevne liste planinska poročila; pa **Bara Remec**, slikarka in neutrudna organizatorka planinskega delovanja v argentinski prestolnici, zvesta sodelavka pri vseh pobudah v slovenskem argentinskem planinstvu. Ta šesterica se je razvrstila ob vhodu v hišo, ki stoji na ulici Anasagasti in nosi številko 351, in **Peter Arnšek**, večni fotograf vseh naših dogajanj, je »pritisnil« dva, tri posnetke, pa je bilo vse opravljeno.

Potem smo šli pogledat v novo pozidan Planinski stan razstavo slovenskih, argentinskih, švicarskih in severnoameriških publikacij, ki so poročale o delu slovenskih planincev v Argentini. Čeprav nam ni uspelo spraviti skupaj vsega tiska, ki je o nas poročal, smo vendar lahko listali po zajetnem opusu, ki si ga na hitro zbrana, pisana in slikovita družica dvanajstih fantičev 22. 2. 1951 še sanjati ne bi upala. Zato smo potem zvečer v družbi buenosaireških gostov upravičeno slavili skromen sestanek iz pred tridesetih let in se zadovoljno ozirali na opravljeno delo.

Pravkar sem v decembrski številki »Mladike« prebral novelico **Zore Tavčarjeve** »Ko zamrzne Gunison River«. Prek vseh širin ameriške celine so vtanki v izseljenko preprogo evropskih narodnosti brstili slovenskega življa. Naši preprosti ljudje so delali in garali, kot so se doma naučili, živeli, se veselili in trpeli, potem pa se umaknili v pozabo zapuščenih pokopališč, ki naglo izginjajo v vrvežu modernega življenja.

Ali bo tudi saga bariloških slovenskih gornikov zatonila, brž ko bomo še preostali »šumski bratje« polegali v pampo Huanuleo, tam, kjer se na zahodnem nebu tako lepo odražajo katedralski stolpi (med njimi Campanile Esloveno –

Slovenski zvonik) in kjer vejejo noč in dan patagonske sape prek vse večjega in razsežnejšega groblja?

Treba je pač verjeti in upati.

Morda res ostanemo samo zanimiva prigodnica v argentinskem andinizmu. Prav gotovo ni čudno, če se taka malodušna misel porodi nekje v kotičku srca.

A potem spet prevlada optimizem.

Verjamemo, da bo mladina nadaljevala naše delo in da se bosta slovenska pesem in slovenska beseda še dolgo vpletali med grmiče bodečega kalafata in med šope rumenih amankajev, pa kipeli za rožastimi cvetovi muticij, ki se prejo po vejevju lovorjev in notrov.

Slovenska podjetna volja, ki se je pobratila z duhovi Mapučev pod stenami Andov, bo morda potrkala tudi na domača slovenska vrata in Bog ve, če ne bo prijazno sprejeta kot ljub in drag sorodnik, ki je prišel na obisk iz daljnih krajev in prinesel slovenski kulturi v dar izbrani indijanski šopek iz sten in vrhov Kordiljer. Takrat se bodo prav gotovo zganili »šumski bratje« v patagonski zemlji in prisluhnili pravljici, ki bo z onstran oceana govorila o nekdanjih tako znanih in lepih časih.

Bukev nekega gozda

Povprečna bukev daje vsako uro 1,7 kilograma kisika, dnevno pa proizvede toliko kisika, da ga je dovolj za 64 ljudi. V svojem življenju srednje debela bukev prečisti 50 milijonov kubičnih metrov zraka, ko »vzame« iz njega ogljikov dioksid, zadrži približno 400 tisoč litrov vode, preprečuje erozijo itd. Uničevanje gozdov ima katastrofalno posledico: vse več je na Zemlji pustinj. Letno se šest milijonov hektarov zemeljske površine spremeni v puščino, tako da imamo zdaj 800 milijonov hektarov pustinj, do konca tega stoletja pa se bodo te površine še povečale za 20 odstotkov.

(Š. Kadić: Pred ekološkim izzivom)

KAKO JE NASTAJALA NOVA KARTA MOUNT EVERESTA

ODPRAVA NAD STREHO SVETA

Izdelava topografske karte v merilu 1:50 000 je zdaj v Švici rutina z uigranimi in natančno določenimi tehničnimi postopki. Nekaj čisto drugega pa je bilo, ko je hotel **Bradford Washburn** leta 1982 po svoji upokojitvi kot direktor bostonskega Znanstvenega muzeja uresničiti svoje mladostne sanje: izdajo karte z najvišjo goro na svetu in njeno okolico, katere kakovost in videz bi bila enaka, kot so švicarske planinske karte v merilu 1:50 000.

Za izdelovalce zemljevidov je bil to prav takšen izziv kot je za alpiniste prvi pristop na kakšno himalajsko zelo visoko goro in je bil – enako kot pri alpinistih – povezan s številnimi odprtimi vprašanji in nerazrešenimi problemi, med katerimi so bili tudi tile: kako dobiti (kar se do takrat še ni posrečilo nikomur) od Kitajske in Nepala dovoljenje, da bi iznad strehe sveta s fotografskimi posnetki pokrili površino kakšnih 1100 kvadratnih kilometrov, in sicer iz višine okoli 11 000 metrov (brez navpičnih posnetkov pa ni mogoče izdelati natančne karte); kako naj bi brez ustreznih približnih kart razrešili številne tehnične probleme, na primer navigacijo na območju snemanja; katero letalo bi bilo za te namene najprimernejše; kakšne vetrovne turbulence bi moralo pričakovati naše letalo v načrtovani višini letenja 9000 do 11 000 metrov nad morjem in na območju, ki je znano po izrednih vetrovnih pogojih; kako bi prišli do nujno potrebnih geodetskih podlag; kdo bo prevzel stroške za celotno potratno »odpravo«; itd.

Po treh deloma tudi večmesečnih potovanjih in tedne dolgih pogovorih in pogajanjih s kitajskimi in nepalskimi uradnimi predstavniki je Bradford Washburn sredi leta 1984 naposled odpotoval iz Katmanduja nazaj v Boston z dovoljenji obeh držav za snemanje iz zraka. Rok za prelet je bil – enako kot pri dovoljenjih za vzpone na gorske vrhove – nepreklicno določen in se je končal 31. 12. 1984.

POMOČ IZ VESOLJA

Že od leta 1982 so pri Swissair Photo + Vermessungen AG razreševali tehnične in operacijske probleme in iskali rešitve. Tako so bili julija leta 1984 teoretično vsi proizvodni postopki od letenja do zadnje podrobnosti pri izdelavi karte določeni, postavljeni tudi terminski plani in pripravljen nujno potreben tehnični material.

Letalo, sposobno takšnih višin, ki bi na krovu nosilo ustrezne kamere za meritve in snemanje (format 23 × 23 cm), je bilo »Icarjet«. To je bilo letalo, ki zmore največjo višino letenja 14 000 metrov nad morjem in ki bi torej z lahkoto letelo na višini kakšnih 11 500 metrov nad morjem, kar bi bila najprimernejša višina, iz katere bi snemali.

Za območje, ki bi ga preletavali, ni bilo na voljo nobenih dovolj natančnih kart, s pomočjo kate-

Izsek iz karte Mount Everesta (1. izdaja); zanimiva je primerjava fotografije iz letala in karte

Navpični zračni posnetek območja z Everestom in Lotsejem

rih bi letalska posadka letela po natančno določenih in načrtovanih smereh letenja in s pomočjo katerih bi vizualno krmilili letalo po določenih linijah. Tudi tukaj je bilo treba poiskati nove poti. Interni letalski »Global Navigation System« naj bi z vključenim avtopilotom prevzel to nalogo. Na ravninskih območjih, visokih le nekaj sto metrov nad morsko gladino, so ta sistem že večkrat uspešno uporabili, nikoli pa ga še niso preizkusili v tako velikih višinah, kot so te v Himalaji, kjer so med drugim tudi izredni vetrovi.

V takšni situaciji so priskočili na pomoč iz vesoljske organizacije NASA in ESA. Že leta 1982 so švicarski kartografi izvedeli, da bodo na enega od naslednjih vesoljskih poletov s Space Shuttleom poslali merilno kamero ESA, da bi nad nekaterimi območji Zemlje napravili navpične posnetke v merilu 1:800 000. Bradford Washburn je dosegel nekaj skoraj nemogo-

čega: zagotovljeno mu je bilo, da bodo v okviru načrtovane misije z ene od krožnic nad vzhodno Himalajo naredili posnetke. Dne 28. novembra 1983 je bil start Columbie, nekaj dni pozneje pa so švicarski kartografi že zvedeli, da so posnetki »njihove« Himalaje že narejeni in da so odlično uspeli. S tega posnetka izdelane povečave v merilu 1:100 000 so bile za navigatorja, ki je sedel za merilno kamero, idealna podlaga, da je lahko nadzoroval natančnost letalskega internega navigacijskega sistema nad Everestom in let samo popravljaj, če bi bilo potrebno.

POLETNA OBLEKA EVERESTA

Oktobra 1984 je Bradford Washburn kot predhodnica odpotoval v Katmandu. Osebna oprema tega moža za »Operacijo Everest« je bila karseda podobna osebni opremi »talnih ekspedicij«.

Natančen datum, kdaj se bo vključilo letalo »learjet«, takrat še ni bil določen, saj je bilo treba najprej dobiti podatke o snežnih razmerah na območju Everesta. Letalske posnetke je namreč treba narediti, ko je kolikor je le mogoče malo snega, kajti načrtovana podrobna predstavitve tal (meje skal, stopenj, ledenikov, vegetacije) naj bi ustrezala »poletni obleki« Everesta. Leta 1984 je dolgotrajen monsun že med svojimi zadnjimi zdihljaji natrosil na Himalajo velike količine snega. Tako so določili, da bo v Zürichu stekla mobilizacija šele sredi decembra, kar je pomenilo, da bodo letalo »learjet« takrat pripeljali na žuriško letališče Kloten, kjer bodo vgradili kamere, opravili testne polete in pripravili še vse drugo, kar je bilo potrebno, da bi akcija uspešno potekala. Pri tem so bili Švicarji vsak dan vse bolj živčni, saj je nad njimi visel Damoklejev meč datuma, do katerega je še veljalo dovoljenje in ki se je prav hitro približeval.

Skoraj brez vsakršnih težav v času poskusov so 15. decembra startali v Zürichu in 16. decembra prek Nikozije, Dubaja in Karačija prispeli v Katmandu. Dne 20. decembra pa je bil tisti veliki dan: startali so ob 11.50, ob 12.10 so bili nad Everestom, ob 15.20 pa so spet pristali v Katmanduju. Po dveh letih priprave so bile

potrebne le štiri ure, da so naredili vse letalske posnetke, s pomočjo katerih bi šele lahko izdelali natančno karto tega območja. Teh štirih ur kajpada nikakor ni mogoče primerjati z napornimi dnevi in tedne dolgimi vzponi na Everest. Vendar so se morali tudi švicarski kartografi pošteno bojevati na nebu brez oblaka in pri temperaturi -50 stopinj (v sicer ogrevanem letalu) z elementom, ki so ga dobobra spoznale že številne odprave – z viharjem.

Višina njihovega letenja je bila prav takšna, da so bila tam v tem letnem času močna zračna strujanja. S hitrostjo približno 240 kilometrov na uro je veter divjal z zahoda prek Himalaje in se je posadka letala dobro prepotila, da je vodila »learjet« natančno po načrtovani liniji letenja. V nekoliko manjših višinah letenja so bile turbulence deloma tako velike in sunki v letalo tako močni, da je morala posadka pobegniti na večje višine.

MERILO 1:10 000

Takoj po pristanku so Švicarji sami v laboratoriju H. M. Survey Departmenta v Katmanduju razvili filme in takoj izdelali tudi prve kontrolne kopije. Vsa nadaljnja dela so bila potem ustaljena praksa švicarskega skupinskega dela. Najprej je inštitut za fotogrametrijo v Zürichu pod vodstvom prof. Grüna na podlagi slik iz Space Shuttle leta 1983 določil koordinate x in y in k temu pripadajoče višine nujno potrebnih točk. Te točke so uporabili pri Swissair Photo + Vermessungen AG, da so s pomočjo aerotriangulacij več kot 110 posnetkov iz letala »learjet« določili dokončne geodetske podlage za fotogrametrično ovrednotenje. Ovrednotenje je opravila ista tvrdka, in sicer ne v merilu karte 1:50 000, ampak v merilu 1:10 000 z ekvidistanco 20 metrov. Površina karte je znašala 3,6 × 2,60 metra. Ta obdelava je bila tako natančna, da je mogoče z zemljevida razpoznati in določiti celo manjše žlebiče, previse, rebra in podobno. Tudi natančnim mejam med skalo, ledenikom, opastmi in melišči na ledenikih so posvetili veliko pozornost. Samo za to delo so potrebovali več kot 3000 delovnih ur.

Merilo 1:10 000 so izbrali zato, da bi lahko hkrati pripravili načrte za karto v merilu 1:50 000, kar bi bil zelo natančen zemljevid in podlaga za prihodnja znanstvena dela za ob-

Pogled iznad Everesta v neskončne širjave Tibeta

močje Everesta. V načrtu je (če bodo seveda našli koga, ki bo za to dal denar), da bi celotno območje objavili na 12 listih v merilu 1:10 000.

Izvirni izdelek so reducirali na vmesno merilo 1:20 000, pri čemer je sodeloval Zvezni urad za deželno topografijo. Samo ta urad je bil namreč sposoben ugoditi zahtevi naročnikov, da bi izdelali prav takšno karto Everesta, kakršne so švicarske planinske karte. Pod vodstvom direktorja urada **Francisca Jeanricharda** so se leta 1986 lotili kartografske obdelave karte. Najprej so podrobnosti v merilu 1:20 000 redakcijsko obdelali in generalizirali. Šele iz teh redakcijskih listov so izdelali redukcije v merilu 1:50 000, ki so kartografom služile kot podlaga za vnašanje različnih elementov za karto. Vso možno pozornost so posvetili predstavljanju skal in senčenju reliefa. Vsi poznavalci tega območja so ugotovili, da točno zarisane skale zelo natančno prikazujejo resnične oblike grebenov, žlebov, razpok, sten itd., vse pa je optično izredno lepo narisano s tridimenzionalnim reliefom.

ZANIMIVA HRBTNA STRAN

Po delu, ki je trajalo več tisoč delovnih ur, so bile točno ob dogovorjenem datumu 22. avgusta 1988 pripravljene vse tiskarske podlage.

Karto so natisnili v ZDA v založništvu National Geographic Society (NGS) v nakladi 11 milijonov izvodov in jo priložili novembrski številki Geographic Magazina kot vrhunec ob stoletnici NGS. Oktobra 1988 so po štiriletnem delu nepalskem kralju naposled lahko poslali prvi izvod karte.

Enkratna »odprava«, ki so jo vodile navdušene skupine različnih firm in institucij, se je tako končala. Pobudi Švicarske ustanove za alpsko raziskovanje (SSAF) in Bradfordu Washburnu iz Bostonskega znanstvenega muzeja se je treba zahvaliti, da sta zdaj ti dve instituciji od National Geographic Societyja dobili uporabne pravice za karto. S tem je bila tudi prosta pot, da so zdaj v drugi izdaji, ki so jo natisnili v Švici, izredno zanimivo obdelali hrbtno stran. Nobenega dvoma ni, da bodo ta in vse naslednje izdaje dobro služile bodočim »pravim« odpravam ob njihovem načrtovanju vzponov v gore, prav tako pa tudi vsem drugim, na primer trekerjem, prijateljem lepih zemljevidov, zaljubljenecem v Himalajo in še drugim. Ta karta bo posebno pri zbiralcih kart našla na polici posebno mesto.

Seveda velja posebna zahvala za ta podvig National Geographic Society, ki se je ob svoji stoletnici odločila izdati »švicarsko karto« »strehe sveta«, pri tem pa se ni ustrašila vseh velikih stroškov.

(Die Alpen)

PRVIČ NA TRETJI SNEŽNI GORI

SNEŽNIK–SNJEŽNIK–GOTENIŠKI SNEŽNIK

JANA ŠTERN

Obetal se nam je krasen dan in nas zamuda avtobusa sploh ni vznemirila. Tega smo že navajeni: planinci z Obale smo potrpežljivi in skromni ljudje. Današnji cilj planinskega izleta se mi je zdel vabljen in nenavaden, čeprav sem se potihem bala, da nam ne bo dosegljiv: pred kratkim za javnost odprto območje na Slovenskem, bela lisa na zemljevidih planincev – Goteniški Snežnik pri Kočevski Reki. Dolgoletna želja planincev, da osvojijo še tretji Snežnik, pa se je vendarle bližala uresničitvi. Želja, da notranjskemu Snežniku in Snježniku dodamo še Goteniškega, ni zgolj v zbiranju in dodajanju žigov; želja je večja. To je poskus planincev, da bi vse tri vrhove povezali s potjo in jih združili v še eno novo transversalo.

Za zasluge, da smo dosegli vrh, na katerem je po drugi svetovni vojni stalo le malo planincev, se moramo zahvaliti gospodu **Cividiniju** iz Pirana, planincu, ki je prehodil vso Jugoslavijo po dolgem in počez. Gorski (tako ga poznamo planinci) se je zelo potrudil, da smo Primorci – člani OPD med prvimi obiskovalci tega nedostopnega, zaščitene območja. Verjetno pa brez blagoslova gospoda **Milana Kučana** izleta ne bi bilo.

GOZDOVI NE UMIRAJO POVSOD

Planincem ni nikoli dolgčas, zato nam je pot mimo Cerknice do Kočevje hitro minila. Zelene smreke, cvetoči travniki, gozdovi, doline, livade – en sam raj. Čeprav sem v avtobusu, občutim vse naokrog vonj po senu. Nekje travniki čakajo na kosce, ponekod je trava že pokošena, drugod pa so po strniščih lepo po vrsti postavljene senene kopice.

V Kočevju postanemo le toliko, da pričakamo vodnika, bivšega predsednika PD Kočevje. Tam nas je pogled na reko Rinžo razžalostil: koliko strupov smo ljudje zlili vanjo, da je čisto črna? Toda nad nami je sijalo sonce in sinje modro nebo je bilo neskončno.

Gozdovi na obeh straneh ceste so postajali vedno bolj prostrani. Čutilo se je, da vanje človeška roka še ni posegla tako močno kot drugod po Sloveniji. Kamor je neslo oko – sami gozdovi; le redka naselja ob poti spominjajo na civilizacijo. Kakor da smo na drugem svetu! Pogled nestrokovnjaka ni zasledil umirajočih smrek. Nasprotno, vse so bile obdane s čipko svetlo zelenih vršičkov.

Vodič nas je prijazno opozoril, naj upoštevamo navodila in naj bomo v skupini. Kočevska Reka, kraj bogu za hrbtno – tako spokojno miren je,

Romantična dolina doslej za obiske prepovedane slovenske zemlje na območju Kočevske Reke

da je zavidanja vreden. Ustavili smo se pod lipo in čakali na drugega vodnika, oskrbnika in sekretarja posestva Kočevska Reka. Nekaj otrok se je prikazalo na pragih domačih hiš in nas radovedno opazovalo. Plašni so se mi zdeli in pogovor z njimi ni stekel.

Zdaj ni bilo nobenega dvoma več: po vztrajnem prizadevanju ter nešteto telefonskih klicih gospoda Cividinija so domačini (in verjetno še kdo) držali obljubo in dovolili obisk 55 planincem z Obale na Goteniški Snežnik. Imeli smo srečo, saj dan poprej kočevski planinci niso dobili zelene luči za obisk.

SVEŽE NADELANA ŠIROKA POT

Pričakovala sem normalen pohod, nekajurno hojo po neokrnjeni naravi. Toda vse, kar ni izrecno dovoljeno, je na tem ozemlju prepovedano. Ubogljivo smo sedeli na svojih sedežih in se počasi, zibajoče vozili cilju naproti. Na samotni domačiji smo pobrali še tretjega vodiča, lovca, ki nas bo zagotovo pripeljal na sam vrh.

Pot je lepo speljana. Po makadamu je avtobus postavil nenavaden rekord: to je bil prvi avtobus Slavnik iz Kopra, ki je prispel globoko v notranjost še pred kratkim prepovedanega ozemlja za nepovablence. Ponujala se nam je prečudovita narava v vsej svoji lepoti in divjini obenem. Zaraščenost in neprehodnost gozda se nam je kazala z obeh strani poti, ki se je nenehno dvigovala. Spominjalo me je na pragozd. Uživanja ne bi bilo ne konca ne kraja, če ne bi imel avtobus svojevrstne ventilacije: nekajkrat je pošteno potegnilo noter makadamski prah. Do sitega smo se ga nadihali. Zaradi nekaj jam v cesti smo morali nekoliko dlje peš, kot je bilo predvideno. Bili smo dobre volje, ko smo s polnimi pljuči vdihovali pravi vonj po gozdu.

Pot na vrh ni bila označena z markacijami, kot smo navajeni planinci. Bila je sveže nadelana. Zelo široka in strmo navzgor speljana nas je v slabe pol ure pripeljala do vrha, skritega med drevesi. Zgnetli smo se okrog količka in si ogledali prijazno dolino. Kočevska Reka se ni videlo in tudi jezera, ki ga imajo, ne. Hitro smo še pozirali za gasilski posnetek, čestitali uma-

skim planincem za njihovo udeležbo in sodelovanje in se že obrnili ter se v gosji vrsti vrnili do avtobusa.

Sonce je pripekalo in nenavadno mirno je bilo. Ponavadi si po turi privoščimo griljaj, tokrat pa smo si po neudobni vožnji nazaj v Kočevsko Reko tam privoščili okusno kosilo, ki je bilo naročeno za nas. Nato smo do odhoda v senci počivali in uživali spokojnost tega majhnega kraja, ki ima ambulanto, lepo banko in samopostrežno restavracijo. Pogumni krajan je prodajal domač gozdni med, ki je bil podoben tekočemu jantaru. Drugih domačinov pa ni bilo na spregled. Bila je sončna nedelja in verjetno smo z našim obiskom zmotili njihovo idilo.

Pot smo nadaljevali proti reki Kolpi. Občudovala sem gozdove, ki so segali krog in krog do obzorja. Šele ko smo se spuščali v dolino, sem ugotovila, da smo bili kar visoko. Na levo smo videli grad Kastel, na desno so se dvigale stene Goteniške gore. Kolpa se je svetlikala v soncu – čista. Ustavili smo se v naselju Brod na Kupi in si ohladili roke in noge v hladni vodi, ki meji Slovenijo in Hrvaško. Že dolgo nisem videla bistre reke, zato sem ganjena opazovala njene peneče se brzice in zeleno modre tolmune. Ponekod so se v zrcalno čistih plitvinah ogledovale travnate strmine in temina zelenih smrek je dodala poseben čar. Redka naselja, prijazne domačije, neokrnjena narava na bregovih: cstali bodo vtisi ter se kot neizbrisen mozaik vtisnili v spomin.

POT TREH SNEŽNIKOV

Vračali smo se proti Cerknici in vseskozi sem občudovala prečudovite griče, gozdove, cvetoče travnike, obdelana polja. V srcu mi je igral napev **Aleksandra Meška**: Slovenija, ti si reka, ki me vračaš v otroštvo, operi dušo... Zaključek prelepega dne se je dopolnil z glavnim dobikom srečelova v Uncu, kjer smo se ustavili, da se malo pretegnemo.

Tokrat smo resda imeli bolj izlet kot planinski pohod. Pa drugič na svidenje, Kočevska Reka in Goteniški Snežnik! Upam, da takrat po novi planinski poti, po poti treh Snežnikov. Upam, da je gospod **Milan Kučan** dobil naše primorske planinske pozdrave, ki jih je krasil žig: Goteniški Snežnik, in datum 23. 6. 1991.

KAMENČKI ZA HIMALAJSKI MOZAIK

LJUDJE IZPOD NAJVIŠJIH GORA

DAMIJAN MEŠKO

Teško je pisati o Himalaji.

Ko se vrneš domov, spoznaš, da si vzljubil vsako skalo na poti, vsako snežišče, vsakega nosača, vsako grudo snega, vsak košček nepalske zemlje. Ob vsakem plazu, ki zgripi z gora, pomisliš: »Nikoli še nisem videl takega plazu in ga tudi nikoli več ne bom videl.« V Himalaji je vsak trenutek neponovljiv.

Srce moraš pustiti doma, če greš v Himalajo. Misli ti je dovoljeno samo na hrib, premišljevanja moraš o cilju. Ker so potrebni veliki napor za dosego cilja, veliko volje in moči in mnogo trpljenja in mnogo sreče in zbranosti in predanosti gori in Himalaji in veliko odpovedi in velikanški koš ljubezni.

Ko pa se vrneš, ti ležijo opomini kakor kamni na srcu.

Zato je težko pisati o Himalaji.

OB TAMURJU NAVZGOR

Piha veter in oblačno je. Iz soda sem vzel dežnik in klobuk. Ves dan sem hodil ob Tamurju.

Na polovici poti sta sedela na velikem kamnu ob reki star Tibetanec in mlada ženska. Stari Tibetanec je bil v suknjiču, imel je redke brke in brado in bil je grbast. Mlada Tibetanka je imela velik trebuh, ker je pričakovala otroka. Ko sem prišel do njiju, je stari vstal in začel priganjati in klicati koze med drevjem in reko. Mlada ženska je sedela na kamnu ob reki, ki je šumela zelo glasno, in je gledala ob reki navzgor. Dal sem ji dva bonbona. Razklenila je dlani in njene dlani so bile rjave, potne in umazane. Imela je drobne roke in ni me pogledala v obraz. Zahvalila se je tako, da je sklenila roke pred obrazom in rahlo sklonila glavo.

Postalo me je sram, da dam ženski, ki pričakuje otroka, dva bonbona. Segel sem v nahrbtnik in ji dal vse bonbone, kar sem jih še imel in vso hrano, ki nam jo je pripravil kuhar **Rinzing** za ta dan. Mogoče je na njenem obrazu le zasijal rahel nasmeš hvaležnosti.

To ni bila lepa ženska, toda v njenem obrazu je bilo toliko zadržanosti in modrosti in v vsej njeni postavi toliko tibetanske odmaknjenosti in v njenem pogledu je bilo toliko himalajske reke Tamur, da sem se zmedel.

Šel sem naprej. Čez nekaj časa sem se ozrl in ženska je še vedno sedela na velikem kamnu in je gledala ob reki navzgor.

Zdaj sem videl, da je bila ta Tibetanka zelo lepa.

BLAGOSLOV NEBA

Začel se je april. Kaj nam bo prinesel ta mesec?

Anu in drugi Šerpe so potegnili dolge vrvi od žrtvenega kamna v bazi na vse štiri strani neba in na vrvi so obesili množico molilnih zastavic.

Sijalo je sonce in v vseh nas je bilo nekaj kakor svečanost. Lama je sedel na tleh ob žrtvenem kamnu in na temenu je imel smučarska očala. Noge je prekrizal in spodvil pod zadnjico, držal se je resno in začel je moliti. Žebral je glasno in monotono molitve v tibetanskem jeziku, poleg njega je na tleh sedel bara sab; sabi in Šerpe smo stali molče v polkrogu okrog našega vodje in lame. Na tleh so bile posodice in v njih je bil razpostavljen riž, čaj, piškoti, suhe slive, rozine, maslo, poleg pa velika posoda, v kateri je bil čang mlečno bele barve, na katerem je bilo nekaj saj in smeti, ki jih je prinesel veter s severovzhodnega pobočja. Lama je imel v desni roki žlico, s katero je med molitvijo zajemal riž in ga trosil na vse štiri strani neba, žebral je molitve in ves čas je smrkal, ker je bilo mrzlo in je imel kapljico na koncu nosa. Opravljal je to delo resno, zbrano in zavzeto.

Šerpa Anu mi je zašepetal na uho: »Buda is good.«

Šel sem po Frančka, ki je manjkal, ker je spal v šotoru. Povabil sem ga k obredu, toda Franček je spal naprej. Čez nekaj časa ga je pripeljal bara sab Tone, vsega zaspanega in skuštrane, in Franček je rekel po štajersko:

»Tak fino sem spal!«

PODIVJANA NOČ

Kmalu po polnoči je prišel vihar. Ležal sem sam v šotoru na enojki in šotor se je stresal, vse je ropotalo, kovinske palice so drgetale in ječale, vreče, ki so visele s stropa na palicah, so divjale kot ponorele. Zunaj je grmelo in hrumelo, kakor da bi se podrla gora.

Prižgal sem čelno svetilko: v notranjosti šotora je bilo vse podivjano. Misli sem na tri prijatelje, ki so zdaj na dvojki, bal sem se, da jim bo odneslo šotore. Pomislil sem, da moram zložiti svoje najbolj potrebne stvari v nahrbtnik, če mi bo odneslo šotor. Potem sem se zavil v spalno vrečo in čeprav sem imel oblečeno vse, kar sem mogel navleči nase, me je zeblo kot psa ali hudiča; zeblo me je v hrbet, v roke, v obraz, potipal sem se za nos in zbolelo me je, ker je bil smrkelj v nosu zmrznjen.

Poslušal sem sunke vetra in v domišljiji sem videl, kako me vihar vrtinči po himalajskem pobočju, me preobrača kot nebogljenega hroščka. Vendar nisem občutil strahu. Pomislil sem, da je naše življenje že ob rojstvu »zapisano v zvezdah«.

Ko je vihar ponehal, sem malo zaspal. Spal sem slabo. Ves čas sem sanjal, da je tri prijatelje na dvojki odnesel vihar.

VESOLJSKI MRAZ

Šerpi **Anu** in **Kanca** sta v enem dnevu prinesla kisikovi bombi iz enojke na trojko in se takoj, ko sta odložila bremeni, spet navezala in spusti-

Nepalski nosači: naporno služenje vsakdanjega riža

la v globino. Tik ob šotoru je fiksna vrv, ki kar izgine navzdol pod šotorom.

V posodo sem dal sneg in prižgal kuhalnik. Z eno roko sem ga ves čas držal, da se ne bi polila tekočina, ki je neprecenljivo dragocena.

Potem sem v presledkih dremal in bil buden. Zunaj je bila mlečno bela svetloba in mraz, mraz, mraz. Nekaj časa je tudi snežilo. Bil sem sam, zdelo se mi je, da sem absolutno sam v gori: nad menoj nikogar, samo mraz, megla in sneženje.

Himalaja, sem pomislil.

V dvojki sem pozabil svetilko. K zglatvju sem si dal svečo, vžigalnik in žepni nož. Ne vem, zakaj tudi žepni nož.

Ponoči sem se zbudil, čisto zbudil, ker sem jasno čutil, da bom moral ven. Pa ne zato, ker ima noč svojo moč. Šlo je za nekaj čisto drugega. Prižgal sem vžigalnik, vendar ga nisem mogel prižgati, ker je bil stenj zmrzel in poln ledu. Nisem mogel prižgati sveče. Sama tema in mraz. Zlezel sem iz vreče in tipal za čevlji. Niso hoteli na nogo, ker so bili zmrznjeni in trdi kot kamen. Zadihal sem se, ko sem obuval čevlje, tudi narobe sem jih obul, levega na desno in desnega na levo nogo. Potem sem potegnil zadrgo pri šotoru in videl, da je zunaj še bolj mrzlo: bilo je kakor v vsemirju. Sleči sem moral pulover, da sem lahko snel naramnice in sleke: hlače. Joj, kako je bilo mrzlo! Videl sem nekaj bledeh zvezd, ki zaradi mraza niso mogle pošteno sijati, nekaj skal in vrhov sem videl pred seboj – in veter je pihal.

Naenkrat me je tako zeblo, da sem bil v nekaj trenutkih čisto trd in mrzel in skoraj mrtev. Potem sem dolgo tlačil srajco za hlače, ker me roke niso ubogale: vse je bilo trdo, mrzlo. Priplazil sem se v šotor in dolgo v temi iskal puhovko, ki je postala medtem tudi trda in

zmrzla. Sezul sem počasi čevlje in zadrgnil šotor. Spalna vreča je bila pokrita z ivjem in z ledom.

NOSAČI

Ustavil sem se ob potoku, ki se je zlival v Ghunza kolo in bral knjigo. Sedel sem nad potjo in mimo so začeli prihajati nosači. Dolga kolona nosačev. Mučili so se kot živali, topotali s širokimi podplati, hodili, sopli, počivali, dihal, se potili, grebli z bosimi nogami po kamniti poti; na hrbtih težki tovari – jaz sem pa sedel na skalah v soncu in s knjigo v roki.

Postalo me je sram. Spravil sem knjigo v nahrbtnik in sem začel hoditi za njimi.

Takoj za vasjo Doban sem dohitel nosačico. Bila je majhna in suha, stara kakšnih šestnajst let, skoraj še otrok. Na hrbtu je nosila ogromen tovor oranžne barve. Opotekala se je in noge so ji drgetale. Prehitel sem jo in potem je bila v gozdu skalna soteska, kjer se je pot strmo spustila k reki. Tu sem se ustavil in v roke vzel aparat, da bi nosačico počakal in fotografiral. Dolgo sem čakal, toda ni je bilo. Vrnil sem se po stezi in nenadoma zaslišal ihtenje, presunljiv jok, ječanje. Stopil sem še nekaj korakov naprej – in na velikem kamnu med redkimi drevesi je stalo ubogo žensko bitje in mlo jokalo. Gledala je po gozdu in jokala. Tovor je bil pretežak in je obupala. Ko me je zagledala, si je brisala oči in se z obrazom obračala od mene.

Nisem vedel, kaj naj napravim.

Zgrabila je tovor in pomagal sem ji ga dvigniti na hrbet. Opotekla se je in ni mogla naprej. Po čelu in po licih so ji drsele solze in potne kaplje. Snel sem ji tovor in vzel iz njega polovico bremena. Ni se zahvalila niti s kretnjo, niti s pogledom. To drobno bitje je bilo ponosno.

Še malega nosača se spomnim. Ime mu je bilo **Bahadur**. Prvič sem ga opazil ob reki Arun na

tisti strmi poti, ko je s prepotenim obrazom sopel s težkim tovorom na hrbtnu. Bil je bos, imel je skuštrane lase in zelo žive, črne oči, drobne noge in široke, lopataste podplate. Ustavil sem se in mu dal tablico čokolade. Ni se nasmehnil in tudi zahvalil se ni. Pozneje sem ga še večkrat srečal, vedno enakega, zasoplega, skuštranega in z neizogibnim tovorom na hrbtnu.

Predzadnji dan poti sem mu dal dve trdo kuhani jajci in tokrat se je prvič malo nasmejal, vzel jajci in odšel, ne da bi se zahvalil.

In kaj sem doživel zadnji dan poti, ko smo prišli

v vas Hile? Tisti drobni nosaček je prišel k meni in mi – kakor mimogrede – rekel: »Namaste, sab!« – hvala, gospod, in – kakor mimogrede – sklenil roki v pozdrav in sklonil skuštrano glavo. Potem je odšel med hišami, kakor da se ni nič zgodilo, kakor da me je po naključju srečal in pozdravil. Toda vedel sem, da je to zelo veliko, kar je napravil Bahadur. Vedel sem, da mogoče ne bo nikogar več tako pozdravil. Zbogom, Bahadur! Lepo si se poslovil od mene. Nikoli več te ne bom videl. Toda nikoli te tudi ne bom pozabil.

ZAPISI PLANINCA

NEZNANE ZNANE KARAVANKE

ROBERT RUDMAN

Mesec julij je zame najlepši mesec v letu. Vsako leto vem, da bo v začetku meseca konec izpitnih rokov in bo napočil nekajtedenski predah pred jesenskimi obveznostmi. Le še nekaj dni bom v dolini, potem pa se bom preselil malo bližje soncu. Daleč pod mano bodo ostali hladni bloki, umazana industrija, poletne reke pregrete pločevine.

Letošnji načrt je začel zoreti že pozimi. Kolikokrat sem se peljal po Gorenjski, pa mi je od Kranja dalje pogled vedno pobegnil desno navzgor proti neznanim hribom med Slovenijo in Koroško, proti Karavankam. Le na Stolu sem že bil, pa vendar – če poznaš kralja, ni nujno, da poznaš tudi kraljestvo. Pravzaprav sem Karavanke kar nekako »izpustil« med dosedanjimi turami po čarobnem svetu naših vršacev. Prazen list v transversalni knjižici je na to »napako« kar opozarjal. Tako sem se že spomladi odločil, da grem do Preddvora z avtobusom, od tam proti Storžiču in nato po SPP do Jesenic (morda bo kdo začuden, ker Storžič štejem pod Karavanke, vendar se mi to zdi bolj varno, kot pa podaljševati Kamniške in Savinjske Alpe vse tja do Tržiča). Potrebno je bilo torej le še počakati mesec julij.

Sredi vročega popoldneva sem se nekega julijskega dne znašel na avtobusni postaji v Preddvoru. Otožen pogled proti senci pred vaško gostilno mi ni prav nič pomagal: moral sem se podvizati, saj so bile napovedane nevihte, mene pa je čakala še dolga pot do Koče na Kališču.

Idilična gorenjska vasica Mače in ropot kmetijskih strojev sta se kmalu izgubila v šumenju potočka nekje ob poti, pa tudi moje sopihanje pod polnim nahrbtnikom je bilo vse glasnejše.

Tako sem počasi prišel v zavetje gozda, ki je ponudil prijetno senco razgretemu telesu. Navadno ne hodim rad po gozdu, saj nimam nikakršnega razgleda po pokrajini. Toda v popoldanski vročini mi je senca prav dobro dela. Pot se je kar hitro vzpenjala in skozi gozd sem občasno videl dele gorenjske ravnice. Do kočice sem le prišel pred dežjem (čeprav je šlo za minute) in takrat mi je nevihta kar ustrezala.

Potihem sem računal na to, da bo »prečistila« ozračje in bom imel lepši razgled.

NELJUBO PRESENEČENJE

Zjutraj se je pokazalo, da je ozračje res malo bolj čisto, a je bil vrh Storžiča ovit v meglo. Še enkrat sem si zaželel, da bi močan veter razpihal meglice, in se odpravil na vrh. Velik nahrbtnik je v vetru sicer precejšnja ovira, vendar sem ob previdni hoji hitro napredoval. Meglice so mi pri tem sicer ovirale razgled, a prihranjeni so mi bili tudi pogledi na prepadna travnata pobočja. Tik pod vrhom sem bil, ko je veter pregnal meglice, zato sem z dvojno radostjo napravil tistih nekaj zadnjih korakov.

Celoten hrbet Košute se je kopal v soncu, a še lepše so se sončna svetloba in temne sence

Katarina v vojnih dneh

Tale čas pa mi res ni naklonjen! Zdrznem se ob zvonjenju telefona. Prislonim slušalko k ušesu in zaslišim glas prijateljice: »Poslušaj, tako lep dan je, jaz sem pa že deset dni samo doma. Znorela bom, če ne grem ven. Greš z menoj? Greva na Katarino.« Samo za hip me prešine bojazen, da ni varno hoditi naokrog, v naslednjem trenutku pa se odločim: »Grem!«

Skoraj čutim, kako si prijateljica oddahne. Pravi: »Fino, tudi Jelka gre z nama. Z avtom prideva po tebe.«

Predpoldan tega dne je res čudovit, nebo modro, brez oblaka, toplo, zrak čist. Vse je mirno, nič strahu, bojazni. Za trenutek pomislim na vse hribe, ki bi jih v teh dneh lahko prehodila.

Ker pa je naša Ljubljana v teh dneh takšna, kot pač je, smo se z avtom vozarile od enega konca do drugega. Barikade. Fantje iz Teritorialne obrambe nam pojasnjujejo, kje moramo voziti, da pridemo na cesto proti Polhovem Gradcu. Smilijo se nam tile naši fantje: stojijo, sedijo, čepijo, z vso opremo na sebi, na žgočem soncu.

Končno le prispemo na pravo cesto. V Žirovniku pustimo avto in se napotimo proti Katarini. Vse je mirno, zeleno, travniki so v barvnem sozvočju

igrale na veličastnem skalovju Grintovcev. Žal proti Julijcem ni bilo nikakršnega razgleda – komaj da sem zaslutil, kje je bližnji Tolsti vrh. Precej časa sem tako užival, potem pa sem si le zaželel pritisniti žig v dnevnik. Vendar – planinski pirati so tudi tu ukradli žig! Vrhovi s svojim žigom na vrhu so dandanes, žal, prej izjeme kot pravilo. Slabe volje sem začel pre-mišljevat, kaj naj storim.

»Fant, v Dom pod Storžičem boš tako ali tako še prišel, pojdi rajši nazaj na Kališče pogledat, če imajo morda tam žig!«

In tako sem se, resda težkega srca, napotil nazaj po isti poti, po kateri sem prišel. Nahrbtnik me je navzdol kar nosil, vseeno pa sem razmišljal, zakaj ga nisem pustil na Bašeljškem sedlu; pot navzgor bi bila lažja, navzdol pa dosti bolj varna. Žig so na Kališču seveda imeli, toda žig v koči ni isto kot žig na vrhu.

Hitro sem se vrnil na Bašeljsko sedlo in spotoma razmisli, kako naj nadaljujem. Transverzalo nadaljevanje poti je bilo na vrhu in ne tu doli. Zato sem sklenil, da grem desno pod Storžičem proti Javornškemu prevalu. Moje upanje o dobro uhojeni poti se je sicer hitro razblinilo, toda pot je bila (nekoč) markirana, tako da se izgubiti nisem mogel. Zato pa sem odkril del Storžiča, ki je mnogim planincem verjetno neznan.

Nad potjo se dvigujejo strma skalnata pobočja, prekinjena s hudourniškiimi grapami, ob poti pa bo pozoren planinec videl marsikatero (pre)redko planinsko cvetlico. Če bo še primerno tiho hodil (ne pa lomastil kot medved), bo zlahka presenetil skupino srn na paši. Nikar pa naj ne krene navzdol na križišču s stezo, ki pride z Jezerskega. Čez nekaj minut se bo znašel v spletu gozdnih cest; videl bo povsem sveže

rane, ki jih je gozdu (na višini približno 1350 metrov) naredil buldožer, videl bo kupe smeti in škatel motornega olja (lahko se vprašamo, kaj gozdarji pravzaprav delajo v gozdu – ali ni njihova naloga gozd varovati?), videl bo stvari, od katerih te oči resnično lahko zabolijo.

Po dobri uri hoda potonom v gozd. Spet ostanem brez razgleda. Kmalu zatem pridem na Javorniški prev. Pred mano je ura spusta do Doma pod Storžičem. Počasi nadaljujem – na široki stezi ni nobenih ovir, zato skozi luknje v krošnjah na levi opazujem strma pobočja Storžiča. Hip zatem spet vidim tri srne – danes sem pa res imel srečo.

RAZMIŠLJANJE NA VRHU

Od Doma pod Storžičem me pot vodi po gozdu proti Mali Poljani. Kmalu zagledam Tolsti vrh, svoj naslednji cilj. Planino na Mali Poljani kmalu pustim pod sabo, saj se steza strmo povzpne skozi gozd. Obzorja se vse bolj širijo in po dobrih dveh urah pridem iz gozda ven na z ruševjem poraslo trato. Steza se obrne na desno in četrto ure hoje po grebenu me privede na vrh. Nahrtnik gre dol z ramen, utrujeno telo kar samo poišče mehko gorsko trato. Sredi počitka me zmoti mlad par – rada bi se podpisala v vpisno knjigo, pa ni svinčnika. Posodim jima ga in še povem, kakšna pot ju čaka, sam pa ostanem še nekaj časa: ne toliko zaradi razgleda, saj megle ovijajo bližnje in daljne vrhove; tu gori mi je enostavno lepo.

Žiga seveda ni (saj tudi svinčnika ni), zato se vpišem v knjigo in počasi pospravljam stvari. Med tem razmišljam o navadi vpisovanja v vpisno knjigo v kočah in na vrhovih. Velikokrat

cvetja, češnje se nam ponujajo. Prav z užitkom hodimo. Ko prispemo do vasi Belo, se nam odpre razgled na vse strani. Ljubljana je za nami, spodaj vas s cerkvijo, Katarina z Jakobom na desni, Grmada nasproti. Prešine me: »Kdo mi hoče vzeti ta pogled? To je vendar tudi moje!«

Po dobri uri hoje vse tri ugotovimo, da je nekaj vendarle neobičajno. Seveda: nobenega planinca – ali, če hočete, sprehajalca – nismo srečali! Običajno je tod polno ljudi vseh generacij, saj je Katarina ljubljanska gora, kamor lahko pride vsakdo. Podobnikova gostilna je prazna. Vse-demo se pred njo in si naročimo pijačo.

Že mislimo, da smo same, ko pripelje terensko vozilo z oznako Rdečega križa. »Joj, to je pa Damjan!« pravi Jelka. Heda ji pritrdi. Fantje iz TO nas pozdravijo in prisedejo. Njihovi obrazi so videti utrujeni. Sicer se šaljivo, vendar je v teh salah čutili zadržanost. Govorimo o sedanjem stanju; me pravimo, da nas je strah. »Ali mislite, da nas ni?« nam odvrnejo. »Vendar to ni nič hudega, smo vsaj malo bolj previdni.« Povedo nam, koliko časa so že zdoma, katerega prijatelja so na kakšen način izgubili, kaj se je njim osebno pripetilo. Zlasti starejša sta poznavalsko govorila o stvarih, ki se nam te dni dogajajo, mlajši pa se je le kdaj pa kdaj vključil s kratko pripombo v pogovor. Njegove

oči so se mi zdele otožne, če ne žalostne. 28 let. Sotovariš namigne proti njemu: »Zdravnik je.« No, pomislim, najbrž je komaj končal fakulteto, se zaposlil, moral bi dati vse sile za svoj poklic. Pa je tu. Bogve, če bo imel možnost uresničiti svoje cilje, me prešine.

Govorimo o dilemah, ki jih imajo fantje na obeh straneh. Pa pravi naš mladenič malo bolj glasno: »Tudi sam sem imel probleme s seboj. Pa me je mama po dveh dneh dileme vprašala: Kako si se odločil, sin? Nekako sem izjeljal: Grem! Dobro, mi je odvrnila mama, tvoja odločitev je tudi moja in očetova odločitev. Sedaj sem nekako bolj miren.«

Vsi smo za nekaj trenutkov umolkili. Hedin obraz je postal blede, sama sem molčala, nisem si upala govoriti, da mi ne bi priteklo solze na obraz, tako pa sem jih skrila v sebi. Z muko. Njegov pogled se je otožno zazrl v daljavo. Čas je bil, da se poslovimo. »Pa malce pazite, hodite samo po stezi!«

»Hvala, in držite se, fantje!« odvrnem. Katarina je bila še vsa v soncu, rahel vetrič nas je božal, ko smo se vračale. Nič kaj razpoložene nismo bile. Sama pri sebi razpredam: bom še lahko takole hodila po naših hribih? Kje si, Stol, kje, Krn, Sedmera? Le kdo je tisti, ki ima pravico, da mi vse to vzame?

Marinka Petančič-Jecelj

sem že slišal, da je to nepotrebno, staromodno ipd. Nekaterim nikoli ne bomo dopovedali, da to delajo zaradi lastne varnosti. En sam zdrs lahko zapečati usodo, če pomoč ni pravočasna. Še hujši od teh pa so tisti, ki se sicer vpišejo, a navedejo nepopolne ali celo neresnične podatke. Potlej jih pa išči, če moreš!

Medtem sem že na poti in po urici prijetne hoje sem na vrhu Kriške gore. Vrhovi so v meglicah, pogled v dolino pa tudi ni čist, ker je prevroče. Kljub temu se mi kar ne da oditi do koč, ki je oddaljena le četrt ure, in šele blejanje ovc daleč pod mano me spravi na noge. Topel čaj v koči me prijetno osveži – odločil sem se, da bom prespal tu in ne v Trziču.

Meteorologi so spet napovedali vročino in soparo, zato sem zgodaj na nogah. Prvi sončni žarki me najdejo visoko nad Trzičem. Steza se tam z grebena prevesi v zelo strmo pobočje, zato hodim karseda previdno. Tiha in previdna hoja se mi kmalu obrestuje: pri zajtrku na štoru presenetim par vervec. Z grizljajem v ustih se v nekaj skokih izgubim med krošnjami. Med spustom, ki traja in traja (kako naporna mora biti šele pot navzgor po tej strmini!), skozi luknje v gozdu opazujem prebujanje mesta.

Po dobrih dveh urah sem pri cerkvi nad mestom. Malo si oddahnem, nato pa sestopim na ulico. Po občutku zavijem levo, vseeno pa moram vprašati za pot do vasice Brezje, kamor pridem po urici hoda iz Trziča. Na vrhu klanca se odcepi steza navzgor v gozd in tam v Vodniku po SPP preberem, da me čaka strm vzpon na Dobroho. Še nekaj težje mi bo zaradi vročine, saj sonce že žge z vso močjo. Mimo zadnjih hiš pridem do redkega gozda, steza se bolj ali manj vzpenja in po uri hodá pridem na gozdno cesto, ob kateri imajo padalci poletno »mizo«. Po slabih cestah pridem v pol ure na Lešansko planino. Prav blizu koč sem in le nekaj minut porabim do kraja, kjer se odcepi steza na vrh. Nahrbtnik pustim tam, saj bom tako ali tako prišel nazaj. Četrta ure hoje me privede na vrh: še malo truda in že sem na vrhu velike skale. Begunjsčica leži pod menoj v vsej lepoti. Ozračje je dokaj čisto in tako vidim tudi nekaj planincev na vrhu. Zdi se, da uživajo po naporni turi. Tudi meni nič ne manjka. V senci drevesa zadremam za pol ure, potem pa sem z nahrbtnikom čez 10 minut v koči. Mrzlo laško pivo se mi prileže, saj sonce neusmiljeno žge. Dobršen kos poti je za menoj, zato se odločim za prenočitev.

V KRALJESTVU ROŽ

Zbudim se v prelepem jutru. Blejsko jezero je kot čarobno zrcalo – vse vidim v njem. Vsako razgledno točko na poti proti Prevalu izkoristim za pogled na Julijce. Med zelenimi gozdovi Pokljuke kraljuje očiak Triglav s svojimi sosedi. Krn je tam daleč na obzorju, pa vendar ga vidim, kot bi bil tik pred menoj. Begunjsčica me kar vabi na svoja strma pobočja. Večina poti sicer poteka po gozdu, toda noge me same nesejo na naslednjo čistino, pa zopet na naslednjo... Razgledi so tako lepi, da za pot do Prevala porabim uro več, kot sem načrtoval. Ni

mi žal: odkril sem novo, doslej neznano panoramo na Julijce. Na samem Prevalu je planina, ki jo oskrbuje mlad par (kar dandanes pomeni že pravo redkost). Prijazno dekle me vpraša, s čim mi lahko postreže.

»Lahko dobim čaj?«

Z nasmehom na ustih me vpraša: »Navadenega?«

»Ja, seveda, kaj pa drugega!«

Čez nekaj minut je bila skodelica pred mano. Toda – to ni bil navaden čaj, vsaj zame ne. Čudovit vonj je vel iz skodelice, v kateri je bila tekočina neznanega, toda izrednega okusa. Na moje vprašanje mi gospodinja pojasni, da na pobočjih Begunjsčice nabira vrsto zelišč (njihova imena sem, žal, pozabil, čeprav mi je vse naštel), jih tu gori suši in mimoidočim planincem za simbolično ceno skuha čaj. Dolgo sem se z njima pogovarjal. Še enkrat hvala, fant in dekle, za preživetje urici!

Vsakomur, ki bo hodil po tistih krajih, toplo priporočam obisk Prevala; pot je z vseh strani enostavna, napor pa bo bogato poplačan.

Pot nadaljujem po nekoliko lažji varianti. Namesto po strmi poti na vrh sem šel po stezi, ki preči južno pobočje Begunjsčice do Roblekovega doma. Razen prvih minut gre steza vseskozi po planem in je zelo razgledna. Po slabi urici hoda sem pri studencu Roža. Voda iz njega je zelo hladna, zato sem si jo natočil v steklenico, zatem pa nadaljeval pot po ozki stezi, na kateri je nekaj mest nevarnih. Ob vrhu sem srečal starejšega moža, ki je na pobočju nad stezo ravno nehal nabirati materino dušico. Tu raste toliko rož, da močan vonj plava nad pobočjem. Skupaj sva se odpravila do četrta ure oddaljene koč. Bila je sobota in temu ustrezno je bilo število planincev pred njo. Mnogi me je odvrnila od tega, da bi šel na vrh – ni mi (več) do tega, da bi se prerival po vrhovih. Med popolnanskim sončenjem sem tako opazoval skupine, ki so prihajale ali odhajale navzdol ali na vrh. Enodnevna tekanja po vrhovih pa so zame preteklost. Vzajem si čas in grem v hribe za več dni.

Zato pa me naslednje jutro sončni vzhod najde tik pod vrhom. Bil bi že gori, pa sem dvakrat presenetil gamse med spanjem tik ob stezi. Praktično iz spanja so zbežali navzdol po prepadnem skalovju; tekli so tam, kjer si jaz komaj upam gledati!

Nekaj minutk za soncem pridem na vrh tudi sam. Naših Alp ne vidim, zato pa je ozračje do Tur povsem čisto. Povsem bela Ankogel in Hochalmšpizze vidim, kot bi bila soseda Begunjsčici; ravno tako nekolikar desno zagledam tudi Grossglockner. Daleč pod mano pa se v prelepem jutru prebujata tudi Gorenjska. Šele zvonjenje zvonov k jutranji maši, ki ga zaslišim iz doline, me zopet vzdigne na noge. Previdno se odpravim proti koči – že Vodnik me opozarja na to, kar vidim tudi sam. Steza je ozka, skala zelo krhka in v kaj lahko mi zdrsne. Ker vodita na vrh dve stezi, obvezno hodim po zgornji. Naslednje jutro sem se zarana odpravil proti Zelenici. Precej mrzlo je bilo, toda moja me je hitro segrela. Bistra glava je tu več kot potrebna, saj je steza ponekod zelo nevarna. Ko sem

stopil na eno od melišč, je skupina gamsov sprožila prvi plaz pred menoj. Malo naprej me je z roba stene gledala druga skupina gamsov. Opazujejo tujce v svojem kraljestvu. Res je – zmotil sem jih v njihovem svetu.

PLANIKE OB POTI

Še eno melišče je za menoj, steza se kmalu začne vzdigovati. Na skali tik ob stezi zagledam planiko. Nekaj korakov naprej opazim še eno. Drobne lepoticke ob poti! Čudim se, da nihče ni utrgal majhne cvetice. Ob tem se spomnim dogodka sobotnega popoldneva. V Roblek je prišla planinka s šopkom v roki in med rožami v njem je bila tudi prekraska murka (no, morda je bila vmes še kakšna roža, ki je zaščitena, a vseh tudi sam ne poznam). Nekoliko cinično ji rečem:

»Prav gotovo ste zelo uživali, ko ste trgali tole murko!«

Rdečica ji je oblila obraz in tiho je odvrnila: »Vem, da je zaščitena. A hotela sem jo pokazati otrokom.«

»Dobro, le pokažite jim, česa ne smejo trgati!«

Morda bo pa ta utršana murka le prosvetlila nekaj otrok, si mislim in jo pustim na miru. Begunjščica je res bogata s cvetjem, toda v naših hribih so kottički, kjer je cvetja še več. Kakor imajo svoje kottičke po gozdovih gobarji, imamo tudi planinci svoje po gorah. In ravno tako jih ljubosumno skrivamo pred drugimi.

Medtem že pridem nad Zelenico. Toda glej – koča (sicer v oskrbi PD Tržič) je zaprta! Oskrbnik je pustil listek, da je šel po živež v dolino! Popade me sveta jeza: brez pijače sem šel z Robleka, vsaj tri ure hodá me loči do naslednje koče (na Stolu). Priznam – vlomil sem (ničesar nisem razbil), vzel liter radenske, vendar tudi pustil denar in listek, na katerem sem izlil svojo jezo. Kasneje sem izvedel (v razgovoru s planinci na Stolu), da je bilo podobnih neprijetnosti na Zelenici že dosti. Cvetka je, na primer, tudi to, da gre oskrbnik v dolino, če do 19. ure ni nobenega planinca v koči, utrujenim planincem pa ne preostane drugo kot nadaljevati pot na Stol ali Begunjščico. Ne ena ne druga pot še podnevi ni brez nevarnosti, kaj šele ponoči. Zakaj tako, neznani oskrbnik oziroma PD Tržič?

Slabe volje se napotim proti Stolu. Pot ni strma, zato stopim hitreje. Kratek spust pod zahodno steno vrtače, nato prehod med ruševjem in že sem tam, kjer se odcepi steza proti Celovski koči. Še nekaj korakov in že sem pod meliščem.

Tu sem že hodil, zato pot poznam, zanima pa me, kako bodo z njo opravili planinci, ki so kakšne četrte ure pred menoj. Med počitkom opazujem njihove vratolomije, hojo izven steze, tudi kričanje slišim tu doli. Občutek mi pravi, da nekaj ni v redu, a ne vem, kaj bi bilo. Ko izginejo za robom, se odpravim še sam. Melišče sicer ni nevarno, toda zdrsneš lahko precej globoko. Pot je ponekod zelo, zelo slaba in po pesku, ki ni nikjer čvrst, le s težavo napredujem. Markacisti se tu že dolgo niso mudili. Kljub vsemu pa melišče ostane pod menoj in čez nekaj minut sem pri Prešernovi koči. Čaj se mi kar prileže,

saj je še vedno mrzlo, pa tudi meglice še kar pokrivajo vrh Stola.

Dobro uro kasneje se malo razvedri in takoj grem na vrh. Toda tudi tretjič na Stolu nimam nobenega razgleda. Meglice kmalu spet pokrijejo vrh in odpravim se v toplo zavetje koče. Ne morem jo zgrešiti, saj so avstrijski planinci pred njo začeli jodlati. Spomnim se, kako se v naših gorah obnašajo Britanci in Nizozemci: maksimalna prijaznost, poskusi pozdrava v našem jeziku in še marsikaj drugega.

Hitro sem se spuščal naslednje jutro in bil v uri in pol pri Valvasorju, a kmalu sem spet na poti proti Pristavi. Vsakih nekaj korakov si privoščim jagode, ki tod obilno rastejo. Tudi pot ni preveč uhojena, kar pomeni, da tu ne hodi mnogo planincev. Seveda, na Valvasorja in na Pristavo lahko prideš z avtomobilom, zakaj bi se torej mučili s hojo! Tri urice porabim do zadnje točke svoje poti, do Pristave – nabiranje jagod je pač vzelo precej časa. Tu pritisnem zadnji žig, ki mi je manjkal med Karavankami.

Žrtve švicarskih gora

V Švicarskih Alpah se je lani zgodilo toliko velikih nesreč, da je to v javnosti povzročilo zaskrbljenost, saj so vsi govorili o velikanskem povečanju nesreč v primerjavi z letom prej. Vendar se je ob primerjavi izkazalo, da stvar le ni tako tragična. Med planinsko dejavnostjo se je namreč lani v Švicarskih Alpah smrtno ponesrečilo 177 ljudi (leta 1989 pa 176). Več nesreč je bilo lani na smučarskih in visokogorskih turah, na katerih je izgubilo življenje kar 27 ljudi več kot leta 1989 (44 odstotkov več). Dve veliki skupinski nesreči, pri katerih se je smrtno ponesrečilo kar 18 ljudi, sta prispevali k temu, da je bilo javno mnenje prepričano o velikanskem porastu gorskih nesreč. Precej več pa je bilo lani tudi smrtnih žrtev med tujci, kar 46 odstotkov vseh žrtev švicarskih gora v lanskem letu (leta 1989 38 odstotkov). Največ se je lani smrtno ponesrečilo Nemcev (43), sledijo pa jim Francozi (9), Italijani (7), Avstrijci (4), Belgijci, Nizozemci in Čehoslovaki (po 3), Angleži, Jugoslovani in Američani iz ZDA (po 2) ter Luksemburžani, Poljaki in Madžari (po 1).

V javnosti so posebno odmevale skupinske nesreče v švicarskih gorah: v 14 nesrečah, v katere je bilo vpletenih 37 ljudi, je umrlo 34 planincev. Pri 11 od teh primerov ni noben član naveze preživel padca. Posebne medijske pozornosti je bila seveda deležna peterna naveza, ki je lanskega 5. avgusta med vzponom po normalni smeri na Fründenhorn padla 300 metrov globoko na ledenik Oeschinen, vseh pet planincev v navezi pa je pri tem umrlo. Dober mesec pozneje pa sta zgrmeli v globino dve trojni navezi in noben planinec padca ni preživel.

MINIATURA

NA GORI SE VEČERI

MARJAN BRADEŠKO

Večerna sapica spet vztrepetala. Zdrznem se. Za trenutek se vrnem iz zamaknenosti spet v ta svet, na to goro, pred to cerkvico, v domač svet visoko nad temačno dolino.

Žareča krogla se je dotaknila obzorja. Tja se obračajo moje oči, v tistih prelivajočih se barvah se utapljam moje misli. Duša lebdi v nekakšni brezčasnosti.

Sončni zahod. Eden od mnogih, ki jih doživljam v popolni predanosti – ko bi zaspal z umirajočim večerom, brez skrbi, popolnoma miren v nadzemski tišini mraka, ki lega name; dolino je medtem že vso odel. Le še polovica krogle gleda tam izza Svetih Treh Kraljev. Že izgublja svojo moč – na oranžnem ozadju se kot privid zariše samotna cerkvica. Nebo se barva z nebeškimi barvami – temno modra nad menoj se prelije v vijoličasto, ki prek rdeče preide v povsem rumeno tam nekje nad oddaljenim Trnovskim gozdom.

V spominu se zbudi neki davni, prav tako skrivnosten večer. Prelep prizor ga je zapisal v spomin. Takrat je na vzhodu, izza Grmade, v temno modro večerno nebo prilezla velikanska rumena luna in na obeh koncih neba sta viseli žareči krogli. Ena je ugašala, druga se je vzpenjala po nebeškem oboku. Nocoj vzhodno nebo sameva in se počasi pogreza v temino. Na zahodu kuka izza obzorja še zadnji oranžni rob in se utaplja vanj.

Neznana napetost se takrat naseli vame. Čutim! Duh noči zmaguje nad dnevom. In tisti trenutek žareče krogle ni več. Dokončano je nekaj, kar se bo jutri znova začelo. Kot se znova začenejo vse lepe stvari.

Vetrič se zaplete v golo krošnjo bukve – rahlo zašelesti posušeni list, ki je še ostal. Le tu mi je dano verjeti, da se je sam božji mir naselil nocoj na zemlji. Še redke luči po dolini in po krčevinah črnovrških gričev so mirne – ne migo-tajo, saj je zrak zelo čist. Modrina neba prehaja v večerno sivino, ki se širi vse bolj proti zahodu. Noč je vse težja – tista nadzemskost večera se počasi vrača v vsakdanjost.

Vendar se je mir tako globoko usidral vame, da še vedno strnim – v daljnje ugašajoče obzorje in globoko nebo nad seboj. Le včasih se zdrznem, ko zatrepetajo suhe bilke v sapici, ki se prikrade prek grebena. Počasí se sivina razvleče čez celotno nebo, mrak pa postane gosta tema.

Neslišno se premakne moja senca v noč, navzdol po že stokrat prehojenem grebenu, kjer noga pozna že vsak kamen in korenino. Temačne krošnje borovcev me sprejmejo v svoje zavetje.

»Ti packi nemarni!«

Nekateri napol planinci so mogoče prepričani, da so odpadki, ki jih odmetavajo po gorskih poteh, markacije moderne dobe. Jaz se povsem zanesem na preizkušene Knafelčeve oznake planinskih poti, čeprav mi je prijatelj priznal, da si je na Menini planini oddahnil, ko se je spotaknil ob zarjavele konzerve. V njegovo opravičilo: že debelo uro je izgubljeno taval po levih in desnih gozdnih kolovozih, ki so se na vsem lepem razcepljali v nove ali pa nenadoma končali v kotanji in zarasli goščavi. Kjer je konzerva, je blizu uhojena pot, se grabiš za rešilno bilko. Kajti konzerve, posebno prazne, ne rastejo v divjini. Človeška nemarnost jih pušča za seboj.

in še prav nič sram jih ni, turistov, da morajo drugi za njimi pobirati smeti! Saj mogoče jih celo zgrabi sveta jeza, ko na idiličnem koticu, ki so si ga izbrali za počitek in malico, odkrijejo za bližnjo skalo odlagališče smeti.

»Ti packi nemarni, ti!« nejevoljno zarobantijo. Nato pa, korak naprej, sami neobremenjeno odvržejo neuničljiv elopak od soka, tetrapak od jogurta, papir, v katerem je bil zavit sendvič (ta vsaj sčasoma razpade), embalažo od viterginov in še in še. Tudi razbita steklovina se skriva med travnatimi rušami in grbinami. Pastirji imajo vsako pomlad dodatno delo, da očistijo planino

Messner lovi jetija

Reinhold Messner, ki je kot prvi na svetu gledal z vrhov vseh 14 osemtisočakov našega planeta, namerava zdaj končno priti na sled jetiju. To je namreč obljubil svojemu managerju *Paulu Hannyju* »Hannibalu« za njegov 50. rojstni dan. Oba Južnotirolca sta namenjena v Butan, ker mislita (ali pa sta celo prepričana), da bosta v samotnih gorah te himalajske kraljevine našla opici podobnega snežnega moža. Messnerjev manager, ki je za svojega varovanca doslej dobil že ničkoliko sponzorjev, namerava zdaj tudi zase iztržiti čimveč, hkrati pa si privoščiti uživanje na pustolovski poti. »Nepristano bom imel kamero in fotografski aparat pripravljen in prst na sprožilcu,« pravi, »tako da bova po vsej verjetnosti to pot le prinesla domov dokazno fotografijo jetija.«

takih »cvetov«, če hočejo, da se bo živina pasla brez skrbi pred poškodbami.

Le kakšen red morajo imeti ti planinci šele doma! Morda pa imajo sluščinčad, ki za njimi z vedrom v roki pobira odpadke in jim pospravlja postelje! In zdaj take »usluge« samoumevno pričakujejo tudi v gorah, v planinskih kočah. Česa vsega ne najdejo oskrbniki in njihovo pomožno osebje pod blazinami in pogradi, ko ravna oodeje in rjuhe! (Kot da nimajo ob koncih tedna že dovolj dela s kuho in strežbo utrjeni, lačni in žejni množici!) Po tem, koliko turistov (planincev) pusti za seboj razmetane pograde, bi sklepali, da jih neverjetno veliko lega doma v neporavnane postelje. Saj pravijo: kakršen si doma, tak in še boljši se kažeš drugod. Ali pa se držijo planinci (ne vsi, da ne bo užaljenih odmevov) tistega priročnega pravila, da je »nad

tisoč metri vse dovoljeno«. Če to »vse« vsebuje tudi puščanje odpadkov kjerkoli, neporavnane odeje in rjuhe v planinskih kočah, čezmerno popivanje in prepevanje, potem po hitrem postopku sprejmemo novo pravilo. Morda tako:

»Nad tisoč metri (pravzaprav že, ko stopiš v naravo) se obnašaj tako, kot si želiš, da se obnašajo obiskovalci pri tebi doma. Narava je vsaj toliko vredna kot tvoja dragocena preproga. Kajti narava je vrt, kjer cveto najbolj žlahtne rože. Če bi se rad še dolgo oplajal z njihovo lepoto, se hladil v senci zelenih dreves, se odžejal ob bistrh studencih, posedal ob jezerih, ki jih še ne dušijo alge, se vzpenjal na gore, kot da si prvopristopnik, potem ne odmetavaj nesnage, kamorkoli bo že stopila tvoja noga. Narava ni smetiščna jama brez dna; je zrcalo tvojega odnosa do nje.«

Helena Giacomelli

TO SE JE ZARES ZGODILO LETA 1937

ŠESTNAJSTLETNICA NA TRIGLAVU

JOŽICA KABAJ

To je zgodba o resničnem dogodku iz leta 1937. Recimo, da je bilo šestnajstletni mladenki ime Breda, lepo slovensko dekle. Taborila je ob Bohinjskem jezeru v tistem letu 1937 in vsak dan občudovala našega očaka Triglava – včasih v soncu, drugič zopet v oblakih in megli. Vabil jo je k sebi, toda imela je veliko spoštovanja pred turo nanj. Pa so se odločile nadebudne mladenke, stare od 16 do 20 let, zelo korajžne in samozavestne, da bodo šle na Triglav. Toda ker so bile še mladoletne, so morale – takšni so bili časi – dobiti od staršev dovoljenje. Torej so pisale domov in dobile odgovor, da smejo iti, poleg tega pa še kup nasvetov, kako naj se obnašajo, na kaj naj pazijo, da ne bodo preveč zapravljele itd., itd.

Kaj pa oprema? Takrat še ni bilo dobrih planinskih čevljev adidas; gojzarci so morali biti okovani s pravimi kroparskimi žebli. Kdor si je lahko privoščil, je imel čevlje okovane okrog in okrog podplatov. Naša deklica pa je imela samo navadne gojzarice, ki jih je morala imeti pozimi tudi za šolo. Pa tudi denarja ni imela dovolj. Zato je šla v Staro Fužino k čevljarju in ga prosila, naj ji zabije vsaj nekaj žebeljev po podplatih. Tako so bili čevlji kot konjska čeljust, toda za varnost je bilo poskrbljeno.

TO JE BILA ROMANTIKA!

Zgodaj zjutraj je odrinilo pet nadebudnih deklet proti Hudčevemu mostu, od koder je vodila pot na Uskovnico. Imele so nahrbtnike, v njih pa kruh, kakšno kranjsko klobaso, pašteto, malo sladkorja v kockah in limono, pa rezervno perilo – in pika. Imele so kratke hlače, trenirke iz flanele, pulover in ruto za dež, kajti vetrovke so bile predrage. Ne, dežja ne sme biti, saj premočene ne smejo biti!

Kar lepo so napredovale, toda naenkrat je zmanjkalo markacij; najbrž so bile premalo

pozorne in so zašle. Kar naravnost gor po grmovju in skalovju so začele plezati. Naenkrat je pričelo rahlo deževati, nato pa vse huje – Uskovnice pa nikjer. Končno so našle markacijo do Vodnikove kočice, kamor so prispale premočene do kože. Prijazna oskrbnica jim je dovolila, da so se preoblekle in posušile in jim dala vročega mleka z rumom in sladkorjem. Joj, ko bi starši videli ta greh! Pomagalo pa je, nobena se ni prehladila! Ko so se uredile in je nehala deževati, so se odpravile dalje proti cilju tega dne – Aleksandrovem domu, sedanjí koči Planika. Pot je bila kar strma, toda mladost je brez težave premagala vse serpentine. Denarja je bilo samo za skupno ležišče, ki je bilo zelo poceni za člane planinskega društva, in pa seveda za obvezno vstopnino in za čaj brez sladkorja.

Ali si lahko predstavljate skupno ležišče z bolhami? Bilo jih je kar dovolj za tisto noč, pa tudi posteljina je obsegala samo kakšen koc. Vendar je vsake težave konec in tudi naša dekleta so zjutraj pojedla zajtrk iz nahrbtnika in pogumno pričela zadnjo pot do vrha Triglava. V Domu so povedali, da je bilo pred dnevi tako mrzlo, da so morali biti planinci dobro oblečeni in imeti rokavice, pa še videli niso nič v slabem vrenju.

Naša dekleta pa so v jasnem in toplem vremenu hodila v kratkih hlačah ter občudovala vse, kar so v lepem vremenu objela s pogledom. To jim je nadomestilo vso težo prejšnje noči. Vrh so osvojile z lahkoto, še slikale so se v kratkih hlačah za spomin, nato pa ponosne, da so osvojile najvišji vrh domovine, pričele sestopati proti Kredarici. Prav veselo so se spuščale od klina do klina in bile kmalu v koči. Ta pa je bila precej bolj »gospoksa« in sta bila dražja tako vstopnina kot čaj. Zato so naročile samo krop in si napravile limonado, ena pa je imela že takrat kavo »instant«, ki jo je lahko takoj raztopila v vodi in je dala vsaki nekaj požirkov te žlahtne tekočine.

Odločile so se za sestop čez Prag v Vrata. Pot je bila eni že znana, zato je vsem pomagala čez tisto sténico, ki je bila najtežji del, tako da je šla prva in je vsako opozarjala, kam naj dá noge in roke. V Aljaževem domu se niso ustavile; denarja je bilo premalo. Mahnile so jo kar naprej proti Mojstrani. Med potjo so imele še srečo: lahko so se nekaj časa peljale na »lojtrskem vozu« nekega kmeta iz okolice, med potjo pa še občudovale slap Peričnik. Ko so prišle v Mojstrano, še niso bile utrujene, zato so nadaljevale pot naprej do Hrušice. Zdaj je bil že večer in pri neki kmetiji so prosile, če lahko prenočujejo na senu – seveda zastonj. Bila je kar mirna noč, saj so bile tako utrujene, da so takoj zaspale.

Drugo jutro so nadaljevale peš hojo do Jesenic, kjer so sedle na vlak do Bohinjske Bistrice. Ko so izstopile, jih je premagala utrujenost in premamil bohinjski taksi – velik odprt osebni avto. Pregledale so, ali imajo še dovolj denarja, se nato ponosno odpeljale do jezera in prišle kot zmagovalke v tabor.

Ko je naša šestnajstletnica napravila obračun tridnevne ture na Triglav, je ugotovila: približno 30 dinarjev izdatkov, nekaj žuljev in zavest, da je bila na vrhu Triglava v prekrasnem vremenu v prijetni družbi enako vedrih mladenk. Nobena njena poznejša tura na Triglav ni bila več tako brezskrbna, pa čeprav je imela vsega več, od denarja do izkušenj.

To je brezskrbna mladost!

ŠTIRINAJSTLETNIK NA VELIKI GORI

VISOKA POT NA VELIKI KLEK

MARKO ŠUŠTAR

Pred leti sem prebiral knjižico, ki je opisovala prvi vzpon na Grossglockner. Ob prebiranju me je ta gora očarala in srčno sem si jo zaželel videti od blizu ali se celo povzpeti nanjo. Nisem si mislil, da se mi bo ta želja uresničila že dve leti zatem. Nekega lepega pomladnega dne mi je mama obljubila, da mi organizira to pot pod pogojem, da bom, takrat štirinajstletnik, uspešno končal šolo. Od tega dne dalje sem se še bolj učil, ker sem si preveč želel iti na ta izlet. Pred to turo sem se tudi kondicijsko pripravljaval, da potem ne bi imel težav pri vzponu.

14. julija je bila 125. obletnica prvega vzpona na Matterhorn in ta dan se mi je uresničila ta velika želja. Ob drugi uri jutraj smo se Pavle, Anica, mama in jaz odpeljali iz Ljubljane prek Ljubelja, Celovca in Spittala v dolino reke Moll. Pavle in Anica sta izkušena alpinista in sta mami obljubila, da me bosta pripeljala na vrh Grossglocknerja. Vijugali smo po dolini in proti koncu pred seboj zagledal delno zasneženo špico, obdano s snežišči. Takoj smo vedeli, da je to pravi vrh. Kot kralj se je navsezgodaj prebujal v vsej veličini, ogrnjen v belo haljo in daleč najvišje segal v jasno nebo, obdan s prav tako lepimi, vendar nižjimi vazali. Ko sem zagledal svoj cilj, me je kar malo stisnilo pri srcu, kajti videti je bil prav strašno in prav tako tudi vabljivo. Že navsezgodaj pa smo imeli tako vreme, da smo vedeli, da bo dan peklensko vroč.

Naša vožnja se je mimo prelepe vasi Heiligenblut končala na visokem parkirišču, kjer smo se Pavle, Anica in jaz odločili, da čimprej odrinemo na pot. Spustili smo se na ledenik, ki je tristo metrov nižji in je s parkirišča videti kot navadno snežišče. Ko pa sem stopil na njegov leden in razpokan hrbet, sem videl, da to ni tako majhna zadeva. Na začetku te ledeniške veličine se je popolnoma v snegu vzpenjal Johannesberg. Prečkali smo ledenik in prišli na prav zanimiva tla, ki so popolnoma drugačne sestave kakor

naše Alpe. Tu so skale rjavo črne in vzpenjanje po tem skalovju daje občutek, kot da bi hodil po lepo našaganih deskah.

Pot smo nadaljevali po lepo speljani in ne pretežki poti. Ob vstopu na snežišče smo si malo odpočili. V mimohodu so hodili krasno opremljeni Avstrijci, Nemci in Italijani in vse skupaj je bilo videti kot modna revija: trenirke, jopice, karabini, nahrbtniki, vse je bilo v modernih zelenih, modrih in fluorescenčnih barvah.

Po petih urah hoje po peklensko vročem soncu smo končno dosegli kočo na grebenu Adlersruhe. Vso pot smo se na debelo mazali s kremo (faktor 12) proti sončnim opeklinam. Tam kakšna solea ne bi prav nič zalegla. Pri koči

Erzherzog Johann smo posedli po soncu, nekaj malega pojedli in seveda »poštempljali« kartice, knjižnice in drugo. Prijetno sonce in prelep razgled sta me kar malo polenila: najraje bi se ulegel na klop in se malo posončil, saj je žig od vrha takoalito v koči. Toda saj v hribe ne hodim samo zaradi žigov, temveč zaradi samega sebe!

Po počitku smo si privezali dereze in se primer- no pripravili na končni vzpon. Vse je bilo videti položno in bil sem prepričan, da bom to pot opravil »za malo malico«. Ko pa smo prišli do prve strmine, se je pot postavila pokonci in takrat so bile dereze nenadomestljive. Istočas- no mi je Veliki Klek pokazal zobe in me poučil, da se z njim ni šaliti. Kar precej znoja sem potočil, da sem prilezel do grebena, kjer se je pot položila.

Na grebenu so se začeli problemi – gneča. Koliko ljudi na takem mestu, kjer še samega sebe komajda lahko srečaš! Hodili smo po nezavarovanem robu, na obeh straneh pa so bili spoštovanja vredni prepadi. Zato smo pre- vidno stopali in srečno prišli do vrha.

Bil sem presrečen, ko sem se dotaknil križa, ki je na veliko razglednicah, kjer sem ga lahko samo gledal. Ponosen sem bil nase in sem se počutil, kot da sem dva metra višji. Čestitali smo si in bili teh pet minut na vrhu kljub vsej množici ljudi čisto sami.

Prehitro smo se morali vrniti nazaj, ker smo morali drugim narediti prostor, ki ga na vrhu ni ravno v izobilju. Vračali smo se z derezami na

nogah in počutil sem se varnega, zato sem se po kar strmem snežišču nad kočo zagnal po strmini – in kmalu se je svet obrnil narobe in zaril sem se v sneg. Potem sem samo gledal svoje raztrgane gamaše, v katere sem zataknil dereze. Seveda pa vaja dela mojstra in tako je bilo tudi v tem primeru.

Pri koči smo sneli dereze in začel se je prijeten spust po snegu. Dobesedno smo se smučali v gojzarjih, padci, ki so bili neizbežni, pa so bili res atraktivni.

Oziral sem se nazaj proti vrhu, ki se mi je sedaj zdel veliko bolj strm, vendar tudi lepši. Tudi njegov prvi spremljevalec Hohenwartkopf je v meni prebujal hribolazniško žilico, kakor tudi vrhova na drugi strani ledenika Fuscherkarkopf in Freimaindspitze. Pot je kar sama bežala pod nogami in kmalu smo se znašli na ledeniku. Ponosno sem stopal po njem in bil sem srečen, čeprav smo imeli pred seboj tristo metrov res odvečnega vzpona na parkirišče. Kljub utruje- nosti sem tudi ta del z lahkoto prehodil.

Mama je bila vesela, ko nas je zagledala sreč- ne, vendar utrujene, in nas po kratkem počitku odpeljala proti Trbižu, kjer smo prestopili mejo. Zaradi utrujenosti smo želeli prespati v Tamarju, kjer pa nismo mogli nikogar prebuditi, kajti ura je že kazala prek polnoči. Več sreče in veliko gostoljubnosti smo bili deležni v hotelu Lek v Kranjski gori.

Za spomin na Grossglockner so ostale razgled- nice. Vendar sem od tam odnesel še nekaj, kar bom vedno nosil v sebi.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ROMANJE V JULIJCE

RAFKO DOLHAR

V zbirki Domače in tuje gore, ki jo izdaja mariborska založba Obzorja, izide te dni knjiga dr. Rafka Dolharja »Romanje v Julijce«. Pla- ninski vestnik kot povabilo k branju objavlja spremno besedo urednika zbirke Frančka Vo- gelnika ter z dovoljenjem avtorja in založbe dve črtici iz te, že 35. knjige slovenske planin- ske zbirke Domače in tuje gore. (Op. ur.)

DOLHARJEVA ROMANJA V JULIJCE

Pisec se je rodil v Trbižu leta 1933, šolal se je v Trstu, medicino je končal v Padovi. Odlej živi v Trstu, kjer predava na univerzi, ob tem pa je vsestransko aktiven kot javni delavec, politik in publicist. V deželni in pokrajinskem merilu opravlja vrsto odgovornih funkcij.

Kadar utegne, se odpravi v bližnjo mestno okolico, na Tržaški Kras ali naprej, na Slavnik, Vremščico, Nanos ali Snežnik. Posebno so mu prirasle k srcu visoke gore, do katerih dandanes zaradi dobrih cest ni več daleč. Vsak dejaven človek potrebuje oddih, umiritev, vendar Rafko Dolhar tudi v naravi ne izpreže: kadar se spre- haja po mehkih travnikih, kadar hodi in pleza

Tromeja, v ozadju Ponce

po strmih skalovju, ves čas opazuje in fotografira, doma pa oblikuje svoje vtise v slovenski besedi, ki jo je podedoval od prednikov in si jo je obogatil v zamejskih šolah.

Doslej je izdal nekaj poljudnih del in zbirke potopisnih črtic: Pot v planine (1965), Pot iz planin (1974), Moji kraški sprehodi (1980), Prgišče Krasa (1983, 1987). Vse so bogato ilustrirane z njegovimi posnetki, črno-belimi in barvnimi, na njih je upodobljena kraška pokrajina v menjavi letnih časov, staro kraško stavbarstvo, v katerem se zrcali kraševska žilavost, v kateri je z grčavimi rokami izpovedana svojevrstna lepota.

V svoji novi knjigi nas bo avtor, kakor lahko sklepamo že po naslovu, vodil po Julijskih Alpah, in sicer večidel iz lahko dostopne Kanalske doline, od koder držijo številni dostopi k vršacem in špicom Zahodnih Julijskih Alp, pa tudi k zahodnim vesinam Vzhodnih Julijcev tik državne meje; nekaj lažjih prehodov olajšuje celo dostop k Triglavu.

Najprej se bomo napotili na bližnji Kras, ki se vzdiguje visoko nad Trstom, na vzpetine, s katerih se odpirajo, zlasti pozimi, širni razgledi. Pritegnil nas bo Kanin, nato Jerebica in mogočni Mangart; počivali bomo pri Belopeških jezerih in se razgledovali s Ponc. Spoznali bomo »Vertikalno«, vezno pot, ki so jo markirali naši planinci v stičišču treh dežel in treh narodov in povezuje Tromejo s sončnimi Brdi. Pod nami je Kanalska dolina, eden izmed najbolj prometnih prehodov skozi Alpe, saj se tod steka petero alpskih dolin. Sprehodili se bomo na Ukovško planino in Ojstrnik, nato pa jo mahnili na južno stran, skozi Remšendol in Stože, Pet špic, v Rabelj in na Kraljevi hrib, na Višarje in skozi Zajzero na Poludnik in Dve špici. Naposled bomo porinili k Višu in Montažu, ki kraljujeta nad prepadnimi stenami in grapami.

V Dolharjevih črticah ne gre zgolj za podrobno opisovanje prehojenih poti in za zunanjo podobo gorske pokrajine. V ospredju je predvsem doživljanje le-te, tako da so zaznavne vezi, ki ga priklepajo nanjo in se jim ne more odtegniti. Najgloblja vez je tista, ki izvirja iz krvi, iz slovenske krvi, saj je te gore gledal iz svoje zibel, nanje ga je že v otroških letih povedel oče. Odtistihmal si prizadeva ohraniti sleherno trohico slovenstva, ki jo kje odkrije. Sedaj ga v teh krajih obhaja nostalgija: preočitno je, da ta njegov svet spominov preplavlja hrup, da tone v plehkosti, da izginja v odtujevanju. O tisočletni navzočnosti naših dedov tukaj pričajo krajevna imena; pisec jih išče in uporablja ter obuja zgodovinske reminiscence. Kadar ni na poti sam, je v družbi rojakov in z njimi navezuje pomenek.

Tako so Dolharjeve planinske črtice ob tem, da v njih izpoveduje svojo zvestobo Julijskim Alpam, tudi dragoceno pričevanje o življenju naših rojakov onstran meje, pa čeprav so za to knjigo izbrane samo tiste, v katerih je govor pretežno o gorah, o planinskih poteh, vrhovih in smučiščih. V prvi vrsti se nam odpira zavzeto in plodno delovanje avtorja samega, ki si neutrudno prizadeva zagotoviti prihodnost vsemu, kar je ostalo slovenskega na prepihu in razpotjih

modernih časov. Eden od zadnjih, če ne zadnji rojak je, ki piše o teh gorah v naši govorici, zato zasluži, da najde svoje mesto v naši planinski zbirki.

Franc Vogeltnik

ZAHODNI RAZ VIŠA

Že več let me tarejo resnične ali bolj navidezne obveznosti, zato nisem bil v najboljši formi, čeprav me je običajni sobotni hitri sprehod na Nanos ali na Slavnik vsaj obvaroval pred mlahavostjo. Cilj je spadal med tiste, ki so blažili moje vsakdanje misli. Vreme je bilo stanovito, zato sem se brez pomisleka odzval na telefonski klic.

Zgodaj popoldne sem se po poldrugourni vožnji že srečal s prijatelji v Zajzeri. Končno nas enkrat ni priganjal čas, saj je bilo do mraka še nekaj ur svetlobe, sklenili pa smo bili, da prenočimo v bivalju pod Montaževo severno steno. Prav to sem si pa po dolgem času spet želel, kajti prenočevanje sredi gora, v tišini skalnih sten, je vse kaj drugega kot zgodnje jutranje vzpenjanje po hitri vožnji iz mesta.

Na dnu Zajzere, od koder je moč občudovati vso veličino Montaževe severne stene in divji žleb špranje, smo pustili avtomobile. Še prijeten sprehod po izsušenem prodnatem dnu Zajzere, potem pa v špranjo, v skalnato globel, po kateri prijetno žubori bister potoček. Danes res ne bo treba daleč nositi vode v bivalj, saj teče naravnost izpod skoraj trajnega snežišča v Zadnji špranji. Prijetno so nad stezo šumljale krošnje košatega bukovja, ko smo pa prilezli nad drevesno mejo, smo bili že sredi strmih sten Viša in Buinca, daleč od gostega in hrupnega poletnega prometnega toka v Kanalski dolini. Sence so se začele dvigati iz doline in večerna zarja je počasi zalivala vrhove. In ko se je nebo prelilo iz rumenkasto rdeče v vijolično sivino, se je na obzorju prižgala večernica, na temno modro večerno nebo pa je prijadral še mlad mesec. Počasi se je skoraj popolnoma zmrčilo, toda do bivaka ni bilo več daleč.

Ko so se v Ovčji vasi začele prižigati prve luči, smo dospeli na skalni pomol, ki Stuparichevemu bivalju zagotavlja ne samo edinstven razgled nad dolino, temveč tudi zadostno varnost pred plazovi, ki pozimi rohnijo iz Montaževe severne stene. Stari bivalj, ki je bil zgrajen na neprimernem kraju, je namreč prav plaz neko zimo odnesel tisoč metrov niže.

Odložili smo nahrbtnike in si natočili vode iz bližnjega žuborečega studenčka. Kmalu je na bencinskem gorilniku zavrela voda za juho in čaj. Majhno razkošje iz sodobne živilske industrije, ki ne kvari planinskega ozračja pod pločevinasto streho sicer skromnega, a z najnujnejšimi potrebščinami opremljenega bivaka: to so pogradi in odeje.

Počasi se je popolnoma stemnilo, vsi odtenki sivine so izginili. Dolinsko dno je popolnoma počrnelo, za odtenek svetlejša je bila nebesna obla nad skalnimi vrhovi, zvezde so vedno jasneje migljale v poletno noč.

V sproščen družbi starih prijateljev in tovarišev z mnogih gorskih pohodov smo spravili vase nekaj toplote in nekaj kalorij pa še nekaj dobre

Poliški Špik z Dveh špic

volje za lahko noč, v katero smo se kmalu potopili, ker nas je naslednji dan čakala naporna tura. Hvaležen sem bil usodi za to prijetno poletno noč med prijatelji in skalnimi stenami, čeprav sem vedel, da bom težko zaspal. Nisem se mogel dovolj nagledati globoke teme in migljajočih zvezd in naučiti popolne tišine v brezvetrni visokogorski noči. Mislim, da imamo ljubitelji gora, ki živimo v mestu, za to premalo priložnosti, in to kljub podaljšanemu vikendu in urejenim prometnim zvezam. Ali pa se morda prav zaradi njih zanašamo, da lahko hribe hitro dosežemo tudi z zgodnjim vstajanjem. Toda to je vse nekaj drugega. Ni čudno, da je Kugy tako globoko doživljal hribe, ko se jim je pa približeval tako spoštljivo – in s prevoznimi težavami tistega davnega časa. Zato pa je zelo cenil in užival ter tudi čudovito opisal bivakiranje sredi gora. Ob teh mislih me je vendarle zmanjkalo.

Jutranja svetloba je še hladna in siva navsezgodaj prodrla skozi zamrežena okenca prostorne bivača. Še budilke na sodobnih zapestnih urah ni bilo treba. Namah nas je dvignilo s pogradov, tudi zato, ker so bili za poležavanje res pretrdi. Brezbrežna skalna sivina nas je obdajala v polkrogu, le svetlikajoče se vzhodno obzorje je dajalo slutiti prihajajoči dan. Hitro smo pospravili topel zajtrk, pospravili in pometli bivač ter se odpravili.

Do vstopa v steno, ki nas je čakala v svoji hladni sivini, je bilo le tako daleč, da smo se v hitrem koraku nekoliko ogreli, preden smo se dotaknili hladne skale. Lotili smo se zahodnega raza in žleba mogočnega Viša. Navezali smo se v troje: Janez, Andrej in jaz. Sprva je šlo zlagoma zaradi začetne tehnične neokretnosti, potem je pa steklo in smo kar hitro pridobivali višino ob sproščeno razviti vrvi. Vedno je prijetno plezati v družbi zanesljivih in izurjenih tovarišev. Smer je sicer zelo strma, vendar tudi kar prijetno razčlenjena, tako da smo lagodno lezli kvišku. Še prav zavedeli se nismo, da je sonce vendar prilezlo izza obzorja in s svetlobo in

sencami razčlenilo stene in grebene v preprežene mreže neštetih razpok in polic. Šele sonce in z njim sence namreč pričarajo tretjo dimenzijo. Raz je sicer postajal vedno ostrejši, a tudi oko se je polagoma privadilo na zračnost, ki nas je obdajala na vseh straneh. Oko se je moralo osredotočiti na iskanje oprimkov in vsaj skromnih in trdnih stopov. Za razgledovanje sedaj ni bilo časa. Šele ko smo prilezli na vrh in nas je praznina obdajala vsenaokrog, je oko prosto zaplavalo v daljavo. Tedaj smo se lahko odpočili in se razgledali po sicer znanem obzorju domačih hribov. Zahodni Julijci so bili pod našimi očmi z osrednjega razgledišča. Čez Kaninov greben je od Jadrana čez Furlanijo sililo megleno morje, ki je z belimi hlapovi polnilo tudi vijugasto Soško dolino. Prek Mangrta se je sivo beli slap valil proti severu v Jezersko dolino in se sproti razblinjal. To je zanesljivo znamenje, da bo vreme le še nekaj dni držalo. Tako je pač pogosto ob tej prvi skalni pregraji, ki prestreže vlažne mediteranske zračne gmote. Zato spada Benečija ob znožju Predalp med najbolj deževna območja v Evropi.

Sestopili smo seveda na južno pobočje po običajni poti. Lahko bi se bili po lepi stezi tudi spustili na čaj v prijetno Corsijevo koč, vendar bi se potem morali ponovno povzpeti na Medvedjo škrbino. To bi bilo prezamudno. Zato smo se raje odločili, da po zahodnem grebenu sestopimo po prijetnih skalah, kjer se poličke prepletajo z blazinami visokogorske trave in pritlikavih rož. Oko je prosto plavalo na zahod, kjer se je sonce že bližalo dolomitskemu obzorju. Znano okolje in prijetna pot sta nam zbujala sproščeno razpoloženje. Še kratek oddih na visoki in ostri škrbini pa še požirek hladnega čaja iz čutare in seveda še zadnji pogled na poševno obsijane Kaninske vrhove. Potem pa previden sestop po trdi gruščnati stezi v mračno sivino že visoko zasenčene Zajzere, proti dnu doline, ki se je hitro polnila z modrikastimi sencami. Seveda smo morali še v bivač, kjer smo prenočili, po nahrbtnike, ki bi nas bili pri plezanju ovirali.

Sproščeno smo se potem spuščali v dolino ob skakljajočem in žuborečem potočku, dokler ni noga spet stopila na položno prodnato dno Zajzere. Takrat se je tudi večerna zarja že razlila prek vrhov, ki so se pričeli pogrezati v poletni večer.

ZADNJI IZLET

Zadnjo nedeljo v oktobru je bilo tisto leto zelo lepo vreme. Dolgo se nisva mogla odločiti za cilj izleta, ki bo bržkone zadnji poletni izlet v sezoni. Jesenski dnevi so kratki, pa tudi vstala nisva ravno zgodaj, zato bi bilo dobro z avtom pohiteti čimprej in priti čim višje.

Obenem so jesenski dnevi hladni, zato ne iščeš sence. Prijetno je hoditi po sončnih pobočjih. Bukovje je bilo že ožgano in deloma golo, zato pa je sedaj na vrsti jesenski razcvet macesnov. Na vse te okoliščine sva mislila, ko sva si predočila razne vrhove, ki bi jih lahko obiskala. To lahko narediš v domačih hriboh, kjer poznaš vsako pobočje in vsako stezo, kjer vnaprej veš,

Poliški Špik iz Dunje

ali boš hodil v soncu ali v senci in ali boš hodil skozi bukovje ali mimo raztresenih macesnov.

Končno sva se odločila za planino Pecol ob južnem znožju Montaža. Tja lahko z Neveje po novi avtomobilski cesti hitro prideš v prijetno višinsko okolje. Po zaslugi ceste gradijo na gornjem robu planine tudi novo kočjo. To v naših gorah ni prav pogost pojav.

Vsa gorska veriga od Prestreljenika do Visokega Kanina se je svetila v soncu, ko sva sredi dopoldneva po prijetni stezi lezla proti grebenu Planje. Poleti tu neusmiljeno pripeka in zama bi iskal sence. Sedaj pa naju je prijetno gredo blede jesensko sonce. Trava je že orumenela in drevesno mejo so označevali zlato rdeče obarvani macesni, še višje pa so v nebo štrleli vihariki. Kar mimogrede sva prišla v skale, ki so bile ravno toliko strme in razčlenjene, da je bilo prijetno lesti po vseh štirih. Dobri dve uri sva tako lezla do vrha, kjer je nekaj ožganih tramov in napol zasutih rovov iz prve svetovne vojne; ravno primeren izletni cilj ob petdesetletnici konca vojne.

V prijetnem zatišju in razmeroma gorkem soncu jesenskega poldneva naju je prevzemalo skoraj slovesno razpoloženje. Dolgo sva se razgledovala po bližnjih in daljnih vrhovih, v spominu obujala sprehode in izlete. Tam v Krnici je skrita kočja, tam na skalni polici zasidran bivač. V tistem gozdu naju je na poti v dolino zalotila tema, na onem grebenu sva pot iskala v megli. Tako sva v duhu vnovič obiskovala vrhove, se odpravljala na izlete.

Sonce se je nagibalo proti zatonu. Odpraviti se bo treba, kajti ko zdrkne za obzorje, bo kmalu tema; v jeseni skoraj ni mraka. Še enkrat sem želel s pogledom objeti vse vrhove, saj je to zadnji izlet v tem poletju, mogoče v življenju. Sicer je vsako slovo rahel odsev smrti. Tedaj nisem slutil, da enega izmed naju ne bo pot nikoli več zanesla v gore.

In ko pride tista ura, ki je za vsakogar nekje zapisana, naj tudi mene zaloti v gorah. Tedaj naj mi korak zastane na zračnem skalnem grebenu. Tedaj naj se obzorje znanih ljubih vrhov zavrti pred očmi v zadnjem plesu. Tedaj naj trudna glava obleži na blazini dehtečih gorskih rož in trav. To ni beg z vsakdanjega bojišča, le pobožna želja za tisto uro, ki prej ali slej neizogibno odbije.

Letošnje pomladansko vreme na Kredarici

Meseci marec, april in maj so – v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase – pomladanski meseci.

Pomladanski temperaturni povpreček na Kredarici, ki je znašal $-4,6^{\circ}$, je bil za $0,1^{\circ}$ pod normalnim, dolgoletnim povprečkom pomladi. Skupna pomladanska višina padavin je merila 447 mm in dolgoletno pomladansko višino padavin presegla za 32 mm.

Podrobnosti – po mesecih – so naslednje:

Marčni temperaturni povpreček, ki je znašal $-4,0^{\circ}$, je bil za 3° nad normalno vrednostjo, to je povprečkom obdobja 1956–85. Marec je bil torej znatno pretopen. April je bil hladen; njegov temperaturni povpreček, ki je znašal $-6,1^{\circ}$, je bil za $1,5^{\circ}$ pod dolgoletnim povprečkom. Majski temperaturni povpreček $-3,7^{\circ}$ je bil za $1,7^{\circ}$ prehladen.

Mesečni temperaturni ekstremiti so bili v mejah doslej znanih temperatur. Najvišje temperature posameznih mesecev so bile: $4,7^{\circ}$ dne 5. in 25. marca, $1,1^{\circ}$ dne 3. aprila in $5,2^{\circ}$ dne 22. maja. Najnižje temperature so znašale $-15,2^{\circ}$ dne 29. marca, $-14,1^{\circ}$ dne 18. aprila in $-10,9^{\circ}$ 17. maja.

Mesečni povprečni oblačnosti so bili vse tri mesece nadpovprečni. Marčni povpreček oblačnosti je znašal 7,5 desetina pokritosti neba (dolgoletni povpreček 6,3). Marčni dnevi so sicer že občutno daljši, vendar je heliograf na Kredarici registriral samo 96 ur sončnega sija, kar je komaj 26 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. V 18 padavinskih dneh je skupno padlo 128 mm padavin (izključno kot sneg), kar je 108 % normalne marčne množine padavin. Snežna odeja tega meseca je bila najdebelejša predzadnji dan v mesecu, ko je merila 340 cm.

Aprilski mesečni povpreček oblačnosti je bil višji. Znašal je 7,8 desetina pokritosti neba in je bil znatno nad normalno vrednostjo (dolgoletno povprečje 6,9). Sončnih ur je bilo na Kredarici – kljub daljšim dnevom – komaj 110, kar je komaj 27 % maksimalnega možnega števila sončnih ur. Mesečna višina padavin 101 mm je znašala komaj 71 % normalne aprilske višine padavin. Padavine so padle v 23 dneh, in sicer samo kot sneg. Debelina snežne odeje je narasla na 355 cm dne 24. aprila.

Tudi majski mesečni povpreček oblačnosti je znašal 7,8 desetina pokritosti neba. Bil je torej nad dolgoletnim povprečkom tega meseca, ki znaša 7,0 desetina pokritosti neba. Število ur sončnega sija se je povečalo na 139 ur, kar je

30 % maksimalnega možnega trajanja sončne-ga sija v tem mesecu. Mesečna višina padavin je porasla na 218 mm, kar je 142 % normalne majske višine padavin. 16 dni je na Kredarici snežilo, maksimalna višina snežne odeje pa je merila 440 cm (11. maja).

Pomladansko, zlasti majsko vreme planincem ni bilo naklonjeno. Zaradi obilnih snežnih padavin so se prožili snežni plazovi. Cesta prek Vršiča, ki je bila prevozna že v drugi polovici aprila, je bila v maju zaradi novega snega in grozečih plazov več dni zaprta. Čeprav so bile letošnje maksimalne pomladanske višine snežne odeje znatno višje od lanskih maksimalnih pomladanskih višin, so še vedno zaostajale za doslej znanimi najvišjimi pomladanskimi snežnimi odejami za 2 do 3 metre.

dr. France Bernot

odmevi

Dve netočnosti

Rad bi popravil dve netočnosti iz 7.–8. številke Planinskega Vestnika.

1. V članku »Balet po konicah prstov« **Nuša Romih** piše, da sem po vrnitvi iz ZDA prosto preplezal nekaj naših tehničnih smeri – brez uporabe lestvic, klinov in tudi brez čelade. Teh vzponov je bilo precej, trditve o neuporabi čelade pa ni resnična. Čelado od nekdaj uporabljam pri večini svojih zahtevnejših plezalnih vzponov, razen v plezalnih vrtcih. Uporaba ali neuporaba čelade pač nima nobene neposredne zveze s prostim plezanjem, ima jo pa z varnostjo, s trezno in predvsem s celo glavo. Reakcije predvsem starejšega dela naše alpinistične javnosti v prvem obdobju uveljavljanja prostega plezanja pri nas so bile predvsem zaradi nerazumevanja bistva prostega plezanja, kar je razvidno tudi iz polemike v takratnih številkah Alpinističnih razgledov.

2. **Tone Golnar** v članku »2500 smeri iz slovenskih sten« piše, da je alpinistični vodnik Storžič iz leta 1985 že pošel. Na voljo je še 30 izvodov tega vodiča, ki je dosegljiv pri avtorju (cena 100 din za izvod).

Iztok Tomazin

Planinska oprema

Planinski vestnik prebiram šele nekaj let, a še nisem zasledil, da bi obravnavali planinsko opremo tako, kot nameravam vprašanje o njej odpreti v tem prispevku.

K razmišljanju o planinski opremi so me pripeljala naslednja dejstva:

1. Statistike nesreč v gorah neizpodbitno dokazujejo pomembnost pravilne in celovite planinske opreme kot sestavine varne hoje v gorah.

2. Čeprav na žalost še nimamo specializirane trgovine s planinsko in alpinistično opremo (ki bi imela poslovni interes, da na straneh PV informira planince o novostih), tudi uredništvo PV oziroma ustrezne komisije pri PZS ne opravljajo vloge informatorja o novi planinski opremi.

3. Na straneh PV tudi nisem nikoli zasledil seznama opreme, ki bi ga lahko smatral za standardiziranega (tako, kot imajo pri tabornikih) in bi bil planincem kažipot pri nabavljanju opreme (predvsem kar zadeva kakovosti) ter pri načrtovanju enodnevnih, dvodnevnih ali večdnevnih tur v sredogorje ali visokogorje.

Upam si trditi, da uredništvo PV s tem, ko še nima posebne rubrike o planinski opremi, neupravičeno zanemarlja to področje. Trdim, da je oprema prav tako pomembna kot gornikova kondicija, prav tako kot njegove planinske karte, sposobnost za orientacijo in markirane poti. Podobno, kot se PV loteva ocenjevanja in nagrajevanja planinskih postojank, bi se lahko lotil tudi vrednotenja posameznih delov planinske opreme; s tem bi spodbudili ponudbo, bralce pa sistematično obveščali o kakovosti opreme.

Predlagam, da uredništvo PV sproži akcijo, katere rezultat bi bila zadolžitev ustreznih komisij, da izdelata politiko PZS do planinske opreme, in sicer:

1. Izdelava minimalne planinske opreme za ture v zimskih razmerah, za ture v spomladanskih in jesenskih mesecih, za ture v poletnih mesecih; za enodnevne ture, za dvodnevne ture, za tridnevne ture, za več kot tridnevne ture; pri izletu enega planinca, pri izletu dveh planincev (para), pri družinskem izletu v gore.

Pri sestavljanju minimalne planinske opreme naj bi upoštevali vse naravovarstvene sestavine (minimalno kuhanje in pranje v kočah ter odlaganje vseh odpadkov pri povratku v dolino).

2. Dokler planincem ne bo na voljo specializirana trgovina s planinsko opremo, bi PV lahko opravljal vlogo informatorja o novi opremi. Na primer, PV št. 5/1991 priobčuje kratko novico o proizvodnji spalnih vreč, ki jih izdeluje Odeja iz Škofje Loke, od katerih so po opisu vsaj tri primerne za prenočevanje v planinskih kočah. Poizvedoval sem po športnih trgovinah v Ljubljani, pa nihče ni ničesar vedel o teh spalnih vrečah, kaj šele, da bi jih kje že naročili. V razgovoru s proizvajalcem sem zvedel, da jih imajo v prodaji v svoji industrijski prodajalni v Škofji Loki.

Ta informacija bi dosegla svoj namen, če bi uredništvo PV pod omenjeni članek pridalo obvestilo, da je te spalne vreče moč dobiti le v industrijski prodajalni Odeje v Škofji Loki. Glede na pomembno novost (tudi z naravovarstvenega vidika) pa bi bilo smotno spalnim vrečam, primernim za prenočevanje v planinskih kočah, nameniti daljši članek. S slikovnim gradivom, z rezultati preizkusov teh spalnih vreč na terenu ter s podatki o ceni bi lahko v PV opravili veliko informacijsko delo, če že tovarna Odeja nima posluha za to, da bi jih dovolj popolno predstavila potencialnim kupcem.

Takšni članki bi lahko nastajali neodvisno od proizvajalca, lahko pa bi bili sponzorirani; zato ne bi bilo slabo razmisliti, da PV poleg tarif za oglaševanje določi tudi cene za take vrste promocijskih člankov, ki bi jih sestavili novinarji PV.

Slovenci se moramo zavedati dejstva, da smo

predvsem gorniški narod. Sto tisoč članov planinske organizacije in še več nečlanov, ki se podajajo v gore (peščica med njimi kar vse leto, večina pa le v visoki sezoni), potrebuje pri odločanju o tem, ali bodo šli v gore, le naslednje informacije: vremensko napoved, podatke o planinskih poteh in planinskih postojankah ter podatke o opremljenosti, ki jo potrebujejo na poti.

Vremenska napoved, zlasti takrat, ko posebej napovedujejo stanje v gorah ter predvidevanja za nekaj naslednjih dni, ne predstavljajo noben problem. Prav tako so planinske karte zadovoljive, pa tudi informacije o kočah je moč dobiti. Kaj je novega na področju opreme, ki je planincem na voljo, pa je moč izvedeti šele na kraju samem – torej v gorah. Tako sem lani prvič slišal za teleskopske palice, hitro skočil ponje v Celovec (pri nas jih niso imeli v prodaji, v Avstriji pa sem zvedel, da so bile te palice najbolje prodajane planinski artikel), nato pa sem se na dveh turah »mučil« z njimi, da mi je šele praksa pokazala, kako naj jih uporabljam. Letos sem v pomladanskih izdajah PV bral o potrebi po zmanjšanju pranja v kočah ter prvič zasledil informacijo o posebnih spalnih vrečah, primernih za prenočevanje v planinskih kočah, a glej zlomka, izdelujejo jih pri nas, pa jih ni moč dobiti nikjer drugje kot pri proizvajalcu – o čemer pa me PV ni obvestil.

V zvezi s planinsko opremo je torej še veliko dela tako za ustrezne komisije PZS kot za uredništvo PV. Pri tem je treba pogledati tudi malo v prihodnost, ko se bomo kot državljani Slovenije identificirali najprej s tistim, kar nam je zgodovinsko pogojeno – sem pa vsekakor sodi hoja v gore. Ob pričakovanem padanju življenjske ravni bo planinska dejavnost vsekakor pridobivala na pomenu, saj je v primerjavi z drugimi pristoječimi dejavnostmi (letovanje ob morju, potovanje doma in v tujini) najbolj zdrava in primerna za vsak žep.

Da ne bi bilo videti, kot da le kritiziram in ugotavljam obstoj »belih lis« v dejavnosti PZS in PV, sem pripravljen tudi sam sodelovati pri projektih, ki jih predlagam.

Anton Omerza

Želje, spomini in pozdravi

Čeprav so naše želje v letošnjem letu ostale za boljše dni, saj zaradi vojne v Sloveniji in na Hrvaškem ne moremo obiskovati slovenskih gor, nas naši prijatelji iz Slovenije niso pozabili; spomnili so se nas prijatelji od Brežic prek Ljubljane do Kopra in v svojih pismih izražali svoje želje, da bi spet lahko obiskovali hribe na Hrvaškem.

Tako smo pisali drug drugemu. Pošta je bila sicer nekoliko počasnejša, pozdravi pa so vsi prišli pravočasno. Pisal nam je prijatelj iz Ljubljane: »Ostal sem živ in sem preživel vojno, moja družina prav tako. Bilo je strašno, vendar smo, hvala Bogu, to prestali. Zdaj vam na Hrvaškem želimo mir, do katerega naj bi prišlo v čim krajšem času, in skupno pot v svobodno Evropo.« – Prijatelji iz planinskega društva Brežice so nam pisali s Storžiča (žigi Tolstega vrha, Kališča, Velike Poljane in Kriške gore) in

z Dobrče nad Trzičem. Nadalje so nam pisali iz Kopra pod Slavnikom, kjer je v Tumovi koči skupna kontrolna točka – za nas iz Hrvaške proti vrhu Učke in po Čičariji. Mariborčani so nam sporočili odpoved skupnega zleta planincev železničarjev, kar nas je seveda prizadelo – toda kaj je mogoče storiti proti sili iz nekdanje zvezne države?

To Vam pišem zato, da bi ostale želje, spomini in pozdravi na zvezi in da bi laže zdržali to čakanje na srečanja v naših prelepih gorah, kar še posebno velja za želje, ki hitijo na Triglav in na Velebit. Upajmo, da bo kmalu prišel čas, ko se bomo spet srečali ter izmenjali spomin na marsikaj tistega, kar smo občutili v tej težki preteklosti in kar je še treba storiti za boljše prihodnost v civilizirani Evropi, kamor spadamo.

Pozdrav vsem planincem iz Slovenije!

Josip Sakoman

iz planinske literature

Vodnik po Solčavskem

Letos poleti je Turistično društvo Solčava izdalo »Vodnik po Solčavskem«, vodnik po pokrajini, kjer so še mir, tišina in neokrnjena narava. Planinci smo dobili po obsegu skromen vodnik, ki ima obliko naših planinskih vodnikov in ki gre v vsak žep nahrbtnika, po vsebini pa izredno bogato knjižico.

Polistajmo po njej! V uvodu nas pozdravi pesem **Jožeta Vršnika** »Moje planine«, ki ji sledi opis kraja Solčava. Avtor med drugim poudarja, da so za odkrivanje Solčave svetu, za gradnjo ceste v Solčavo in planinskih koč posebej zaslužni profesor **dr. Johannes Frischauf**, nadučitelj **Fran Kocbek**, živinozdravnik **Martin Jelovšek** ter župnik in kronist **Janez Janc**, imenovani tudi »solčavski Aljaži«. Domačini dajo torej vse priznanje utemeljiteljem slovenskega planinstva v Savinjskih Alpah!

Nato spoznamo solčavsko zgodovino, solčavsko nošo, solčavsko panoramsko cesto. Avtor poudarja, da je še pred nedavnim mnogo zgodb o žal ženah, škrtih, čarovnikih in divjih jagah krožilo po Solčavskem in da gredo danes v pozabo. Da je tako, potrjuje primer z lanskega »lučkega dneva«. Na Šmarni gori sem dobil lične turistične razglednice z legendami iz posameznih slovenskih krajev, med drugim tudi o Lučah in o Igli. Na »lučkem dnevu« sem potem zaman (po Lučah!) iskal te kartice; tudi v planinskem domu pri Igli so prvič videli razglednico o svoji Igli. Kdo je tu odpovedal, da ne znamo ponuditi turistu, planincu domačo legendo?

Zato vsa pohvala Solčavonom, da z Vodnikom predstavljajo svoj kraj, svoje kulturne in naravne znamenitosti ter kmečki turizem. Posebna vrednost za planince je poglavje »Planinske poti in zanimivosti od soteske pri Igli do izvira Savinje« ter opis planinskih postojank. Že sama naslova poudarita vsebino sestavkov. Pred sabo imamo knjižico, ki nas bo popeljala v svet, ki smo ga do sedaj spoznali površno, sedaj pa ga bomo lahko s pomočjo knjižice podrobno.

Franc Ježovnik

Hoja za zdravje in moč

Pri Državni založbi Slovenije je izšla 187 strani debela knjiga »Hoja za zdravje in moč«, prevod ameriškega dela, ki je že marsikje po svetu naletelo na lep odmev. Po vseh mogočih modah športnega udejstvovanja in pustolovstva se človeški rod, kot kaže, spet vrača – vsaj kar zadeva telesne aktivnosti – k prvobitnosti: že pred kakšnim desetletjem (ali pa celo še prej) so znanstveniki, ki se ukvarjajo z rekreativnimi dejavnostmi, nedvoumno ugotovili, da je hoja najbolj vsestransko koristna telesna aktivnost. Malo zaradi takšnih ugotovitev in malo zaradi prenasicošenosti z avtomobilskimi vožnjami so posebno v Zahodni Evropi ljudje začeli množično hoditi, označevati dolge evropske pešpote, izkoriščati počitnice in dopuste za dneve in tedne dolga potovanja »k nogam«, se podajati z enega konca dežele in celine na drugega – celo z enega konca Združenih držav Amerika na drugega.

Knjiga Hoja za zdravje in moč je nekakšen priročnik za tiste, ki ne vedo, da se je treba dolge hoje naučiti, da se je treba na dolgotrajne popotniške podvige pošteno pripraviti, da je treba pred odhodom na dolgo pešpot misliti na vročino in mraz, bolečine in druge nadloge, pa seveda predvsem na primerno opremo, da seveda telesnih in duševnih priprav na takšno nenavadno potovanje niti ne omenjamo. V prvi vrsti pa je treba hojo (pri marsikom) spet vrniti med osnovne življenjske navade in dejavnosti: čeprav se bo komu v začetku zdelo naporna, bo prav kmalu postala omamno privlačna, postala bo del življenja.

O vsem tem (in še marsičem drugim) v zvezi s hojo pripoveduje knjiga »Hoja za zdravje in moč«, iz katere se lahko tudi marsikateri planinec, ki misli, da ve o tem načinu premagovanja razdalj vse, veliko nauči. Marsikateri drobnji nevšečnosti se bo izognil, če bo zvedel, kje je vzrok zanjo, pa tudi marsikatero življenjsko katastrofo bo nemara lahko preprečil, če se bo odločil za to koristno preživljanje prostega časa.

M. R.

Kadričev ekološki izziv

»Na Zemlji se je zgodilo življenje. Verjetnost, da se bo pojavilo, je bila enaka ničli, pa se je čudež vendarle zgodil. Pobožni, ki ne morejo odgovoriti, zakaj, in v strahu, da bi dvomili, verujejo, da je bila to božja volja. Znanost trdi, da je pojav življenja igra naključja in dejstva, da so obstajali posebni dejavniki, ki bi jih lahko imenovali tudi srečne okoliščine. Naj bo že kakorkoli, drugje v vesolju – razen na Zemlji – se ta »čudež«, kolikor je človeku znano, ni zgodil, ostaja pa možnost in upanje kot vzrok za iskanje.«

To je v uvodu k svoji knjižici »Pred ekološkim izzivom«, ki jo je izdala Zveza organizacij za telesno kulturo Sarajevske univerze, napisal njen avtor magister Ševko Kadrić, znani bosenski planinec in profesor, ki je pred tem med drugim napisal knjigi »Treskavica – planinski vodnik« in »S planinstvom do zdravja«.

V svojem uvodu nadaljuje: »Če človek ni vplival na pojav življenja, je zdaj popolnoma zanesljivo, da je obstoj bio-geo sistema popolnoma v njegovih rokah, predvsem zato, ker lahko kot edino živo bitje, ki misli in se zaveda vseh posledic, bistveno vpliva na življenje in ker je največji povzročitelj ogrožanja in nadvse resno grozi njegovemu obstoju, pa naj bi se tega zavedal ali ne.«

Osrednji del knjige je posvečen vsem mogočim vidikom varstva narave, ki se jih avtor loteva z vso pozornostjo in na podlagi natančnih preučevanj. Drugi, manjši del knjige posveča avtor predvsem okolju v gorah in gozdu, izključno goram pa so posvečene barvne fotografije v drugem delu knjige: ne ogroženim goram, ampak lepim, čistim, zapeljivim hribom, kakršne naj bi ohranili, za kar se pravzaprav zavzema mag. Ševko Kadrić v svoji knjižici.

Kogar knjiga (cena je bila spomladi 120 dinarjev, zdaj se je nemara nekoliko podražila) zanima, jo lahko naroči pri avtorju na Pedagoški akademiji, Skenderija 70, Sarajevo.

M. R.

Popotovanja po Peloponezu

V Münchenski založbi Bruckmann je izšla knjiga Gerta Hirnerja »Popotovanja po Peloponezu« (Wanderungen auf dem Peloponnes), popotniški priročnik po delu Grčije, ki kot roka z iztegnjenimi prsti moli daleč v morje z juga polotoka grške kopne zemlje. V tem delu je predstavljeno 40 tur, ki peljejo tudi na višje vrhove gor, pa tudi ob morskih obrežjih in lepih zalivih, mimo samostanov na skritih skalah in v odmaknjenih predelih, nad divjimi kanjoni in do znanih krajev, kjer so izkopali antične ostaline materialne kulture tistih slavnih davnih časov. Ture so popisane po geografskih sklopih: na severu potekajo po deželi Ahajcev in območju Korinta, na zahodu po Arkadiji in Argolidi, na jugu po Meseniji in Lakoniji ter po masivu Tajetos in po polotoku Mani. Knjiga je posebno zanimiva za popotnike na dolge proge: evropska pešpot E-4, ki pelje v severno in srednjo Grčijo iz Florine prek Olimpa, mimo samostanov Meteora in Delfov v Iteo ob Korinskem zalivu, poteka na kratki razdalji po Peloponezu in teče v približno šestih dnevni etapah iz Egiona ob Korinskem zalivu do Tripolisa v Arkadiji, kjer se zdaj končuje. Načrtovano pa je nadaljevanje do Yitrona ob Lakonijskem zalivu. Že zdaj označena pot po Peloponezu do Tripolisa je upoštevana v tem priročniku in vodniku in natančno predstavljena.

V vsakem primeru gre za zelo dobro delo, ki ga dopolnjujejo ustrezne fotografije. Pričakujemo lahko samo, da se bo avtor v kratkem na enak način lotil še opisa popotniških poti po severni in srednji Grčiji.

Društvena glasila

Še vedno ni nobenega dvoma: eno izmed najboljših ali celo najboljših slovensko planinsko društveno glasilo so Sledi, ki jih občasno izdaja

PD »dr. Gorazd Zavrnik« z Medicinske fakultete v Ljubljani. Takšna je tudi 14. številka, ki sta jo uredila **Marjan Kordaš** in **Lovro Stanovnik**. Poleg novic o društvenem delovanju so za širšo planinsko javnost zanimivi opisi nekaterih plezalnih vzponov v naših gorah izpod peresa **Andreja Mašere**, odlični prispevek **Franceta Cokana** o hiponatriemiji ali zmanjšani vsebnosti soli v krvi in uredniški komentar, ki spodbuja k premišljevanju.

»Slovenske kulture,« piše med drugim v tem uvodnem prispevku te številke **Sledov**, »v preteklosti niso oblikovali le Slovenci, temveč tudi njihovi bližnji in daljnji sosedje. To nam je dalo svoj pečat. Zdaj smo takšni, kot smo, in o tem lahko razpravljamo bolj ali manj racionalno ali bolj ali manj iracionalno. Če se zdaj zavemo svoje preteklosti, jo lahko damo na svoje mesto in pogledamo v prihodnost. – V našem neuničljivem sistemu vrednot prihodnosti bodo prav gotovo tudi narava, gore in jezik. Vendar nanje bomo gledali manj trdo. Gore ne bodo več »slovenske« v tem smislu, da so naša last. Namesto tega bomo na gore gledali kot na del Narave, ki nam je bila zaupana v odgovornost, da jih ohranimo kot dediščino za vse ljudi. In v človeku, ki ne govori slovenščine, ne bomo videli tujca; v njem bomo lahko spoznali le človeka, ki v drugem jeziku govori isto, našo govorico. – Ljubezen do gora bo torej natančno takšna kot nekoč. Dobila pa bo drugačno vsebino; morda se bomo naučili sprejemati drugačnost vseh soljudi.«

Uredniški odbor, ki ga vodi **Jože Končan**, v njem pa so ob njem še **Jelka Bratec**, **Vlado Kovač** in **Tanja Lipovec**, je izdal v nakladi 400 izvodov letošnjo 4. številko **Informatorja**, ki je glasilo Planinskega društva Viharnik iz Ljubljane. V tem dobro urejanem glasilu so objavljene predvsem društvene novice in med njimi največ opisov preteklih in prihodnjih izletov in drugih društvenih dejavnosti, ob tem pa še zanimiv prispevek o višineru. Ko večina »viharnikov« že ne bere Planinskega vestnika, urednik opozarja nanj posredno, ko ponatiskuje nekatere prispevke.

V enajstem letu izhajanja je izšla letošnja druga številka **Gorskega popotnika**, ki je glasilo PD Integral iz Ljubljane. Urednica **Marinka Koželj Stepic** je 13 strani glasila uredila tako, da je v njem nekaj informacij o društvenem delovanju in nekaj praktičnih nasvetov: kako na izlet (kar pomeni, kako se je treba opremiti za planinsko turo) in kako varovati gorsko naravo in še predvsem gorske rastline.

Že v začetku letošnjega leta je izšla 35. številka **Planinskega biltena**, ki je glasilo PD Delo iz Ljubljane. V vsebinsko in grafično zelo bogatem in obsežnem glasilu, ki sta ga uredila **Jože Gasparič** in **Vlado Muc**, je pravzaprav objavljeno čisto vse, kar se je v minulem »poslovnem« letu dogajalo v PD Delo, ki je bilo ustanovljeno 16. februarja 1972. Glasilo je bogato slikovno opremljeno – s pravimi in dokumentarnimi fotografijami, kajti Planinski bilten je čisto prava tiskana publikacija. V letošnji številki (glasilo izhaja enkrat letno) je objavljeno tudi bogato gradivo za društveno kroniko.

Šele pred poletjem smo dobili 24 strani debel »časopis« polovičnega formata A4, v katerem so učenci osnovne šole Škofljica popisali svoje vtise z letošnje zimske šole v naravi na Komni. Čeprav ta »časopis« ne sodi čisto v naš pregled društvenih glasil (pa še o aktualnosti ne moremo govoriti), naj ta »zbornik« vendarle predstavimo; mentorji so nam v spremnem pismu zapisali, da zimsko šolo v naravi organizirajo že dvanaest let, da je navdušenje učencev iz leta v leto večje in da je takšna šola v naravi potrebna in koristna, pa bi jo bilo zato treba ohraniti. »Zbornik« omenjamo tudi zato, ker je bilo »dogajanje« v gorskem svetu, kamor je marsikateri učenec gotovo to pot prišel prvič in ga je ta svet tako očaral, da ga je za vedno priklenil nase. V tej knjižici so v sliki in besedi predstavljena doživetja otrok v tej šoli med gorami.

M. R.

Mednarodni telefonski imenik

Najprej je bila dobra ideja, ki jo je uspelo uresničiti – ali pa vsaj skoraj uresničiti. Telefonski imenik z vsemi številkami planinskih koč lahko namreč zelo olajša načrtovanje gorskih tur – in to vsaj deloma zdaj omogoča Mednarodni telefonski imenik planinskih koč, ki ga je izdala Avstrijska planinska zveza. Če je verjeti napovedi, je v imeniku natisnjen seznam vseh planinskih koč v Avstriji, Nemčiji, Švici, Italiji in Jugoslaviji (pri slednji ni znano, ali gre samo za koče v Sloveniji ali tudi za tiste na Hrvaškem ali pa res za vse koče po SFRJ). Vsekakor je v imeniku omenjenih več kot 2000 koč s 3000 telefonskimi številkami.

Vsekakor je mogoče že na prvi pogled videti marsikatero pomanjkljivost: zakaj niso, na primer, natisnjene tudi številke koč v Franciji, zakaj ni v seznamu koč iz italijanskih Zahodnih Alp, zakaj tudi ni vseh koč na Tessinskem. To so vsekakor velike luknje, ki jih bo treba v drugi izdaji na vsak način zamašiti. V nekaterih omenjenih te knjige je tudi omenjeno, da bi morale biti švicarske planinske koče navedene po gorskih skupinah, prav tako pa menda ne držijo popolnoma vsi naslovi Švicarske planinske zveze.

Nekakšen začetek pa vendarle je. Slovenci smo na tem področju v prednosti: v Vodniku po planinskih postojankah v Sloveniji **Jožeta Dobnika** so že od prve izdaje natisnjeni vsi pomembni podatki.

Poti na štiritisočake

Že spet je izšla knjiga o štiritisočakah v Alpah, ki jo je to pot izdala založba J. Berg iz Münchna. Potem ko je pred kratkim izšla velika slikovna monografija **Dumlerja** in **Burkhardta** o vseh štiritisočakah in **Höhnejeva** majhna knjiga o najlažjih štiritisočakah, je zdaj izšla še knjiga **Richarda Goedekeja** »Štiritisočaki. Normalne poti.« Ali gre za njegovo zbirko 61 najvišjih alpskih vršacev? Ne, kajti avtor, na katerega so stalni bralci planinske literature že prej postali pozorni kot na inteligentnega avtorja, je zdaj napisal prvi vodnik o teh pri marsikom tako oboževanih vrhovih. Nič več in nič manj! V tej

knjigi je objavljeno vse, kar je treba vedeti, da bi prišli po normalni poti na štititisočak, od dostopa z javnimi prevoznimi sredstvi prek težav, naporov, nevarnosti in prijetnosti do planinskih koč (s telefonskimi števkami), potmi na vrhove in razgledi. Prav tako so omenjeni stranski vrhovi in druge poti, po katerih se je tudi vredno povzpeti. Ob vsem tem je v knjigi 48 črno belih in prav toliko barvnih fotografij, 32 zemljevidnih skic in 17 topografskih načrtov. Na koncu je objavljen še register in kar precej števk o točnih višinah in najvišjih stenah. Na koncu koncev je pomembno še to, da je mogoče ta vodnik po štititisočakah vtakniti tudi v nahrbtnik.

Alpe trikotnika

Več kot 30 najlepših tur v Julijskih Alpah, Karavankah in Kamniških Alpah, visokih gorah v trikotniku med Slovenijo, Avstrijo in Italijo, je v besedi in sliki predstavljenih v vodniku »Turiistične in zavarovane poti v Julijskih Alpah s Karavankami in Kamniškimi Alpami«, ki sta ga napisala **Eugen E. Hüsler** in **Franz Hofstätter**. To je 160 strani debela knjiga s 55 barvnimi in 53 črno belimi fotografijami, 31 zemljevidnimi skicami, 10 skicami vzponov, 36 višinskimi profili in pregledno karto. Vodnik velikosti 21,5 x 26,5 centimetra je izšel v Münchenski založbi Bruckmann in stane 58 mark. Knjiga ne opisuje samo gorske narave in poti v njej, ampak nudi tudi informacije o kulturi, zgodovini, prirodnoznanstvu in varstvu okolja v predelu, ki je predstavljen v omenjenem delu.

društvene novice

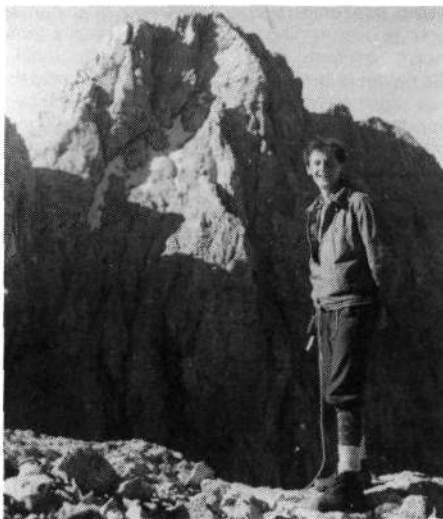
Janez Svetina

*Janez moj bil je pokonc moč,
vedno naravnost uprte oči,
vedno v daljine namerjen korak...*
(Po O. Župančiču)

Četudi se **Janeza Svetine** z večjim poudarkom spominjajo drugod, je vredno spomina tudi njegovo planinstvo in prav je, da mu vejico na grob nakloni tudi Planinski vestnik. Gore so mu bile nepogrešljiv del domovine in celotnega stvarstva, v tem okviru je videl mesto človeka kot telesnega in duhovnega bitja.

Doma je bil z Bleda in po formalni izobrazbi psiholog in komparativist. Po svoji notranji poklicanosti pa je osrednje zanimanje zadnji čas zasidral v pedagogiki in od tod njegovi spisi Slovenska šola za novo tisočletje, Znamenje časa in šola, Slovenci in prihodnost, in tudi vrsta strokovnih pedagoških predavanj, ki jih je opravil za razne ustanove po raznih koncih Slovenije.

Po srčnem nagnjenju in študijski temeljitosti je bil tudi filozof in proučevalec verstev. Zlasti se je oklenil naukov **Sri Aurobindoja**, čigar dela je prevajal v slovenščino (Človeški ciklus, Integralna joga, Slapovi luči, Uganka tega sveta, Umetnost in narod). Za popolnejše skladje med

Janez Svetina na Veliki Ponci 20. avgusta 1962

naukom in življenjem se je za poldrugo desetletje naselil v Indiji, in tja se je, petdesetletnik, želel spet vrniti. Toda srbska invazija na Slovenijo konec junija 1991 mu je življenje pretočila v onostranstvo: 28. junija 1991 v Gornji Radgoni, kamor so ga povabili predavati; nameren, dobro merjen strel ga je prebodel, ko je hotel fotografirati naval tankov.

Njegovi nazori, zgrajeni na strogi logiki in urejenosti (in seveda na nepodkupljivi poštenosti) in usklajeni s potrebami človeka kot duhovnega bitja, niso ostali nezapaženi in dober mesec pred smrtjo je postal svetovalec pri slovenskem ministrstvu za šolstvo in šport.

Prvi hip je videti paradoksalno, da bi se človek njegove asketske naravnosti menil za šport. (Morda se glede na notranjo delitev dela na ministrstvu uradno tudi res ne bi.) Toda šport v pomenu telesna kultura kot temelj zdrave samozavesti (ne rekorderstvo, kar je pravzaprav deviacija športa) je bila pomembna postavka v njegovih nazorih. Skupaj z umetnostjo je pomemben vir človekove sreče in način življenja. Planinstvo je seveda del telesne kulture in po svoji znanstveni, modroslovni in umetniški plati hkrati njena nadstavba.

Seveda planinstvo kot tudi sicer telesna kultura ni samo sebi namen. Vredno je toliko, kolikor z njegovo pomočjo človek presega zunanjo pojavnost, kolikor »transcendira« v duhovno osrečujočnost bivanja.

Tako Janez ni bil ravno »zagrizen« ali »navdušen« planinec, kot radi nekoliko površno pravimo. Ni sistematično raziskoval fizikalne pojavnosti gorá niti se ukvarjal s planinsko organizacijo ali opremo ali čim podobnim. Bil pa je brez dvoma globok planinec. A tudi telesno, športno, spretnostno plat planinstva je suvereno obvladal in se je pogumno spoprijemal z resnimi plezarijami in ledenškimi štititisočakovskimi vzponi. Vendar ni ostajal pri tem, marveč je zmeraj segal dlje, v duhovni vprašaj in podaljšek tega početja.

Jasno izraženih misli o planinstvu med nama sicer ni bilo, in njegov ostri kritični um bi k tem mojim vrsticam gotovo vedel kaj pripomniti. Zaznaven je bil razmak zaradi moje prevzetosti nad planinstvom brez dodatkov in podaljškov. Vendar upam, da sem približno zadel os njegovih nazorov, kolikor jih je mogoče implicitno izluščiti iz njegovih spisov in predavanj.

Za konkretizacijo njegovega planinstva naj omenim, da se mi od vseh skupnih tur, ki sva jih opravila, spomin najraje mudi pri zimskem vzponu po slovenski smeri (s **Tinetom Miheličem**) in pri vzponu na Skrlatico s severa, ko sva mislila objadrti po grebenih celotno Veliko Dnino čez Rokav, Oltar in Ponco – kar sva tudi storila, potem ko sva neke na Oltarjevem grebenu predrgelata zvezdno noč (ki mi jo je skrajšal z izčrpnim predavanjem o hindujstvu). Lezla sva po grebenih okoli Tamarja (Kotova špica, V Koncu špica, Vevnica), se vzpela na Fletschhorn in Weissmies v Švici, pa pozimi na Dolkovo špico, pa še marsikam. Tega je že davno,

menda bo že trideset let. Bil je čas šestostopnjaštva, ki sva se mu midva na široko izognila. Zaradi njegove globlje naravnosti sem ga na zadnji skupni turi predlansko jesen izgubil. Od cerkve v Trenti sva skušala priti na Staro Utro in na Pelc, a nisva našla steze. V šumenju vetra se nisva mogla doklicevati, in ko sem se vrnil s poizvedovalnega motoviljenja po zakotnih grapah, ga na dogovorjenem mestu nisem več našel. S tesnobo v srcu, da je morda padel čez skale, ki jih je bilo nemogoče vse pretakniti, sem se pod noč spustil v dolino. Ni da bi govoril, kaj vse švrl človeku po glavi ob takem poraznem osamelem povratku. Toda opolnoči so ga bovški fantje dostavili k avtu ne samo hodečega na lastnih nogah, marveč povsem čilega in zdravega. Na svojo pest da je iskal prehodov, in ko mu je tema odrezala povratek, se je pač lepo spravil bivakirat. Ko sva oddrvela nazaj čez prazni in temni Vršč, sem ga z neznanjskim olajšanjem udaril po kolenu in rekel v njegovem slogu: »Ta moj brat je bil mrtev, a glejte, živi!«

Tako bi nas on, ko bi se vrnil, udaril po rami in rekel: »Živim. Čemu vaša črnina? Tisto, kar je preminilo, je bila lupina. Mar več ne veste, kaj smo se pogovarjali?«

Stanko Klinar

Premog na Montažu

Lani 25. avgusta smo člani planinske skupine v Rudniku lignita Velenje ponovno obiskali Zahodne Julijske Alpe. Te izredno slikovite in še danes bolj malo obiskane gore sta načrtno raziskovala v zadnjih desetletjih preteklega stoletja dr. Julius Kugy iz Trsta in Hermann Findegg iz Beljaka ob pomoči domačih gorskih vodnikov.

Izhodišče za vzpon na Montaž (Poliški špič) nam ni bilo več Neveško sedlo pod Kaninom, ampak kar planina Pecol z bližnjo kočo Brazza. Prečili smo obsežna travnata pobočja do sedla Disteis in se nato po dobro zavarovani poti povzpeli čez ostenje na razgleden greben in vrh. Dostop na greben olajša kovinska lestev »pipan«, ki ima 135 stopnic in ni za vrtoglave. Z vrha smo v jasnem vremenu uživali krasen razgled proti Furlanski nižini, Dolomitom, Visokim Turam, pa tudi bližnjim vrhokom Julijskih Alp – Višu, Kaninu, Mangartu, Triglavu. Ob poti smo videli ostanke vojaških utrdb iz prve svetovne vojne; v njih je ostalo tudi nekaj premoga.

Iz poklicne radovednosti smo vzeli dva vzorca in ju po povratku dali analizirati v Termoelektrarno Soštanj. S pomočjo Gallenkampovega avtomatskega kalorimetra so ugotovili, da gre za črn premog, ki ima kar 92,4 % gorljivih snovi in kurilnost 31.451 kJ/kg, 3,4 % vlage in 4,2 % pepela (za primerjavo: velenjski lignit vsebuje okoli 40 % vlage, 15 % pepela, toplotna vrednost najboljše vrste – kosovca – pa je lani znašala 12.560 kJ/kg). Zanimivo bi bilo še izvedeti, kje so kopali ta premog in kako so ga z vso drugo opremo transportirali nazgor.

Miroslav Žolnir

Pohod zdravju naproti

Že desetič je Društvo za športno rekreacijo Samobor s pomočjo drugih subjektov v nedeljo, 30. junija, organiziralo Pohod zdravju naproti Samobor–Otruševac (Grgosova jama)–Vratnik–Slani dol. Morda pa so se pri štetju organizatorji celo zmotili: že leta 1981 so namreč organizirali prvi tak pohod, ki so ga nato ponavljali vsa leta, tako da je bil letošnji pohod pravzaprav že enajsti... Start je bil pred muzejem ob 8. uri, cilj pa v Slanem dolu, kamor so udeleženci prišli po treh do petih urah pešačenja. Vreme je bilo lepo, narava je bila vsa v cvetju in zelenju, zorele so jagode, borovnice, češnje in še kaj. V Otruševcu je pri Grgosovi jami zelo prijeten gostinski objekt, kjer pa so cene precej visoke, kot so tudi v Slanem dolu. Na cilju so poleg značk (bronasta, srebrna, zlata) podeljevali tudi diplome za desetkratno udeležbo. Najstarejši in najmlajši udeleženec sta dobila priložnostni nagradi.

Zaradi stanja v državi, ki je bilo negotovo, so se nekateri, ki so že prišli v Samobor, ustrašili in se vrnili domov. Tisti, ki so šli na pot, so ves čas poslušali radijske tranzistorje o dogajanjih. Udeležencev je bilo malo, vendar so le prišli iz Siska, Petrinje, Karlovca, Samobora in Jaske, iz Slovenije pa nihče. V Zagreb so se vrnili polni vtisov o lepotah Samoborskega gorja, vendar zaskrbljeni zaradi stanja, ki ga je vsilila tudi jugoslovanska vojska.

Josip Sakoman

Izlet na Monte Peralbo

Komisija za mednarodne stike pri Planinski zvezi Slovenije je 22. junija organizirala planinski izlet na 2693 metrov visok vrh Monte Peralba v Karnijskih Alpah. Udeležilo se ga je 30 planincev iz različnih krajev Slovenije. Izhodišče

Protest PD Kranj

Pretreseni nad brutalnostjo nasilja in početja JA, ki se je odločila za izvajanje »gusarskega« načina vojskovanja, planinci PD Kranj obtožujemo tako odločitev JA, še posebej uničevanje civilne in društvene imovine. Dne 2. julija so na Krvavcu **raketirali zaveziške GRS Kranj**, ki smo ga gradili izključno udarniško. Uničili so stolp RTV Krvavec, ki je prav tako del izgradnje planincev. Že 14 dni so blokirani helikopterji za gorsko reševanje, čeprav so to neoboroženi helikopterji.

Razstrelitev planinskega mejnega prehoda Jezersko je bil prvi primer razstrelitve, to pa

so opravili s 6 granatami. To je podlost podporočnika V. P. 1098 Kranj, ki je starejša planincev planinske enote in je bil velikokrat gost planincev in gorskih reševalcev.

Smo prevarani in ogorčeni nad takim početjem armade, zato podpiramo pobude, da društvene aktivnosti v JA nimajo več kaj početi v sestavi civilnih društvenih organizacij. Predlagamo tudi, da se PD planincev V. P. 1098 izključi iz PZS.

Škoda, da se je 45 let sodelovanja tako hitro uničilo. To je vsekakor neiskrenost in dvoličnost.

Kranj, 4. 7. 1991

Predsednik PD Kranj
Franc Ekar

za vzpon je bilo na višini okoli 1800 metrov, do koder so se udeleženci te planinske ture pripekljali s štirimi kombiji. Spotoma so se ustavili v koči P. F. Calvi na višini 2160 metrov, od koder je bilo pobočje gore pokrito z debelim snegom. Prav pod vrhom na severni strani so reševalci GRS iz Radovljice na grebenu napeli varovalno vrv, tako da je bil vsem pohodnikom omogočen dostop na vrh. Po treh urah težavnega vzpona so tako planinci v lepem in sončnem opoldnevu stopili na najvišjo točko Peralbe.

Razgled na okoliške gore je bil enkratni. V daljavi so se videli vrhovi Grossglocknerja, Sonnblicka, Cogliansa in Crete Forate. Po daljšem postanku na vrhu so vodniki določili novo smer za sestop z gore, ki so jo na najnevarnejših mestih prav tako zavarovali z vrvo, udeleženci pa so se (vsi brez izjeme) v dvojnih navezah varno spustili čez najtežavnejša mesta. Nov postanek je bil spet določen ob koči, kjer izvira reka Plava.

Organizacija izleta v izvedbi članov GRS Radovljice in vodnikov PZS je bila zelo dobra. Udeleženci lahko zato javno pohvalimo **g. J. Pretnarja** za neumoren trud in požrtvovalnost.

Dne 21. septembra pa se spet dobimo na Sonnblicku!

Jože K.

Spremenjeno ime

Na letni volilni skupščini se je PD Željezničar iz Zagreba 8. junija preimenoval v Hrvatsko planinsko društvo (HPD) Željezničar iz Zagreba. Že lani je bil dan predlog za preimenovanje, vendar se dosedanjí upravni odbor kar ni mogel odločiti za ta korak, ampak je čakal, da to stori skupščina, ki je hkrati s sprejemom novega statuta spremenila tudi ime društva. Zanimivo je, da upravni odbor društva na minulih dveh sejah ni sprejel preimenovanja, na skupščini pa so to soglasno sprejeli vsi prisotni.

V društvu deluje več sekcij. Najbolj delavna sta alpinistični in speleološki odsek, ki sta dobro znana tudi zunaj republike in po vsej Evropi; kamp oddelek životari, podmladek in mladinska sekcija skorajda ne delata, taborniki in oljarna delujejo skupaj pod tema starima imenoma, markacijska sekcija poleg označevanja planinskih poti skrbi tudi za okolje, sekcija seniorjev,

ki je ena od najstarejših, saj deluje že več kot 30 let, vseskozi normalno deluje, smučarska sekcija pa dela pozimi, če je seveda sneg.

Novi predsednik društva je **Jure Marukić**, aktivni železničar iz Zagreba.

Na koncu je vendarle treba omeniti, da sta zaradi spremembe imena dva planinca izstopila iz društva.

Josip Sakoman

Obisk pri Avstrijcih

Predstavniki Planinske zveze Slovenije **Janko Mirnik, Janez Bizjak, Janez Kratnar in Danilo Sbrizaj** so se 31. maja v Celovcu sestali s **H. E. Ehmom**, ki je v avstrijskem Alpenverein-u odgovoren za resor planinskih koč in potov. Predstavili so mu nekatere izseke iz dela PZS in se zanimali za reševanje nekaterih organizacijskih in ekoloških problemov, s katerimi ima ÖAV že večletne izkušnje in jih uspešno ureja. Gospod Ehm je bil nadvse presenečen nad številom članstva v PZS: v Sloveniji je 100 000 članov na dva milijona prebivalcev, kar pomeni, da je v naši republiki približno pet odstotkov prebivalcev včlanjenih v planinsko organizacijo, v Avstriji pa je 208 000 članov na 12 milijonov prebivalcev, kar je približno 1,7 odstotka. Vendar je treba ob tem povedati, da obstajata v Avstriji poleg ÖAV še avstrijski Turistencub in Naturfreund, za katera ni na voljo podatkov o številu članov; vsekakor jih je manj kot v ÖAV. Vsak nov član ÖAV prejme poleg legitimacije lep barvni prospekt »AV – pot v prostost« s podatki o ugodnostih, ki jih članom nudi AV, z zgodovinskimi podatki o AV, podatki o planinskih kočah, zavarovanju, popustih na železnici, avtobusih in v planinskih kočah, o zemljevidih, obnašanju v gorah, gorskih navadah, varovanju tradicije, varstvu gorske (in druge) narave, dolžnostih članov ÖAV in tudi obnašanju v planinskih kočah. Navedeni so tudi popusti v planinskih kočah, ki so last DAV, CAF, CAI, SAC, LAV, CAH (Grčija), FEM (Španija) in PZS. Člani ÖAV plačajo vsako leto članarino do 31. marca, ko jim tudi z žigom UIAA potrdijo veljavnost izkaznice in s tem možnosti za popuste. V Avstriji ima ÖAV 270 planinskih koč, DAV 180, Turistencub 60 in Naturfreund 190 koč. Vsak planinec, ki pride v planinsko koč, se

Vabilo za sodelovanje z diapozitivi

Uredništvo dokumentarnih oddaj Televizije Slovenije pripravlja v sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije serijo trintridesetih kratkih dokumentarnih oddaj »Razgledi slovenskih vrhov«, s katero se bo vključila v praznovanje 100-letnice ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Izbrani vrhovi omogočajo, da bo v serijo vključena vsa Slovenija. Razgledi z vrhov bodo posneti s filmsko kamero, prav tako kulturne, zgodovinske in prirodne zanimivosti v njihovi bližini. Pri oblikovanju posameznih oddaj bo filmsko gradivo dopolnjeno z diapozitivi.

Vabimo vse avtorje diapozitivov k sodelovanju. V poštev pridejo kvalitetni barvni diapozitivi s pogledi na vrhove, z razgledi z vrhov in z motivi okolice vrha oziroma posnetki prirodnih, kulturnih in zgodovinskih zanimivosti v njegovi bližini. Ti vrhovi so v **Julijcih** Triglav – razgled z vrha, Triglav – pogledi na vrh, Oltar, Lepo Špičje, Pršivec, Krn, Porezen, Mangart, Slemenova špica in Ratitovec, v **Kamniških in Savinjskih Alpah** Ojstrica, Grintovec, Mokrica in Storžič, v **Karavankah** Peca, Košuta (Veliki vrh), Stol in Kepa, na **drugih območjih Slovenije** pa na Pohorju razglednik nad Bolfenkom, Rogla in Velika Kopa, v Slovenskih goricah Zavrh, Gomila, Kapele in Jeruzalem, v Prek-

murju Serdički breg in Gornji Petrovci (Pindža), nadalje Boč in Smrekovec, v Posavskem hribovju Kum, Lisca in Mrzlica, na Gorjancih Trdinov vrh, nadalje Mirna gora, Mala gora (Sv. Ana, stene Sv. Ane), Veliki Snežnik, Slavnik in Javornik, od kraških razgledov Trstelj, Štanjel, Socerb in Vremščica, poleg tega Goriška Brda (razglednik) in Korada, v Ljubljanski kotlini pa Rašica, Krim, Janče, Lubnik, Kamnik – Stari grad, Planina nad Vrhniko in Grmada.

Uredništvo dokumentarnih oddaj bo izbrane diapozitive odkupilo po dnevnih cenah, če jih avtorji ne bi želeli prodati, pa uporabilo proti plačilu avtorskega honorarja.

Rok za predložitev diapozitivov, vloženih v okvirčke, je **30. november 1991**. Strokovna ekipa, ki pripravlja dokumentarno serijo, bo izbrala primerne posnetke in se z avtorji dogovorila o odkupu ali uporabi; vse druge diapozitive bo najkasneje do 10. februarja 1992 vrnila. Diapozitivi morajo biti vpisani v seznam, v katerem mora biti pri vsakem posnetku zapisano, kaj prikazuje. Na koncu seznama naj bo točen naslov avtorja. Diapozitive lahko oddate v zaprtem ovitku ali pošljete na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana, s pripisom »Razgledi slovenskih vrhov«.

Uredništvo dokumentarnih oddaj
Televizija Slovenije
Sosvet serije »Razgledi slovenskih vrhov«

mora vpisati v knjigo. Člani imajo za prenočevanje rdeče karte, mladinci rumene in nečlani modre. Rjube oziroma lahke spalne vreče, ki jih prodajajo v ÖAV (z ustreznim reklamnim napisom), so lažje od slovenskih spalnih vreč (tehtajo 400 gramov, naše 660 gramov). Avstrijska planinska zveza kupuje spalne vreče po 70 šilingov, društvom jih prodaja po 80, oskrbniki pa jih v kočah prodajajo po 100 šilingov. Kdor prenočuje brez spalne vreče, plača kazen 50 šilingov.

Predstavniki avstrijske planinske zveze je dal slovenskim planincem na voljo statut ÖAV in statut društva. Za ustanovitev društva se mora v Avstriji zbrati najmanj 200 članov, v eni občini pa je le izjemoma dovoljeno več kot eno društvo.

ÖAV izdaja poleg vsakoletnega letopisa Berg, ki ga dobi vsak član zveze, vsako leto strokovne publikacije. Tako je v zadnjih približno 15 letih izšla med drugim 313 strani debela publikacija Medicina okolja, ki jo je napisalo 22 avtorjev, publikacija Planinarjenje, v kateri so zbrani referati, razmišljanja o gorskih aktivnostih, gorskem vodništvu, varnosti, mladini in športnomedicinskih vidikih planinstva, knjiga Koče in pota, v kateri so zbrani referati in razprava s simpozija o tej temi, in Meritve odpadnih vod, ko so iz sredstev državnega sklada za varstvo okolja in vodnega gospodarstva izdelali študijo in rezultate objavili v publikaciji. Študija je stala milijon šilingov.

Predlagam, da nekatere v alpskih deželah v

praksi preizkušene zadeve prevzamemo tudi v PZS. Tu mislim na vrsto članstva, na evidenco članov in društev, pa tudi statut naj bi bil čimbolj prilagojen tistim v alpskih deželah. Programi PZS (alpinistični, mladinski, vzgojni, vodniški) so prav gotovo že zdaj bogati, s primerno članarino pa bi jih lahko še obogatili.

Janko Mirnik

20. srečanje zamejskih planincev

Vsako leto se planinci obmejnih planinskih društev v organizaciji meddruštvenega odbora gornjesavskih PD zbero v eni od treh dežel – Sloveniji, Koroški ali Italiji.

Letos je bilo to že 20., jubilejno srečanje, ki so ga organizirali prizadevni člani Planinskega in športnega društva iz vasi Tipani v Beneški Sloveniji.

Srečanje je bilo 9. junija v izredno lepem vremenu. Pohodniki so se že ob 9. uri zbrali in krenili na pohod na Breški Jalovec.

Čudovito doživetje lepote okoliških gora in toplina srečanja Slovencev prek meje se je nadaljevala v pozne popoldanske ure.

Množico planincev in drugih krajanov so pozdravili predstavniki občin Tipani **Armando Noacca**, Tolmina **Viktor Klanjšček**, podpredsednik občine Idrija **Tomaž Pavšič** in seveda predsednik PZS **Andrej Brvar**. Vsem je bila skupna misel, da takšne manifestacije združujejo ljudi in da je pobuda **Janeza Košnika**, častnega člana PD Jesenice, prerasla iz skrom-

nih obiskov v množično srečanje prijaznih ljudi treh sosedskih si dežel.

Pozdravnim nagovorom je sledil bogat kulturni spored godbe na pihala z Jesenic, pevskega okteta iz Žirovnice in pevcev prirediteljev iz vasi Tipani. Posebno lepo se je v to okolje in program vključila folklorna skupina »Triglav« z Jesenic, ki je s svojimi gorenjskimi plesi, narodno nošo in melodijami izpod naših gora pričarala beneškim Slovencem del lepote naše domovine.

Kar stežka smo se ločili, vendar smo si obljubili, da se ob letu zopet srečamo v Sloveniji. Ker nas domačini kar niso spustili domov, smo nekaj viž odpeli in odplesali še na majhnem trgu pred cerkvijo vasi gostiteljice, ki ji gre zahvala za tako spontano in veselja polno srečanje.

Reportažo o našem srečanju je že naslednji teden objavil »Novi Matajur« – tednik Slovencev videmske pokrajine.

Janez Avsenik

Koča na Kozleku lepo napreduje

Planinska skupina iz podgorskih vasi Kuteževo, Podgraje, Zabiče in Trpčane, ki že tretje leto deluje v okviru PS Snežnik Ilirska Bistrica, marljivo gradi planinsko kočo pod vrhom 997 metrov visokega Kozleka, razgledne triglave gore nad zgornjo dolino Velike vode – reke Reke.

Pravočasno so pridobili vsa naravovarstvena soglasja, skrbno določili lokacijo, za lanske 1. maj postavili temeljni kamen in v letu dni skoraj sezidali kletne prostore. Naredili pa bi gotovo več, če jim letošnje deževje ne bi tako zelo nagajalo. Delo so opravili skrbno in strokovno, saj imajo v svojih vrstah tudi vse potrebne mojstre. Do denarja so prišli z nekajmesečnim oskrbovanjem planinskega doma na Sviščakih, pogozdovalnimi akcijami in prirejanjem planinskih plesov.

Stotnja udeležencev letošnjega že 34. prvomajskega izleta na Kozlek je v kleti nove koče že lahko veselo zaplesala.

Tekst in foto:
Vojko Čeligoj

Prvi zimski pohod na Raduho

Savinjski MDO je 5. februarja 1989 na Gori Oljki obravnaval predlog za izvajanje zimskih pohodov na Peco in Raduho (**M. Zolnir**). Nada-lje so o tem potekali razgovori še v Ljubljani in

končno je prišlo do realizacije pohoda v soboto, 16. marca letos. Zbirališče ali start je bil pri osnovni šoli Blaža Arniča v Lučah (k spomeniku pred šolo so položili cvetje), kjer je dobil vsak čaj. Pot je vodila po označeni poti na Loko, kjer je bil še sneg (prišel se je malo niže Kala). Pot do vrha je zgazilo šest članov AO Luče. Nekateri so prišli na vrh s koroške strani.

V posebni vpisni knjigi pohoda je bilo pri koči vpisanih 152 udeležencev (Luče, Solčava, Ljubno, Gornji grad, Rečica, Polzeter, Šempeter, Prebold, Zabukovica, Velenje, Ravne, Lendava, Litija, Zagreb, Šentvid pri Stični, Ljubljana...). Vsak pohodnik je dobil izkaznico pohoda (osnutek **Jože Horvat-Jaki**, enako kot za plakat – brezplačno). Letošnji pohod je bil posvečen 90-letnici rojstva **Blaža Arniča** in 35. obletnici PD Luče. Nekateri so mnogo postorili, da je ta pohod uspel in še precej bo treba, da se bo ohranil. Do koče ni preveč naporen, vzpon na sam vrh pa je odvisen od kakovosti snega. Letos ni bil trd, pozneje precej gnil in od koče navzdol je nazaj grede po poti teklo, zjutraj pa je bil led.

B. J.

Končana planinska šola

Delo je končala sedma karlovska planinska šola v organizaciji HPD Dubovac, ki jo je uspešno končalo 50 planincev iz Karlovca. Zaključna slovesnost s podelitvijo diplom je bila na planinski izletniški točki Kalvarija nedaleč od Karlovca. Najbolj prizadevnim so podelili nagrade Športne zveze Karlovca in HPD Dubovac. Na slovesnosti so bili tudi župan Karlovca **mag. Dragutin Pribanić**, prof. **Anica Šimunić** in **Josip Perković**. Šolo sta uspešno vodila inštruktorja HPZ **Mladen Kuka** in **dr. Ante Starčević**.

Ante Starčević

Do Trsta razširjena IPP

Po zelo toplem in sončnem vremenu je skupina sedmih planincev – železničarjev iz Zagreba od 21. do 23. junija obnavljala Istrsko planinsko pot (IPP) Labinske republike od Podgorja prek Kojnika do vrha Žbevnice (»istrski Triglav«), urejala Križ pri Brestu (pod vrhom) in pot do vrha Učke. Po delovni akciji od 26. do 29. aprila je namreč na delu poti od Kojnika do Podgorja dež »oprāl« nove markacije, ki so jih tiste dni »železničarji« zarisali, zdaj pa so jih obnovili in bodo ostale za dolgo časa.

Skupina je prenočevala v Rači vasi, kjer bi se morala srečati s predstavniki Slovenskega planinskega društva iz Trsta, ki Dnevnik IPP prevajajo v italijansko-hrvaški jezik, kajti IPP namenjajo razširiti iz Trsta prek Čičarije do vrha Učke oziroma do Reke. Ker so se Zagrebčani predolgo zadržali na Žbevnici, Tržačani pa so morali prej oditi, so srečanje prestavili na letošnji september. Vendar so planinci iz Trsta pustili svojim zagrebškimi kolegom propagandno gradivo o slovenski planinski poti – vertikali, ki poteka ob slovensko-italijanski meji, in turistično propagandno gradivo o mejnem območju med Slovenijo in Italijo ter Hrvaško in Italijo.

Josip Sakoman

Povsod so prijatelji

V dneh po napadu jugoslovanske vojske na Slovenijo je dobil ljubljanski fotoreporter **Joco Žnidaršič** iz uredništva švicarske revije *Berge*, pri kateri sodeluje, zelo ljubeznivo pismo gospe **Heidi Meyer-Küng**, v katerem urednica revije med drugim piše:

Berge
Die Zeitschrift zum Entdecken von

Berra
 Joco Žnidaršič
 Tivolja 35
 YU-61000 Ljubljana

Berra, 17.07.1992.

Lieber Herr Žnidaršič,

Wir hoffen so sehr mit Ihnen, dass mit Slowenien alles gut geht. Gleich wie wir danken sehr viele Schweizer, da ja auch wir ein kleines, unabhängiges Land sind und Ihre Anliegen so gut verstanden können. Ich möchte Ihnen nur sagen, was unser in den Süden...

Soviel für heute. Wir drücken alle die Daunen und wünschen so sehr, dass alles ein gutes Ende nehmen wird.

Mit herzlichem Gruss aus Bern
 Heidi Meyer-Küng

»Skupaj z vami mi vsi skupaj upamo, da se bo s Slovenijo vse dobro uredilo. Enako kot mi mislijo tudi zelo številni Švicarji, saj smo tudi mi majhna, neodvisna dežela in torej lahko zelo dobro razumemo vaše želje. Rada bi Vam povedala le to, pa naj se naslednje mesece zgodi karkoli: če lahko mi tukaj karkoli storimo za vas, nas vsak trenutek lahko pokličete. ... Vsi držimo pesti in si karseda želimo, da se bo vse skupaj dobro končalo.«

Žalujemo za Logarsko dolino

Že nekaj let so člani Hrvatskega planinskega društva *Željezničar* iz Zagreba v poletnih mesecih obiskovali Logarsko dolino, od koder so odhajali na ture na Ojstrico, Okrešelj, Planjavo, Klemenčovo jamo, Kamniško sedlo in še kam. Tako kot prejšnja leta smo tudi letos že pred več kot mesecem dni določili, da gremo na to lepo pot 29. junija in smo v ta namen tudi rezervirali poseben avtobus iz Zagreba. Vendar sta bili republiki Slovenija in Hrvaška takoj po proglatitvi samostojnosti 25. junija napadeni (Hrvaška je bila pravzaprav že lani). Sestali smo se tako, kot smo se dogovorili, 27. junija, nekateri najpogumnejši pa so kljub vojnemu stanju hoteli oditi na pot, ki bi jo začeli v Logarski dolini in končali v Kamniški Bistrici. Po krajši razpravi smo se vendarle odločili, da bomo ta izlet preložili na boljše dni. Nekaterim se je na obrazih vendarle poznala sled žalosti za Logarsko dolino, ki ostane stalna želja vsakemu, kdor jo enkrat obišče.

Josip Sakoman

S hojo do zdravja

Hrvaško planinsko društvo *Dubovac* je organiziralo že tretji planinski pohod »S hojo do zdravja«. Udeleženci pohoda so se zbrali pred zgradbo Autohrvatske na novi tržnici, od koder so se

mimo Jamadola in Uzdihovca napotili do planinske izletniške točke Kalvarija. Cilj pohoda ni bil tak, da bi ljudje tekmovali, kdo bo prišel prej, ampak da bi šlo v naravo peš čimveč karlovških planincev, ki bi spoznali prelepo okolico in naravne lepote mesta ob štirih rekah. Na cilju so dobili čaj ter hrano in brezalkoholne pijače. Razdelili so več bogatih nagrad. Takšni pohodi bodo odslej tradicionalni in jih bodo prirejali večkrat na leto.

dr. Ante Starčević

33. zbor planinske skupine PTT podjetja Kranj

V čudovitem poletnem dnevu se je v koči na Blegošu 23. junija zbralo skoraj 100 članov planinske skupine PTT Kranj in njihovih družinskih članov na svojem rednem letnem občnem zboru.

Predsednik skupne **Marjan Čebulj** je podal poročilo o delu izvršilnega odbora, ki je imel v preteklem letu šest sej. Organizirali so več planinskih izletov: na Lubnik, na Draški vrh, Triglav, pohod od Litije do Čateža, zimski pohod na Križko goro in Križna gora-Planica-Čepulje-Još. V zadnjih nekaj letih se zaradi pomanjkanja denarja dejavnost preveča od organiziranja množičnih izletov k organiziranju izletov v manjših skupinah. Redno obveščajo tudi svoje upokojence, od katerih so mnogi zelo zainteresirani za te izlete. Člani se udeležujejo dejavnosti matičnega društva PD PTT Ljubljana, s katerim tesno sodelujejo, obnavljajo pa tudi nekaj zelo živo povezanost s planinsko skupino PTT Novo mesto in Nova Gorica.

Planinska skupina Kranj šteje 177 članov (136 članov, 17 mladincev, 24 pionirjev). Nekaj članov so pridobili na novo, nekaj so jih izgubili, tako da število v glavnem ostaja nespremenjeno.

Po krajšem kulturnem programu je zbor prerasel v pravo tovariško in družabno srečanje. Za jedačo in pijačo je bilo dobro poskrbljeno, sence pa je tudi radodarno razpalo svoje žarke. Vrh Blegoša je bil pogrnjen s pisanim cvetličnim prtom. Kdor se je povzpел nanj, je bil poplačan z nepozabnim razgledom na vse strani.

I. K.

XXIV. zbor PTT planincev Slovenije

Na Pristavi na Javorniškem rovtu je v nedeljo, 9. junija, Planinsko društvo PTT Ljubljana pod pokroviteljstvom PTT podjetja Kranj organiziralo XXIV. zbor PTT planincev Slovenije. Planinska društva PTT Slovenije štejejo 2600 članov, zbora pa se je udeležilo okrog 500 članov in njihovih svojcev.

Predsednik društva **Jure Srhoj** je imel pozdravni nagovor, kot domačin – gostitelj pa je zbrane pozdravil direktor PTT podjetja **Maksimiljan Erzín**. Vesel ton so dodali s privlačnim kulturnim programom, v katerem so sodelovali pihalni orkester iz Škofje Loke, plesalci folklorne skupine iz Primskovega in pevski zbor KUD France Prešeren iz Žirovnice. Za ples in zabavo je kasneje skrbel narodno zabavni orkester Gašperji. Organizirali so tudi bogat srečolov.

Vreme je bilo kot naročeno – toplo in sončno. Marsikdo se je podal na krajši sprehod v okolico ali na daljši izlet. Nekateri so odšli do smučarskega doma na Črnem vrhu, nekateri pa so se povzpeli celo na Španov vrh, k zgornji postaji sedežnice.

Pot med Pristavo in Planino pod Golico je v poznem maju in v začetku junija ena od naših najlepših poti. Vsakdo bi jo moral v tem času vsaj enkrat prehoditi, da bi videl to lepoto: samotne senožeti z razdrapanimi svislimi, svilnato zelene macesne, šumeče potočke v senčnem gozdu, pa poljane narcis, ki se zde kot novo zapadli sneg. Ko zapiha po grebenih, zaveje po pobočjih, narcise sklonijo glave: kot bel val zavalovi po dehtečih poljanah. V takem sprehodu človek pozabi na vse skrbi in težave, zavest se pomiri in najglobje razsežnosti v človeku se sprostijo.

Organizatorji so izbrali eno od najlepših med lepimi točkami. Vsak je lahko našel zadovoljstvo zase. Srečevali so se znanci in prijatelji, ki se že dolgo niso videli, prijetno je bilo posedeti na toplem junijskem soncu in ob kozarčku premleivati gospodarsko in politično situacijo, pa obujati spomine na skupna doživetja in načrtovati kaj lepega za prihodnje. Za vsestransko uspel zbor ima veliko zaslug tudi planinska skupina PTT podjetja Kranj.

I. K.

Solski izlet na Čaven

Na hrib nad Ajdovščino, na Čaven, ki je visok približno 1150 metrov, smo odšli letošnjega 28. aprila. Iz mesta smo se odpeljali jutraj skupaj z delavci Inde in po dveh urah vožnje prispeli do vznožja gore. Vreme resda ni bilo najboljše, toda deževalo tudi ni. Razvrstili smo se in z vodiči odšli v strmino. Hodili smo počasi, a vztrajno. V začetku je bila pot položna, potem pa čedalje bolj strma, tako da smo morali med

potjo večkrat počivati. Proti vrhu smo naleteli na večje zaplate snega. Vreme je bilo ves čas oblačno, toda vmes se je večkrat pokazalo sonce.

Po treh urah hoje smo zagledali kočjo. Lačni smo bili in smo hoteli kar takoj planiti vanjo, pa je bila zaprta. Zato smo malicali zunaj. Tudi s pisanjem razglednic ni bilo nič, čeprav bi vsak od nas hotel pisati domov in še kam kartico s te lepe gore. Ker smo imeli veliko časa, smo se malo kepali, potem pa smo se odpravili proti dolini. Pod navzdol je bila lažja kot navzgor in smo kar hitro in brez težav prišli do avtobusa, kjer smo si preobuli od snega mokre čevlje. Preden smo se odpeljali, smo še gledali, kako se zmajarji s svojimi zmaji spuščajo s Čavna. Po dveh urah vožnje pa smo bili spet doma.

Matej in Matjaž Družina,
OŠ Prade

Cicibani-planinci na Bistriškem

648 metrov visoka Grmada nad Podgradom ob robu Čičarije je bila za letošnji 4. junij cilj skoraj 250 cicibanom-planincem in njihovim vzgojitelji-cam iz vseh sedmih vrtcev v ilirskobistriški občini: iz Pregarij, Kuteževega, Jelšan, Knežaka, Trnovega, Bistrice in Podgrada. Seveda so vsi člani PD Snežnik. Pisana družba malih planincev je bila pol dneva v gosteh pri vrstnikih otroškega vrtca Podgrad. Kot je navada, so si ob obisku ogledali prostore podgrajskega vrtca, se primerno planinsko pozdravili, si izmenjali spominska darila, se skupaj v planinskem pohodu podali skozi Podgrad v naravo in se ob igricah prijetno razvedrili.

Takšne prireditve, namenjene svojemu najmlajšemu članstvu, imajo na Bistriškem že lepo tradicijo, saj je bilo tokratno srečanje že štirinajsto in je gotovo daleč največja takšna prireditev za predšolske otroke v občini Ilirska Bistrica in širše.

Vojko Čeligoj

DIA STUDIO

Razvijanje in okvirjanje

DIA FILMOV

v 2 URAH

Izdelava DIA KOPIJ

STANE KLEMENC

61000 LJUBLJANA, Tomšičeva 4

Telefon 061/215 747

Kot 35. knjiga v naši zbirki DOMAČE IN TUJE GORE bo izšlo ROMANJE V JULIJCE, ubran niz planinsko-potopisnih črtic izpod peresa našega tržaškega rojaka dr. RAFKA DOLHARJA, ki je zvest obiskovalec gora že od otroških let; vanje ga je prvi popeljal oče, tudi znan planinec.

V tej knjigi se bomo najprej napotili na razgledne vzpetine nad Tržaškim zalivom pa tudi na često obiskovane hribe na naši strani, dobro znane tudi Tržičanom. Tukaj si bomo malo oddahnili od mestnega hrupa in si nabrali moči za zahtevnejše ture, večidel v Zahodnih Julijskih Alpah. Povzpeli se bomo na Kanin, Jerebico in mogočni Mangart, sestopili bomo v Kanalsko dolino; kjer se steka petero alpskih dolin, nato pa drugo za drugo spoznavali gore, ki jih oklepajo: Ukovško planino, Ojstrnik, Pet špic, Kraljevi hrib, Višarje, Poludnik, Dve špici; ob koncu pa bomo poromali še k Višu in Poliškemu špiku, ki kraljujeta sredi zvestega tropa divjih špikov.

Knjiga izide v kratkem, subskribcijska cena znaša 432,00 din, redna 540,00 din.

Hkrati vam iz zbirke ponujamo še naslednje naslove:

1. 50183	Pet zakladnic velikega snega (Braco Zavrnik)	150,00 din
2. 50184	Smisel in spoznanje (Matevž Lenarčič)	150,00 din
3. 50185	Aleš Kunaver (Dušica Kunaver)	150,00 din
4. 50186	Korak do sanj (Iztok Tomazin)	150,00 din
5. 501810	Poti v brezpotja (Staza Černič)	320,00 din

**ZALOŽBA OBZORJA p.o. MARIBOR, Partizanska 3–5,
62000 MARIBOR**

NAROČILNICA

1. Želim postati redni naročnik zbirke Domače in tuje gore
2. Naročam knjigo dr. Rafka Dolharja ROMANJE v JULIJCE po subskribcijski ceni 432,00 din
3. Naročam knjige po zaporednih številkah _____

Naročnik _____

Naslov _____ Pošta _____

Zaposlen(a) pri _____

Poklic _____ Matična št. občana _____

Reg. št. os. izk. _____ Izdane pri _____

Plačal(a) bom: A – v enkratnem znesku B – v _____ obrokih
(minimalni obrok znaša 200,00 din)

416 Datum _____ Podpis _____

PLANINSKI KOLEDARJI 1992

Za leto 1992
smo pripravili
dve izvedbi
tradicionalnega
planinskega
koledarja:

Ozemlje • Peter Jurešič

Presečnik Mandor	Barci Tavcar	Seki Wolfgang	Čičari Thurmer	Prili Prizer	Sekara Lakovič	Nabirje Sander	Presečnik Mandor	Trebi Sander	Seki Wolfgang	Čičari Thurmer	Prili Prizer	Sekara Lakovič	Nabirje Sander	Presečnik Mandor	Trebi Sander	Seki Wolfgang	Čičari Thurmer	Prili Prizer	Sekara Lakovič	Nabirje Sander
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31								1992 10

Država: Slovenija • Miro: Ostojec

SREČNO V GORAH 1992

Stenski koledar s 13 velikimi in 36 manjšimi fotografijami prikazuje najlepše predele naših gora, gorskih gozdov, jezer in rek, posnetke živalskega in rastlinskega sveta itd. Vsebinska je opredeljena že v samem naslovu, poudarjajo jo tudi misli znanih planinskih piscev, kot so Matjaž Kmecl, France Avčin, Nejc Zaplotnik, Marjan Lipovšek itd. Format koledarja je 34 × 47 cm s 5 cm daljšo steno za dotisk firme. Cena do 15. 9. 1991 je 100 din za izvod, dotisk firme je 10,00 din za izvod.

SLOVENIJA 8000

Koledar s 13 umetniškimi posnetki najvišjih in najlepših gora Zemlje, kjer so slovenski alpinisti dosegli največje uspehe: Everest, Kangčendzenga, Lotse, Siša Pangma, Bagirati itd. Spretni tekst je v slovenščini in angleščini, zato je primeren kot darilo poslovnim prijateljem, pa tudi sicer je lahko estetsko dopolnilo vsakega prostora. Format je 50 × 35 cm, podaljšek za dotisk firme je 8 cm.

Vabimo vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let delamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri Franju Zupančiču (061/315 493 ali 061/312 553) na Planinski zvezi Slovenije, 61000 LJUBLJANA, Dvoržakova 9. Naročila že sprejemamo.

Planinska društva, DO in akviziterji imajo 20 % popusta.

BUTAN PLIN

LJUBLJANA, p.o.

61107 LJUBLJANA, Verovškova 70
telefon: n. c. (061) 348-921

ŠOTOR IGLU
ZA 4 OSEBE
TEŽA SAMO 4,5 kg

**DA BO
VZPON LAŽJI
IN CILJ
PRIJETNEJŠI**

CAMP OPREMA

MY YANES

